

IRODALMI

EPRESKERT 5.

SOKOLDALÚ VIRTUÁLIS MŰVÉSZETI FOLYÓIRAT

BUDAPEST, 2014. IV. évfolyam 3. szám

000ISSN 2063-1936

**Alapítva: 2011. január 1.
Tulajdonos: Bárdos László, Fetykó Judit
MINDEN JOG FENNTARTVA**

A megjelentetett írásokat, képeket az alkotók mindennemű ellenszolgáltatás nélkül bocsátják a folyóirat rendelkezésére.

IRODALMI EPRESKERT 5.

SOKOLDALÚ VIRTUÁLIS MŰVÉSZETI FOLYÓIRAT

**BUDAPEST, 2014.
IV. évfolyam 3. szám**

**SZERKESZTŐSÉG CÍME:
1144 Budapest, Csertő park 2. IV/43
Tel: 06 30 448 99 06**

**FŐSZERKESZTŐ:
FETYKÓ JUDIT**

**LEKTOR-KORREKTOR:
BÁRDOS LÁSZLÓ PhD**

**TECHNIKAI MUNKATÁRS:
NAGY ZOLTÁN
SÁROSI JÓZSEF**

ISSN 2063-1936

**Alapítva: 2011. január 1.
Tulajdonos: Bárdos László, Fetykó Judit**

MINDEN JOG FENNTARTVA

A megjelentetett írásokat, képeket az alkotók mindennemű ellenszolgáltatás nélkül bocsátják a folyóirat rendelkezésére

Ajánlott lapok

Ambroozia

www.ambroozia.hu

Barátok Verslista

<http://portal.verslista.hu>

Börzsönyi Helikon

<http://www.retsag.net/helikon/lap.htm>

CanadaHun

<http://canadahun.com/>

FullExtra

<http://www.fulleextra.hu/>

GRAMOFON

<http://www.gramofon.hu/>

HETEDHÉTHATÁR

<http://hetedhethatar.hu/>

Irodalmi Rádió

<http://irodalmiradio.hu/>

Kaláka

<http://www.kalaka.com/>

Magyar Elektronikus Könyvtár

<http://mek.oszk.hu/>

Mercator Stúdió

<http://www.akonyv.hu/>

Országos Széchényi Könyvtár

<http://www.oszk.hu/>

Versmondó

<http://www.versmondo.hu/afolyoiratrol>

Kamarás Klára honlapja

<http://sidaversei.homestead.com/>

Kenyeres Zoltán honlapja

<http://sites.google.com/site/kenyereszoltan/>

Kotaszek Hedvig honlapja

www.kotaszekhedvig.5mp.eu

Péter Erika honlapja

<http://www.petererika.com/>

Ajánlott megjelenések a MEK-en

(a jelzett oldalakhoz tartozó kapcsolódó oldalakon elérhetők a szerzők további művei)

BÁRDOS LÁSZLÓ: *Szóérintő*

<http://mek.oszk.hu/08800/08805/>

BODÓ CSIBA GIZELLA: *Válogatott versek*

<http://mek.oszk.hu/10400/10429/index.phtml>

FETYKÓ JUDIT: *Epreskert*

<http://mek.oszk.hu/06000/06084/>

HORVÁTH-HOITSY EDIT: *Így éltem itt...*

<http://mek.oszk.hu/11500/11558>

KAMARÁS KLÁRA: *Álmok útján*

<http://mek.oszk.hu/07100/07157/index.phtml>

KASKÖTŐ ISTVÁN: *Az öreg Joe*

<http://mek.niif.hu/09200/09216/index.phtml>

**Hangok bűvöletében NÉMETH SÁNDOR
énekes, vers- és prózamondó RIPIORT-KÖNYV**

<http://mek.oszk.hu/12200/12217/>

PÉTER ERIKA: *Túlhordott ölelés*

<http://mek.oszk.hu/08300/08362/html/index.html>

UMHAUSER FERENC: *A felfedezését váró költő*

<http://mek.oszk.hu/10500/10525/>

TARTALOMJEGYZÉK

ARANY-TÓTH KATALIN.....	34
BALOGH ÖRSE	89
BARANYI FERENC.....	10
BÁRDOS LÁSZLÓ.....	56
BÁRDOS LÁSZLÓ.....	92
BODÓ CSIBA GIZELLA.....	6, 65, 75, 76, 102
CZÉGÉNY NAGY ERZSÉBET /PENDZSI/.....	29
CZÓBEL MINKA	8
DANIELISZ ÉVA	91
FETYKÓ JUDIT	94
FÖLDESDY GABRIELLA	31
GYÖRGYPÁL KATALIN	30
HALASI ZOLTÁN.....	12, 13
HEPP BÉLA	64
HORVÁTH-HOITSY EDIT	28
KAMARÁS KLÁRA.....	35
KASKÖTŐ ISTVÁN	33
KETYKÓ ISTVÁN	59
KÖLTŐ NAGY IMRE	11
KŐ-SZABÓ IMRE.....	83
LADÁNYI MIHÁLY	9
MÁNDY GÁBOR.....	81
MESTER GYÖRGYI	51
NAGY LÁSZLÓ.....	54
NYERGES GÁBOR ÁDÁM	58
NYIRI PÉTER.....	46
ÓDOR GYÖRGY.....	86
PÁVEL COLTON ISTVÁN.....	80
PAYER IMRE	7
PÉTER ERIKA	45
PROSSZER GABRIELLA JÚLIA.....	82
RADA GYULA.....	36
SÁRKÖZI LÁSZLÓ	57
SZ. PÓRDY MÁRIA.....	70
TÁTRAI MIKLÓS	37
THOMAS, DYLAN.....	53
TIMÁR ZOLTÁN	60, 61, 62, 63
UJHÁZY LÁSZLÓ	15
UMHAUSER FERENC	25
VAS ISTVÁN.....	54
VASADI PÉTER	20
VASI FERENC ZOLTÁN	90
VERASZTÓ ANTAL.....	88
VICZAI HENRIETTA	79
VIHAR BÉLA.....	22
VIHAR JUDIT	21

Jordánia, Wady Rum – nyomokban homok

Fotó: BODÓ CSIBA GIZELLA

PAYER IMRE

Terror

Rúgok közéték üres üveget!
Megmozdulni se mertek,
a nézések aszfaltba ragad.
A túloldalról nézek, fülelek –
A tekintetünk – túrhetetlen ámok –,
ha mégiscsak összetapad,
láthatatlan közegnek
ad helyet, mit magammá látok.

Egy székház – egykor és most

Okkeren süt a harminchárom évvel
ezelőtti képzet-nap - -
Letüdöztem a Sophianae-t.
Émelyegtem kicsit, de
még volt idő, nagyon is volt.
Aztán ugyanitt, most:
feszült koradélutánon
a folyosó áporodott sötétje,
egy sajtó ízületben
az összes elfojtott múlt.
Kongó, egykor-irodák,
világosságásgaszerűen
néptelen munkaasztalok.

Te még soha

Te még nem, soha nem láttál engem.
De tudod, hogy egyre közelíték..
Amikor mégis meglátod. Egész közel. Az arcom.
Tudni fogod. Megérkeztem. Én vagyok.
Éles ritmikus hang a zsigereidből:
összeroppantom a múltad!
Lehetőségeidet áthúzó.
Kuporgatásod összetöröm.
A rendjét is, amivel kuporgattál.
Elkattan érvénytelen fegyelmed.

Képzeld, a napok sora: futószalag, de...

Ha kizökkensz a futószagról,
benső betonrögök nyomnak
vasszínű óceánba.
Majd affektált égen lebegsz.
Óceán és ég között
„reálisan létező” honod: merev súlytalanság.
És érkezik az Abszolútum
– ami mindenben benne van
és a minden őbenne – –

Ennyi. Visszakattansz a futószalagra,
arányosított idősúlyba.

CZÓBEL MINKA

A por

Repül a por az őszi táj felett,
– Hamvas, kavargó, könnyű fellegek –
Felkél a hazatérő nyáj nyomán
Az utak széles, hosszú vonalán,
Nagy csordák fehér sokasága benne,
Mintha egy hadsereg dobogva menne.
Gyors, rövid mozgással által vágja
A falu kondorszörű disznónyája.
Sötétebb színnel, simább mozdulattal
A vidám, fürgé ménes hazanyargal,
Aztán libák fehér szárnyal repesve,
Gágogva. – Csak mindinkább száll az estve.
Árnyképekként már elvonultak mind,
Csak por az úton, s néma csend megint.
A láthatáron nyárfák koronája,
Levélzetük égő világos sárga
Kék ég lapjáról élesen leválnak
Finom metszésű izzó sárga ágak.
Aranykévéket dob a por felébe
Estsugarak hosszúúra nyújtott vége.
Csak száll a por arannyal áttört leple,
Az őszi tájat hullámával fedve.
Hideg fénnel keresztül csillan rajta
Egy nádastó víztükre, színes partja.
Szétszórt vályogkunyhók a nádas mellett
S nyár folytán gazdagra vadult kis kertek:
Nagy napraforgó lehajtott fejével,
Zöld csodafa mesés levélzetével,
Távol kelet varázslatos virága,
Élesre rajzolva gyümölcse, ága,
A szerb tövis, piros álkörmös-szárak
Dúsan fejlődve egymás mellett állnak.
Virágok ingadozva hajlanak:
Bűvös színek a porfátyol alatt,
Világos álom elmosódott képe;
Arany-csillám a rózsaszínű égbe.
Minden felszálló, elrepült parányba
Az anyaföldnek egy-egy álma:
Rég elvirult növényzetnek pora
Elhamvadt nemzedékek tábora,
Szétomlott sziklák foszlott törmeléke –
Csak száll a por a finom esti légbe,
S örökre egyesülve benne réved
Az elmuló – kifogyhatatlan élet.

A por c. vers a legkorábbi, 1890-es *Nyírfalombok* c. kötetből való. [Pór Péter]

Szövegforrás: Czóbel Minka, *Boszorkány-dalok*, [válogatta: Pór Péter], Bp., 1974, Szépirodalmi Könyvkiadó.

LADÁNYI MIHÁLY

Maecenashoz

Panaszkodsz, Maecenas, könnyű erkölceimről,
legyintesz rám, mivel posványban élek én,
nincs két fűtött szobám, s mi fűt: csak költemény.
Egy istent szolgálunk s kegyét mind te szeded föl.

Lennék én Maecenas s te, ki helyemben flangál:
nem jót – még rosszat se tudnék rád mondani.
Oly szürke vagy, csupán hatalmad az, ami
hízeltök között glóriát fon neked már.

Majd egyszer, Maecenas, meghalunk mind a ketten,
csupán porunk marad e jószagú ligetben,
benő a fű, a gyom, hogy elterülünk holtan...

Terólad mit tart meg a jószemű utókor?
Hogy nem értél többet, mint láthatni a porból.
Énrólam legalább sejtik, hogy – férfi voltam.

BARANYI FERENC

Csemő

Rossz putri volt csupán, korántsem cifra présház,
ami most mutatós Ladányi-múzeum,
az udvarán ma is egy tűzhely romja méláz,
melyet „családinak” nevezni durva gúny.

A lázongó balek, a „szépség huligánja”
– ahogy nevezte őt egy szellemes itész –
innen köpött nagyot az elkurvult világra
s örült, hogy csak eget láthat, bármerre néz.

Földet fürkészni már nem marad semmi kedve,
megváltást így remélt: magasba menekedve –
de rádöbbsent, hogy a felhőkhöz nincs köze.

Mikor tekintete visszazuhant a földre:
szemeiből az ég emlékét kitörölte
s folytatta azt, miben már nem telt öröme.

BARANYI FERENC: *Könyörgés apátiáért, Új versek, 1987-1997*

KÖLTŐ NAGY IMRE

Darvak a falum egén

Darvak szállnak az őszi estben,
mécsvilágú falumnak egén,
csillagok alatt szállnak lassan,
s nézi őket egy-két bús legény.

A csillagok széthullt parazsak,
s mintha égne a darvak szárnya,
de hiába — nem hull bodros toll
a farkukból erre a tájra.

Egy nagy, sötét V betű száll csak —
mintha egy régi mese szállna,
mely ezer éve, hogy útra kelt,
s falum fölé most terült szárnya...

V betűvel kezdik a mesét, —
voltak itt nóták, darutollak,
s most talán csak a holtak hallják,
hogy az égen darvak kurjongnak...

Szállnak lassan, halálos csöndben,
viszik a nép meghalt dalait,
s az útjukra fáradtan sírja
az őszi ég a csillagait.

H O M L O K T É R

HALASI ZOLTÁN

Testvérvizály

Faágra tűzve kancsítunk, tag nélkül, kosáremberek,
vagy vértócsában puffedt zsák, fekszünk az út két oldalán.
A hajdina ki fog nőni, a letiport rozs lábra áll,
ha idén nem, hát jövőre, ha akkor sem, majd mást vetünk;
muhart, kölest. A felvert sík a csatazajt kiheveri,
varázsszóra megélednek felperzselt falvak, városok.
Ha falu nem, fal épül majd: erőd, várkastély, bástyafok;
hálóterem, a nászágyon esőzni fog az ősi mag.
Fogan a mag, az úr felnő, urának hűséget fogad;
feszes láncinge testhez áll, jogai és kötelmei.

Mező a test, a birtok csíp, az égen sérelem köröz;
ugat a falka megtorlás, ahol a bosszú, ott a jog.
Városra gróf, arra püspök, herceg és gróf püspökre ront.
Válaszban a viszontválasz, és így tovább; ördöggolyó.
Ez elhajtja a jószágot, az felégeti a határt.
Ez követeket mészárol, az megvakít rokonokat.
Egy vazallusi meghajlás, egy méltánytalan pajzsadó,
egy el nem foglalt örökség, egy nő vagy egy tehén miatt.

Asztalos koporsót díszít, egymást formálják harcosok.
Háború a jövő méhe, sarkantyúzva gyorsabb a ló:
hadar a kard, gerely röppen, sisak hasad, reped a vért;
rátámad újra, arcából kiszél egy jókora karéjt,
kanyarít az oldalából, már karja sincs, már lába sincs,
lerogy a ló lovasával, angyal valakit hazahív.
Kaszabolók, kaszaboltak, előretörés, visszakozz,
a sós szélben, vizes szélben elnehezülnek szárnyai.
Kalapra tűzve emberujj, emberszalonna húsz dukát.

Szekérkonvoj, kordé jön-megy, rajta nyersbőr, vászon, ruha;
kifordított lakásbelső, felkoncolt has, a vagyonunk.
Ütközet alig, sok rablás, elkótyavetyélt városok.
Kályharostély, mozsár, mérleg, eke, üllő, vas gereben.
A hajdina kinőhet még, kölest vetünk a rozs helyett.
Gyertyatartó, tükör, szőnyeg, olajlámpa, könyvtárnai könyv.
Kancsít a test, zarándokút, körforgás, portya, semmiért.
Gurul tovább, világgá megy, amiért élt hét nemzedék.
Kétoldalt vér, alvó gyertya, tócsában mag, felnő a zsák.

Vigilia, 2013/7, 510. o.

HOMLOKTÉR

HALASI ZOLTÁN

Istenisme

Káosz a semmi színén: tejben a sajt, formálódik a massa.
Benne, miként nyüzsgő kukacok, éteri lények, egyenlők.
Ebből az angyali rendből, oldalán négy kapitánnyal,
a teremtő felség akarására kiválik az isten. Mondja a friuli molnár.

Hz a világ az Úr sírja. Gyolcsba csavarva, szemfedő rajta,
nyugszik a hívő szívében. Nincs szükség takaróra,
le kell oldani róla. Érzékeivel köréje szövi lételveit a valóság,
mintázatot rá maga fest a keresztény, az erény ezernyi módját.
Végül a szemfedő lebomló szövetéből felsejlik a szellem világa.
Így szabadul ki a látás az érzéki éjből, a gondolatok fedezéke mögül.
Lepke a bábból. Kérdezi, testi-e még? A nyelve egyszerűség.
Bámulja az értelem napját. Kéri, lehessen fogynia-telnie,
akár a holdnak, jöhessen mára holnap. Női tekintet.
Történjék bármi, tudja, helyén lesz a való, végtére minden hiábavaló.

Még ilyen rossz nem volt, virrasztani kell, sose késő.
Nézi, nézi, hogy közelít az ítélet, a végső:
megtoszogatja a rosszat, a jó jut nagy jutalomhoz,
szűnik a szükség, a kis hit az aggodalomhoz.

Amit isten akar: foglaljon állást vele szemben az ember, szabadon.
Isten illata jó. Későn kezdi szeretni. Az illata benne, ő meg kívüle.
Vele van és nélküle. Jaj neki! Megveti! Boldogság ott, ahol ő nincs.
Fészkel az agyban az érzés, a szívben a bölcsesség, a májban a szenvedelem.

Mint hegyi folyó ömlik alá az Úr szomorúsága, nem apad.
Mint a hal, az imádság is előbb a felszín közelébe ragad,
majd mind mélyebbre merül. Ugyanaz legalul, ami legfelül.

Árad a tenger, az előlegezett kegyelem.
Parton a bűnök fövénye, hegyóriás vele szemben az irgalom.
Árad a tenger, vőlegény közelít.
Nyaldos, elillan. Mikor ő akar, akkor, sósan.
Az isteni jószág útjába az emberi bűn sosem állhat.
Mert az nem a lényeg, csak a szenvedés okozója.
Pillére a hídnak, amelyet amonnan más pillér tart, az imádás.

HOMLOKTÉR

Kötelet fon a vádlás kényszere, feltartja a menny fele. Kígyó.
A Megváltó vérenek egyetlen csöppje elég, hogy semlegesítse a mérget.
Áldozatát mint üdv-alapítványt az egyházra bízta:
vágni a vádláskényszer kötelét el, ahol lehet.

Ki ülhet törvényt a Szentatya felett?
Állhat-e nála világi hatalom feljebb?
Volt-e olyan, hogy a római egyház tévedett?
Édesebb anyatejnél az ige és sosem erjed.
Ki tartja a kengyelt, nem a császár?
Kinek a szavára vár a mai Lázár?

Lövell az élő seb, hatalmas a haszna.
Levágott lóláb. Patkolja kovács, szent visszaragasztja.

Alföld, 2013/9, 24–25. o.

Kötetben:

Jichak Katzenelson: *Ének a kiirtott zsidó népről*; Halasi Zoltán: *Út az üres éghez*,
Kalligram, 2014.

ZENE, ZENE, ZENE

UJHÁZY LÁSZLÓ

tanszakvezető (Szent István Király Konzervatórium)

Hangversenytermek történetéből...

A Zeneakadémia Nagyszínház és a korabeli európai hangversenytermek

Napjaink hangversenytermeit tekintve változatos kép tárul elénk, hiszen a kis, néhány ezer m³-es és a hatalmas 20-30 000 m³-es termek egyaránt otthont adnak a zenei előadásoknak. Az alábbiakban megvizsgáljuk, hogy e sokszínűségben mi a jelentőségük és szerepük az olyan, kb. 10 000 m³-es helyszíneknek, mint pl. a Zeneakadémia Nagyszínház. Eközben vázlatosan az európai hangversenyteremtörténet tendenciáit is bemutatjuk.

A nyilvános hangversenyélet létrejötte a polgárság megerősödéséhez köthető, s kialakulásában az a jogos igény játszott szerepet, mely szerint a zenehallgatás ne kiváltság, hanem belépődíj lefizetése ellenében bárki számára elérhető legyen. Mivel e célra a korábbi meghitt társas zenélés polgári otthonai szűknek bizonyultak, megépültek a korai *zenetermek*, ennek következtében az előadó és a hallgatóság közötti választóvonal egyre erőteljesebbé vált, s a belépődíjak révén a zene kommercializálódott. E folyamat az egyes országokban eltérő gyorsasággal, hol látványosan, hol alig észrevehetően ment végbe, s talán ezért is, míg az első Operaház megnyitásának 1637-es időpontja ismert, addig szinte meghatározhatatlan, hogy az első „zenetermek” mikor jöttek létre, továbbá az is kérdéses, hogy azokat egyáltalán mikortól kezdve nevezhetjük hangversenyteremnek. Ráadásul több „*rezidenciális*” terem kapuit olykor szélesebbre tárva nyilvános hangversenyeknek is otthont adott, mint például a mai *Haydn-terem* Kismartonban, amely 1700-tól csaknem egy fél évszázadon át Európa legnagyobb zeneterme volt. Emellett hangversenyeket *színházakban*,

báltermekben is rendeztek, így például *Beethoven* idejében Bécsben még nem is volt hangversenyterem, s a műveit befogadó helyszínek között 900 m³-rel legkisebb a *Lobkowitz-palota* terme, és a legjelentősebb az 5300 m³-es, *Theater an der Wien*, a 2–7. *Szimfónia*, a *Hegedűverseny*, a *Karfantázia* és a *Krisztus az Olajfák hegyén oratórium* bemutatójának helyszínéül. E termek mai felfogásunk szerint meglepően kisméretűek, ám ez akkor nem okozott gondot, ugyanis a szerzők műveiket adott termek adott együttesekre írták, ill. átírták, mint pl. Haydn, aki a korábban kis termekre írott szimfóniáit a nagyobb termek előadásaira trombitákkal és üstdobokkal egészítette ki. Az egyébként akusztikai szempontból is elégedett közönség (és kritika) igénye nem a reprezentatív teremhatás, hanem a szólamok, ill. vokális művek esetén az énekelt szöveg jó érthetőségére irányult. A kórus ezért is állt mindig két csoportban széthúzódva a zenekar előtt, s nem mögötte, mint napjainkban, mely utóbbi elrendezés csak a hangversenyterem „szabványosított” pódiumelrendezése nyomán alakult ki, mivel a zenekar előtti kórust az 1850-es években már keményen bírálták. A termék zengésében, a markánsabb teremhatásban inkább „ellenséget”, mint a hangzást egybekovácsló erőt láttak. Amit ezzel kapcsolatban *Quantz*, (*Nagy Frigyes* ünnepelt fuvolavirtuóza) már 1752-ben leírt, az még legalább egy évszázadig általánosan elfogadott volt: „A nagy termekben mindenkor keletkező zengés nem engedi meg a gyorsabb tempót, összekuszálja a hangokat, azokat nem lehet egymástól szétválasztani, és sem a dallam, sem a harmónia nem lesz érthető. Egy kis helyiség, ahol kevés hangszerrel olyan darab szólal meg, melyben gáláns és vidám dallamok csendülnek fel, még akkor is megfelel a koncertre, ha a harmóniák akár ütemenként vagy félütemenként, vagy még ennél is sűrűbben váltják egymást. Itt gyorsabban lehet játszani, mint bárhol másutt.” A szövegértés annyira fontos feltétel volt, hogy míg pl. a 9. szimfónia csillapított színházbéli bemutatója óriási sikert aratott, addig a műsornak a bécsi Vigadó zengőbb termében történt megismétlése már langyosabb fogadtatást váltott ki. Lehetséges, hogy ma éppen fordítva lenne!

A bécsi klasszicizmustól kiindulva a 19. században folyamatosan emelkedett a zenekari létszám: a korábbi alig 20 fős vonóskar kibővült, a fúvósokon belül a hangsúly a fákról áttevődött a rezekekre, a hangszerek erősségét átépítésekkel növelték, s ezzel kölcsönhatásban a termék légtere, befogadóképessége is folyamatosan bővült. A hangzásideálban a korábbi csillapítottsággal szemben – főként a romantikának köszönhetően – megjelent a levegősebb hangzásigény, ami ugyancsak kihatott a teremméretekre. Közben olyan „zsákutcák” is megjelentek a zenei gondolkodásban, melyek szerint a hangversenyterem „visszafogja a zene szárnyalását” ezért – főként a hatalmas előadói létszámot foglalkoztató „monumentális” koncerteket – iparcsarnokokba és más hasonló, nem éppen zenei létesítményekbe szervezték. Hangversenytermekként ünnepélyes, templomszerű építményeket javasoltak, s csak a szerencsének köszönhető, hogy az akusztikai szempontból rendkívül előnytelen, kupolákat, boltíveket és öntöttvas csöveket tartalmazó tervek papíron maradtak. Ám a megalománia jegyében Londonban mégis megépült az *Albert terem*, mely száz éven át a kezelhetetlen teremakusztika mintapéldájaként vonult be a zenetörténetbe.

Lipcsé: Neue Gewandhaus Lipcsében, 1884. Építészek: Martin Gropius, Heinrich Schmieden

A józan gondolkodásnak hála, a 19. század második felében mégis épült négy olyan, ún. *cipősdoboz formájú* nevezetes hangversenyterem Európában, melyek – ugyan még továbbra is minden akusztikai tervezés nélkül – kitűnő akusztikával rendelkeztek. Ezek közül az elsőként megépült *Musikvereinssaal* Bécsben (14 600 m³) és az *Új Gewandhaus* Lipcsében (10 600 m³) sokáig mintaként szolgált a későbbi termek, így az ugyancsak kitűnő *amsterdami Concertgebouw* és a régi *berlini Philharmonie* építéséhez. Sőt, amikor 1900-ban megépült az *első akusztikailag is tervezett* hangversenyterem Bostonban, még az akusztikus tervező *Clement Sabine* is a lipcsei és bécsi termet vette alapul. E termek lényegében egymás másolatai: a kor szokása szerint a jó hangzású termek tapasztalatait a következők tervezésénél felhasználták. És feltűnőek a mi *Zeneakadémiánk Nagyterme* és az említett termek közötti összefüggések is, bár – történelmünkben eredően – a mi termünk csak később épülhetett meg.

A Nagyterem tervezésekor érthetően még nem alkalmazhatták az akkor egyébként is nagyon friss teremakusztikai elveket (erről árulkodik a terem hosszában észlelhető csörgő visszhang, mely azonban sem az előadást, sem a közvetítéseket nem zavarja, s ma már inkább egy kíméletes „akusztikai műemlékként” tekinthető). Az akusztikai megfontolások helyett a tervezők ügyesen építettek a már ismert jó termek tapasztalataira. Legközelebbi a rokonság a lipcsei Új Gewandhaus termékével, – mely ugyan még egy viszonylag mértéktartó akadémikus klasszicizmus jegyében épült, – ám térfogata csaknem pontosan azonos a Nagytermével, és a közepes utózengei időt tekintve is alig van a kettő között eltérés. A Gewandhaus 1884-es, három napon át tartó megnyitóján a barokktól a romantikáig hangzottak el zeneművek, s már ekkor bebizonyosodott, hogy e terem (1944-ben történt végzetes lebombázásáig) az akusztikai tökéletesség egyik mintaképe volt. (A megnyitó műsora már azt is jelzi, hogy a 19. század második felétől megfordult a szerzők és termek kapcsolata: most már a termeknek kellett alkalmazkodniuk a különböző korok zenei stílusához.) A Nagyterem tervezőit az is dicséri, hogy a századforduló nagy „újítását”: a drapériákkal takart pódiumot nem alkalmazták, pedig annak jegyében, hogy a zene nem a látás, hanem a hallás művészete, „a jövő hangversenyterme”, vagy „a reform-hangversenyterem” csábító jelszavával – éppen a tervezés időszakában – több ilyen terem is épült Európában. Továbbá a tervezők sikerrel kerültek el a kor meglehetősen elterjedt akusztikai dilettantizmusából eredő tévtanokat, például hogy a termék mennyezete alatt kifeszített sok száz méternyi fém „húr” magába szíva a hangenergiát, csökkenti a terem káros zengését. A tévtanok jegyében még az 1920-as években is épültek rossz, szinte használhatatlan termek, amikor pl. a termeket felnagyított gramofon-tölcséreként építették. Az elmondottak is bizonyítják, hogy a Nagyterem tervezői milyen tudatosan és körültekintően jártak el, melynek eredményeként egy valóban kitűnő akusztikájú hangversenyterem jött létre, nem is szólva az épület esztétikai értékeiről. Itt megjegyzendő, hogy a Zeneakadémia épületét tervező *Korb Flóris* Berlinben végezte az egyetemet, tervezőtársa *Giergl Kálmán* pedig hazai egyetemi tanulmányai után ugyancsak Berlinben tanult, majd a *Gropius-Schmieden* építészeti irodában kezdte pályáját. Márpedig a Gewandhaust ugyancsak *Martin Gropius* és *Heinrich Schmieden* tervezte! Jó érzékkel a legjobb forrásokból merítettek ahhoz, hogy koruk egyik legmodernebb hangversenytermét hozzák létre Budapesten.

A klasszika néhány ezres termeitől elindulva, a romantika tízezres termein keresztül napjainkra már eljutottunk a józan maximumig: a húsz-harmincezer köbméter térfogatú hatalmas hangversenytermekig. S mert ma már bőséges rálátásunk van annak megállapítására, hogy e sokszínűség hogyan szolgálja a zenei életet, így bevezetünk kérdésselvetésre válaszolva most vizsgáljuk meg, hogy e különböző nagyságrendek a közönség és az előadó szempontjából hogyan viszonyulnak egymáshoz.

A kis termekben a közönség által észlelt *dinamika* nagyobb, mert az együttes a hangteret jobban betöltve markánsabb *fortissimót* hoz létre, jelentős a közeli oldalfalak „erősítő” hatása, miközben az előadónak nem kell attól tartania, hogy a leheletnyi *pianissimók* nem jutnak el a legtávolabbi hallgatókhoz. Itt a hallgatóság számára *érezelmileg* is élménytöbbletet jelent az előadók közelsége, a hangszerek közvetlenebb érzékelhetősége, s ebből táplálkozik az esemény *intimebb*,

társas jellege, hiszen pl. a Beethoven-művek korabeli bécsi termeiben az átlagos legnagyobb pódium–hallgató távolság mindössze kb. 17 m volt (szemben a mai nagy termek átlagosan 38 méterével). Fontos szempont továbbá, hogy a kis termekben az *előadók között is jobb az optikai és akusztikai kapcsolat.*

Az előbbiekkal ellentétben a nagy termek hangtere a legvaskosabb zenekari *fortissimókat* könnyen befogadja ugyan, ám a térben „el is veszhetnek”, vagy legalábbis nem teljesednek ki markánsan. Ugyanakkor a nagyobb közönségtávolság miatt az előadó által megszólaltatott *pianissimó* kívánatos szintje magasabb, ha annak még a legtávolabbi pontokon is hallhatónak kell lennie. Ebből ered a nagy termek *kisebb dinamikaérzete.* A számítások szerint Beethoven termeiben a kisebb létszámú zenekar a halkabb hangszereivel nagyobb hangosságot keltett, mint a mai nagy szimfonikus zenekarok a nagy termekben.

A kis termekben a közeli oldalfalak növelik a hallgató *teremérzetét*, telt hangzást eredményeznek, azonban a kis időkéséssretek nem felel meg a mai, levegősebb hangzásideálnak, amitől a hangélmény „nyomottá” válhat. A nagy termek hangképe sokkal levegősebb, a közönség benyomása *ünnepélyesebb.* (Napjainkban a hangfelvételekre is inkább ez a hangzásideál a jellemző, azzal a megjegyzéssel, hogy a közel mikrofonozás révén azok egyidejűleg a kis termekre jellemző közelséget is megteremthetik.)

A hatalmas együttesek (pl. *Mahler, Bruckner, Ligeti*) csak a nagy termekben szólaltathatók meg kellő akusztikai tisztasággal, a kis termek pódiumain el sem helyezhetők, s ott a nagy hangerősségből adódó „túlvezérlésérzés” egyébként is elviselhetetlen. Az ilyen együttesek *szellős pódiumültetése* is csak itt lehetséges, ahol tehát a lehető legkisebb a hangszugárzásuk megzavarása. (Ugyanis nem mindegy, hogy pl. a klarinét a fuvolista hátába, vagy a terembe sugározza hangját, vagy az alacsonyan elhelyezett csellók irányítottabb magas felhangjai az előttük elhelyezkedő művészek hátán fennakadnak, vagy kisugárzódnak a terembe. S egy további fontos ültetési szempont, hogy a nehéz rezek tölcseireihez képest milyen távolságban helyezkednek el a szomszédos muzikusok.)

Látható tehát, hogy a *klasszika kis, ill. a korunk nagy termeiben kialakuló hangélmény nagyrészt ellentéte egymásnak, s a zeneirodalom egy jelentős hányadára vonatkozóan a kettő közötti optimum valahol a 10 000 és 15 000 m³ körüli nagyságrendben helyezhető el.* S akkor még nem szoltunk a historikus előadásokról, melyek visszafogottabb együtteseit könnyen elveszhetnek a nagy termekben. (A Zeneakadémia leállása alatt e jelenséget még a kritika is szóvá tette.) Nem véletlen tehát, hogy az előadók és a közönség is mennyire kedveli a Zeneakadémia Nagytermét, ill. a pécsi Kodály terem egyértelmű sikere is ezt igazolja.

A legrégebb Gewandhaus

A legújabb Gewandhaus

Ám ha már említettük e klasszikus európai termeket, felmerülhet a kérdés: miért nem él a Zeneakadémia a nemzetközi zenei (és akusztikai) köztudatban úgy, mint pl. azok az ugyancsak patinás termek, melyek csodával határos módon szintén túléltek a háborúk pusztításait? Ennek legfőbb oka, hogy ma, amikor egy-egy ország zenekultúráját a rádió- és televíziós adások, a különböző hang- és képhordozók igen hatásosan terjesztik, eközben volumenét tekintve a hazai zenei élet megjelenése – pl. a külföldi művészeti tv-csatornákon – siralmasnak mondható. Mindez egyenes következménye a hazai médiákban a zenei műsorok leépülésének, a megcsappant hangverseny (és opera)-közvetítéseknek. Ennek szinte jelképe, hogy a Művészetek Palotájában a nagyterem közvetítő technikai helyiségét az utolsó pillanatban – többek között az akkori Magyar Rádió közbenjárásával – kellett beerőltetni, a Zeneakadémiáról pedig az egykor európai színvonalon felszerelt rádiós technikai helyiséget az átépítés során egyszerűen eltüntették. Pedig egy hangversenyteremnek a megfelelő helyen kialakított közvetítőhelyiségek ugyanolyan szerves részei, mint pl. a pódiumközeli zenekari hangolók. *Ahhoz tehát, hogy e gyönyörű terem – és hazai zenei életünk – európai közkinccsé válhasson, vissza kell adni a művészi módon kidolgozott hangverseny-közvetítések rangját, amely egyébként a kultúrállamokban már szuverén művészet, önálló televíziós műfaj!*

Végezetül egy személyes megjegyzésem: a Nagyterem pódiumán többször is játszhattam, ráadásul kamaraegyüttesben, melyben külön-külön is rá voltunk utalva az akusztikai környezet áldásos hatására. E koncertekre mindenkor kellemes élményként gondolok vissza, mert jól hallottam a többieket, a terem válaszaiból érzékeltem, hogy hangszerem hangja eljut a közönség soraiba, végül a nézőtérre tekintve nem egy szürke masszát, hanem emberi arcokat láttam. Érzékeltem tehát a muzsikálásnak és zenehallgatásnak azt az intim hangulatát, amely gondolataimban felidézte az 1700-as éveket, amikor a zene még egy meghitt társas összejövetelet jelentett, s amelyből az évszázadok során a nyilvános hangversenyélet kibontakozott. Talán ez is a nyitja annak, hogy a művészek és a közönség immáron több mint száz éve egyaránt szereti a Zeneakadémia Nagytermét.

A cikket a **SZÍNPAD, a Magyar SzínházTechnikai Szövetség hivatalos lapja** 2014. márciusi számából vettük át a szerző és a lap főszerkesztőjének engedélyével

VASADI PÉTER

Földi szerelem

Enyém vagy egészen, mégis
másoké. Úgy rejtezel, ahogy
csontváz ragyog halálverseim
mögött.

Tartózkodó szerelmem rávall
folyódra, tájaidra madárröptöm
sugarában, és elhullámzanak.
És rettegtet a félelem: ha
egyszer nagy fáid egyikére
himbálódzva leszállanék,
tőled többé el ne szakadjak;
hagyján,
hogy kővé, fává, búzává leszek,
megvésnek, nyesnek, őrlenek,
s mint egy fogalmat, a szikrák
átlyukasztanak a mozdonyfüstben
mélyúton.

Miféle óriásmadár verdes,
kérdik, e vascsattogásban?
Romos falon végigsimítom a
naplementét.

Léptenként áldom földedet,
haza. Magasban, mélyben kék
havad. Omló vakolat feltja
vagyok elvásott várfalon,
tövén eső mállasztja bűnömet.
A bogláros fejedelem papiruszán,
melyen parancsol, évszám vagyok
a vaskos bíbor pecsétől balra,
ujjnyira.

Hegyezett lúdtoll karcolta év-
szám lila nyomású latin szöveg
alatt, feketén. Már régen, alig
gyerekkoromban tudatták velem,
hogy titkos sarka van a mennynek;
e föld
föltükröződik és végleg ott-
maraszt.

VIHAR JUDIT

HAIKUK „VÍZTÜKÖR” TÉMÁRA

Sötét víztükör
válasz csak a mélyben van –
magamat látom

Rezgő víztükör
zokogás rázza folyvást –
könnyekkel teli

Néma víztükör
ki tudja, mit rejteget,
csak engem mutat

Fagyott víztükör
jeges szíve nem enyhül
páncél szorítja

Sima víztükör
tükörsima víz alatt –
oly alattomos

Párás víztükör
turull gőzök terjengnek
mérges gázuk fojt

Lilás víztükör
lidércfények villódnak –
rettenet az úr

Tiszta víztükör
adj nekünk fényt, ragyogást,
szabad levegőt

Lápos víztükör
ingoványon lépkedünk
elnyel a mocsár

Szegény víztükör
örök bánat ül rajtad
gyógyítsd magad már!

VIHAR BÉLA

Az Isten halála

Dr. F. D., a prédikátor emlékezetére †1944

*(Így kezdenéd el, ha még szólni tudnál,
így suttognád elfúló halk szavakkal.
Vagy lelkemben te kopogsz, te vagy itt már,
s mint pusztaságból támadt zord panaszdal,
a hangod kél, s átröppen éjjen, síron...
Csak mondd, csak mondd, figyellek... írom, írom...)*

Mikor kinyílt a nehéz vagonajtó,
a fáradtságtól a porba leestem.
Mintha rázuhant volna minden jajszó...
de máris kicsiny fiamat kerestem,
kit kilenc napig eszelősen, sírva
tanítottam, hogy kínjaink kibírja.

Fecske repült a kék eget hasítva,
mint a reménység: cikkant, tovarebbent...
A sín mellett meg mintha virág nyílna,
s csak egy volt ijesztő, az iszonyú csend,
ahogy felálltunk harsány parancsszóra:
a számkivetettek sorakozója.

Mi lesz velünk? – néztek rám tízen, százan,
kérőn, könnyörgőn, hiszen papjuk voltam.
Most pisztolyok csattogtak, és azt láttam,
egy ifjú asszonyt emelnek le holtan,
és ott mosolygott homlokán, mint fényjel,
a könnyű halál, drága kegyelmével.

Köröskörül már vasszoborként álltak
hóhéraink marcona fegyverekkel...
Ó, mint rebegtem tűzforró imámat,
könyörögvén – hogy Isten, ne ereszd el
a két kezem, ha majd eme nagy órán
megméretem, és ott állok a próbán!

Sütött a nap, de bennem sűrű éj volt,
koromsötét, és könnyben úszott lelkem;
legyőzöm-e, mi körülvesz, a tébolyt,
nem roskadok-e össze majd hitemben,
és istenem felém int-e: rád vártam –
s veled leszek a poklok kapujában.

Mint a szomjas a hús forrás vizére,
kicsiny fiam arcára rátapadtam,
hogy csapjon le bár villám tüzes éle,
nincs oly erő, hogy tőle elszakadjam...
Haljak vele, mint véreontott bárány,
és selyemfürtje legyen a síri párnám.

Az életem utolsó búcsúperce
tekintete kéklő egén, mint csillag
hulljon alá, a semmiségbe veszve,
s ha elmúlna, benne, véle múljak.
Ezt éreztem, ez rázott meg, mint áram,
s már folyt a könnyem, midőn láttam, láttam...

*

Rejtse el fiát!... – súgták eszelősen
innen-onnan is – csavarja köpenybe!...
S a menet élén, nem messze ott elöttem,
a gyermekeket tépték el örökre
a karokból, a vonagló kezekből,
ágit az ágtól, szívet a szívektől.

Régholt anyja a sírban tán felébredt,
és fellelként felszállt az ég urához,
kikönyörögte fiunkat, enyémet,
leborulván hétszer szent lábához,
ki eltakarta két szemét, ne lásson,
mint füstölög haragja a világon.

Mély kút a kín... A szó csak buborék, hab,
jelzés a jaj örvénylő, hús öléből...
a száj dadog és a nyelv ínyre tapad...
hol lelnék szót, mely perzsel, pezseg, tép, öl?
Elmúlt a perc és köpenybe rejtetten,
sorsa elől a fiam megmentettem.

Megmentettem? – Vonszoltam szolgaságban!
Rettenet vette körül e kínvárost.
Halál kering a drótban, villanyáram,
hol vérebekként örködtek reánk most,
vázak ezrei jöttek, mint a holtak,
csak szemük mondta, hogy emberek voltak.

*

Mint alja gaz, ki erdő sűrűjében
gyermekre les, hogy bemocskolja testét:
ily merénylő volt a kor, melyben éltem,
így támadt rám a szenny, a becstelenség.
Kínjaimmal nem telt be, s újra, újra,
a számra tapadt tömpe, nyirkos ujja.

Láttam férfit, aki nyers füvet rágott
saját szennyében. – Ki voltál? – kérdeztem.
– Tegnap nevem tudósok és királyok
koszorúzták meg, s most így kell elvesznem...
Egy harapást! – nyöszörgött, ajkát tépte,
majd fogát vájta elfonnyadt öklébe.

Láttam asszonyt, kopaszon ült egy dombon,
csak tákolt csont volt, lázrajzolta rémkép...
egykor tapsolta Párizs, Berlin, London,
költők és festők hirdették szépségét.
Most répalé csurgott végig a mellén,
és lyuk tátongott arca gödre helylén.

Így apadtam el én is köztük, vélek...
ha hívott házam, otthonom, az asztal,
a tiszta pohár, könyvek és emlékek –
elkergettem a hangjukat haraggal.
Már régi magam is álomnak véltem,
csak álomnak, hogy egykor másként éltem.

Ti elhagyott küszöbök és szekrények,
ti kedves székek, melyen ültünk régen,
elmerengtek-e rólunk, kik nem élnek,
kik ellobbantak, mint kanóc az éjben –
hogy viaskodtam szaggató sebekkel –
sugárpilléjű esték, ríjjatok fel!

Akit udvarként körülvesz a bánat,
kitágul lelke, érzi, hallja sírni
a távol csillagát, rét bogarának
fájdalmait és a magány halk, síri,
szent énekét, mely égtől földig zendül,
a tört remények tengerén keresztül.

*

Így álltam itt és este, mint ósbálvány,
felkomorlott a gázkamra, kemence.
Hányan mentek be iszonyatos száján,
s falánk gyomra csak nyelte, nyelte, nyelte
népek sorát, ma őket, holnap engem,
a kínhalálra kiszemelt seregben.

S ki voltam egykor nyáj között a pásztor,
már meginogtam, mintha mélybe esnék...
Ősz atyáim istenét hívtam százszor...
ó, távozz tőlem, rontás, hitelenség,
zászlóm az Úr, ki megmutatja jellel,
hogy van, velem lesz s az én gyermekemmel.

E gyermek élte lesz a bizonyosság –
vallottam akkor, rajongással, balgán –
hogy ő az Út, az Igazság, az Ország,
s ha van – erőt vesz tomboló haragján,
így üzen majd a fiam életével,
hogy nem hiába hittem őt reménnyel.

Három napig bujtattuk valahányan
a Rügyecskét, a kicsiny Megmaradtat,
összebújva a barakk homályában,
őrizői a halálos titoknak –
míg künn a kínzók vezényszava, lépte,
beleveszett az éji nagy sötétbe.

Ő volt nekünk, mindünknek, már a Gyermekek,
ezrek helyett az Egyetlen, az Élő,
Dániel, kit az oroszán nem mart meg,
a gyenge mécs, a gyertyaláng, a fénylő.
Úgy hittem, védi kivont éles karddal,
a szalmaágyon hetvenezer angyal.

Ki árulta el? – Sikítás álmában?
Egy köhintés? Nesz, vagy a rettegésem
felüvöltött, vonító kürtté váltan,
s kikiáltotta kínom, szenvedésem?
Vagy társaim árultak el? – az ínség?...
Harmadnapon rántörtek és elvitték.

Harmadnapon megragadták kis vállát,
mint farkasok a gödölyére törtek.
Rejtekhelyét feldúlták, megtalálták,
lágú gerlicét, az éhescsőrű ölyveket.
Tíz ujj kúszott kígyóként lágú hajába,
és kigyulladt a Gyehenna parázsa.

A fájdalom máglyáján imígy égtem:
mért hagytál el, mért vetted el, ha adtad!?
Ezerszer tisztább minden bűnöm, vétkem,
mint irgalmad, ki tőlem megtagadtad... –
ezt suttoztam... – Jöjj, Isten, sújts le, vágj ki...
Ó, Éli, Éli! Lama sabaktáni!

*

Sütött a nap, villant halk fecskeszárnyon
a hamvas ég, mint bibliai kendő.
Fiam kerestem, s a magasban – látom –
gomolygó füstöt tép, szaggat a szellő,
róttá a kémény tollként füstbetűit,
mint titkos írást... Lobban, majd eltűnik...

Hamvasztanak... fojtó gáz... most ölték meg...
Hazudsz! – rivalltam annak, aki mondta,
de már ömlött a vad feketeségnek
óceáni, fénylő zuhatagja.
Szikrát okádva ontotta a kémény...
Ő az! – futott az alkonyi ég kékjén.

Vitte a hátán az iskolatáskát,
a melléhez szorítva ott a labda...
Szél tört elő... hová lett – szétcibálták,
beléveszett, eltűnt a gomolyagba,
és itt hagyott peremmel Jób módjára,
beletúrva arcom az út porába.

Jób lettem én, bakancsom szertemállott,
körmöm megnőtt... Ütöttek? – imbolyogtam,
ruhám, mint hitem, testemről levásott,
csak egyre vágytam, elterülni holtan,
az öntudat kínjától elszakadni,
a semmiséggel csontom betakarni.

Engem immár hiába keltegettek
melegsavú, testvéri, drága szóval,
nem szisszentem fel, hogyha rúgtak, vertek:
nagy perem volt az Örökkévalóval.
Most láttam csak, ki volt Ő, mikor nincsen,
s többé a hit nem szárnyam, sem bilincsem.

Búcsúztam tőle, e fantomi árnytól,
megköszöntem, hogy általa nem féltem,
megitatott a remény korsajából,
s megszépítette minden szenvedésem:
sajtolt nekem a keserűből édest,
sejtjeimet elbódító szent mérget.

Búcsúztam tőle, kit fűmoccanásban,
csillagsugárban, betűk tengerében,
a temetők, nemzedékek sorában,
örökségként, hogy hinni, látni véltem.
Ő intett nekem hegyek tetejéről,
s az alázottak ezüstlő könnyéből.

Búcsúztam tőle, ki mellém ült, ha sírtam,
mert velem sírt, ha apám rám kiáltott.
Ha fáj, ő fáj, megosztott a kínban,
kit, hogyha hívtam, jött és velem játszott,
nem parancsolt sem földön, sem egekben.
Ő vérezte fel lábát, ha elestem.

Ott gubbasztott – tudom már – a vagonban;
vizet kért ő is, mikor elepedtem,
és együtt mentünk, egymásra hajoltan,
a reánk törő, fojtó félelemben.
A bánatom láttam felírva arcán.
Nem óriás volt, sem hős, csak aggastyán.

Megbocsájtottam néki gyöngeségét...
Nem szólt, csak nézett – elhagyom? Elhagytam,
s oly ijesztő szabadság tört rám végképp,
ahogy nélküle magamra maradtam...
Majd fölkeltem, s könnyebben, mint az árnyék,
elindultam, akárha lében járnék.

Nem kötött már sem tilalom, sem törvény...
Elérkeztem a sűrű drótsövényhez,
melyben halál száguldott, forgó örvény,
s megálltam ott, mint aki már nem érez,
nincs gyökere, nincs magja, nincs reménye.
Kinyújtottam hát ujjaim feléje.

Világ pattant szét, bolygók feldörögtek,
egy kiáltás hasított végig rajtam,
s átöleltem, mint anyámat, a földet,
éjfelete csomóvá zsugorodtan,
majd halkabban, mint fonnyadt levél, pernye:
reám hullott az isten, tetememre.

(1956)

UMHAUSER FERENC

A nagy ötlet

Amikor megállt a kocsival a bérház előtt, éppen akkor hajtott el a szirénázó mentőautó. A házmesterné kezét tördelve mesélte az őt körülvevő asszonyoknak, hogyan skalpolta meg férjét a felrobbant kávéfőző.

– Hogy én erre nem gondoltam! – csillant fel Márknak a szeme. – Egy mindennapos háztartási baleset és minden megoldódik.

– Baráti társaságukban mindenki irigyelte őket példás családi életükért, a mézeshetekkel meg nem szűnő hevületükért az ezernyi apró figyelmességért, amivel elhalmozták egymást. Azt azért nem tudták megállni, hogy a hátuk mögött össze ne sűgjanak: „ez már olyan szép, hogy igaz sem lehet”. Nem is sejtették, mennyire így van.

Márk és Éva még az egyetemen ismerkedett össze. Márk volt az évfolyam zsenije; a többiek csak két lábon járó lexikonnak becézték; Éva pedig a srácok, sőt némely prof álmának márványbőrű, megközelíthetetlen, gyönyörű bálványa.

Márkot nem villanyozta fel Éva úgy, mint a többi srácot, hisz kusza nőügyeit nehezebb volt fejben tartani, mint az összes fizikaképletet. Ha nem érdekelte volna annyira a fizika, az évszázad stricije lehetett volna.

Ahogy közelgett az utolsó államvizsga s a többiek mind gyakrabban ecsetelték előtte, hogy melyiküknek ki és hol egyengeti már az útját, egyre reménytelenebbnek tűnt összeköttetések nélkül bejutni bármelyik kutatóintézetbe. Igaz az egyetemen tanársegédi állással kecsegtették, de ettől neki nagyra törőbb tervei voltak.

Éva apja ekkor érte el politikai karrierje csúcspontját s Éva így került Márk figyelmének középpontjába. Óvatosan puhatolódzni kezdett Éva szokásai, kedvenc zenéje és minden aprósága után, amire szüksége lehetett a hódítás hadműveletéhez. Ezzel párhuzamosan, még futó nőügyeit is szép lassan felszámolta, ismerősei nem kis megdöbbenésére. Újsütetű aszketizmusát nem tudták mire vélni. Márkot mindez hidegen hagyta, elkezdte terve megvalósítását.

Először egy koncerten találkoztak, mintegy véletlenül, aztán egy színházi előadás szünetében, végül egy politikai gyűlésen, ahol Éva apja süketelt az „Európába vezető út” általa lehetségesnek vélt módjáról.

Éva nem hitt ennyi véletlenben s amikor Márk látszólag bátortalanul randit kért tőle, rátámadt:

– Mi az Don Juan, stratégiát változtattál?! Ne fáraszd magad, az én skalpomat nem fogod az övedre tűzni!

– Miért, szerinted Don Juant nem érinthette meg egy olyan érzés, amit az ember csak egyszer s csak egyvalaki iránt érezhet?

Ahogy gyermeki ártatlanságot tükröző és őszinte csodálkozást kifejező szemeibe nézett, Éva megingott:

– A szem a lélek tükre, a szemek is tudnának hazudni? é Elfogadta a meghívást, bár valami rossz érzés, bizonytalanság maradt benne.

– Amint egyre jobban megismerte, legalábbis ő ezt hitte, elismerése nőttön-nőtt. Lehetett művészet vagy politika, sport vagy történelem, nem volt olyan téma,

amiben Márk ne lett volna tájékozott s mindenről határozott véleménye is volt. Kiderült, hogy mindkettőjük nagy filmélménye a Hair volt, rajonganak George Amadóért és Marqezért, hogy a költő Ady és Byron, zenében Bach – furcsa párosítás –, Beatles és Amanda Lear...

– Éva kételyei úgy elolvadtak, mint a márciusi napsütésben az itt maradt hó. Voltak már kisebb szerelmei, de amikor a másik szexuálisan közelített hozzá, mindig visszarettent, lealacsonyítónak és közönségesnek tartotta a fizikai érintkezést. Prúd és álszent neveltetése miatt eddig azt hitte a szex csak a fajfenntartást és a név továbbvitelét szolgálja. Most leesett a szeméről a hályog, a rózsaszínű leányszoba védőburája lefoszlott róla s valami különös bizsergés száguldott végig az erein, ha Márk hozzáért. Alig várta, hogy az a lealacsonyító, állatias, ösztönkorbácsolta vágy beteljesüljön.

– A vágy beteljesült s Évából rongybaba lett, kit Márk kénye-kedve szerint rángathatott. Hamarosan az oltár elé vezette s bár már lemenőben volt apja politikai tündöklése, még annyi ereje volt, hogy Márkot az áhított kutatóintézetbe bejuttatta. Így aztán Márk a kvarkok és hadronok világába vethette magát, megtéve az első lépést a fizikai Nobel díj felé.

– Első időkben még tetszett is Márknak a monogámia, komplikációktól mentes, biztonságot nyújtó háttéré, de ahogy haladt a ranglétrán, eltávolodott a kutatásoktól s egyre több időt töltött az adminisztráció bürokratikus útvesztőiben és mind jobban felébredt régi érdeklődése a nők s bármennyire szégyellte, bizonyos vonzalom a fiatal fiúk iránt is. Hogy saját magának demonstrálja, azért sem lesz homokos, szexuális ámokfutásba kezdett s hogy környezete és Éva meg ne sejtse, túlaradó figyelmességgel és szex-Marathónnal próbálta palástolni. Ezzel épp ellenkező hatást váltott ki, felébresztette Éva elaltatott gyanúját, hátha nem is ő, hanem az apja által elérhető pozíció volt olyan kívánatos Márknak. Baj mindaddig nem volt, míg a színen fel nem tűnt Zsó, a régi, nagy szerelem.

Zsó. Mindig a nagymenőkre hajtott s csak sportból feküdt le Márkkal, amit ő igazán soha nem tudott kiheverni. Talán ennek volt köszönhető a másik nemhez való viszonya. Most, hogy Márk valaki lett, az ő számára is jó falatnak tűnt s elhatározta, bekebelezi. Hiába ágált Márk, hogy maradjon titokban a kapcsolatok s várják ki a megfelelő időt, mert a kapcsolatai révén, az apósának még mindig van annyi hatalma, hogy keresztbetegyen neki, Zsót ez nem hatotta meg, mihamarabbi válást követelt, végre tisztességes asszony szerepében kívánt tetszelegni. Márk odázta a dolgot, de Zsó egyre jobban fenyegetőzött, „Ha te ilyen tutyi-mutyi vagy, majd én beszélek vele!”. Márk rettegett a pillanattól, amikor ez bekövetkezik.

Most ez a kávéfőző egy nagy ötletet adott neki; egy kávéfőzőt felrobbantani és a pályáját kiszámítani, neki nem kunszt, nincs céció, nincs büntetés, sőt még sajnálni is fogják, hát kell ennél jobb megoldás?!

A táskáját ledobta az előszobába és a konyhába sietett. Az órájára nézett: négy óra, Éva ma szülőértekezletet tart, jó ha hétre hazaér, épp elég időm van a próbára és a számításokra.

Először is a kávé jó apróra kell őrölnöm, hogy jól megduzzadjon és ne engedje át a gőzt, aztán már csak a röppályát kell kiszámítanom. Milyen jó, hogy az embernek megrögzött szokásai vannak! Éva mindig ugyanazon a helyen, ugyanabban a pózban támaszkodik a falnak, míg az újságot böngészve várja, hogy lefőjön a kávé és a kávéfőzőt is mindig ugyanarra a lapra, kifolyóját párhuzamosan a fal síkjával, szinte milliméter pontossággal, ugyanúgy teszi fel.

Lemérte a kávéfőző térfogatát, a tető csavaremelkedését. Minden együttható fontos volt. A gép nemsoká megadott neki egy értéket, amit csak ő értett: „öt fokkal megváltoztatni az impulzusnyomaték irányát, a szilárdságot figyelembe véve 0,7 mm...”.

A megadott szögben, megadott helyen lereszelte a 0,7 millimétert, a gáz fölött oxidálta, hogy eltűnjön a beavatkozás nyoma, mintha magától vagy gyártási hibából eredően gyengült volna meg ott az anyag. Egy kartonpapírt ragasztott a falra, ahol Éva feje szokott lenni, még a halántékát külön bejelölte rajta. Megtöltötte a kávéfőzőt, feltette, biztonságos távolságba húzódott és várt. Négy perc, tizenhét másodperc múlva a kávéfőző teteje, milliméternyi pontossággal a kiszámított helyen csapódott be. eltüntette a kartonpapírt, letörölte a csempét, a horpadt szűrőt kicserélte, feltette a lemezjátszóra Beethoven Sors szimfóniáját és a fotelba süppedt.

Éva egy középiskolában tanított, most is felzaklatva tért haza.

– Mintha a pedagógusok és a szülők ellenségek lennének! Pedig szövetségeseinknek kellene lennünk, megpróbálni együtt mindent a gyerekek érdekében, nem egymásra mutogatni, műveltségbeli és kulturális hiányosságaikért! Figyelsz rám egyáltalán?

– Hogyne drágám, csak egy kicsit elkalandoztak a gondolataim a holnapi kongresszuson.

– Mi az az eget rengető probléma? é kérdezte, hangjában enyhe malíciával.

– Képzeld el szívem, Dugwayben egy újrendszerű eljárással a kozmikus sugárzásban olyan nagy energiájú részecskéket sikerült megfigyelni, amelyeknek az energiája milliárdszorosan haladja meg a földi gyorsítóknak eddig elért energiáját!

– Akkor pakoljak be a bőröndbe, mert reggel utazol –, kérdezte megenyhülve. – hol lesz és sokáig távol leszel?

– Ó csak itt lesz Bécsben és pár nap az egész. Már van egy teóriám is, azt hiszem megvan az a hatalmas energia és tömegmennyiség, ami a feketelyukakban elnyelődik!

– Azért néha a földre is leszállhatnál, nem gondolod, hogy már egy saját gyerek is aktuális lenne, már elegendem van, hogy rajtam kérjék számon a nevelési kudarcaikat, amikor ők csináltak hülyegyereket a csemetéikből.

– Szívem, erről már annyit beszélünk, de ha hazajövök...

– Ha hazajössz... – legyintett lemondóan.

Márk egész éjjel forgolódott, tépelődött. A lelkiismeret és az elhatározás birkózott benne. Bevett egy marék nyugtatót, hogy el tudjon aludni, de attól meg, mint akit letaglőztak. Ha Éva nem költi, lemarad a gépről.

Érdekelte is őt a konferencia, megszokott szállodája bárjában várta feszülten, hogy mikor szólnak, „Her Schmidt kommen sie, bite telefon!”.

A hívás hamarabb jött, mint várta s amikor felismerte Éva hangját, majdnem elejtette a kagylót.

– Hogyhogy nem vagy a kongresszuson, hogyan adod így elő a Nobeldíj-gyanús elméletedet? Képzeld alighogy elmentél, gondoltam már nem érdemes visszafeküdni, csemetett valami Kertész Zsuzsanna, épp akkor tettem oda egy kávé, azt mondja üljek le, mert olyat mond, hogy hanyatt esek. Ő meg odatámaszkodott a falnak, ahol a reggeli újságokat szoktam átfutni. Abban a pillanatban felrobbant a kávéfőző. Azt hiszem már soha sem fogja elmondani amit akart. Te tudod ki volt ez a nő és mit akart?

HORVÁTH-HOITSY EDIT

Sánta menüett

Még lombos a park: arany-ősz odakint.
A zárt üvegen beköszön, betekint.
Fény-lepkék fémes tánca a falon.
Itt: altató, maradék-nyugalom.
Sárga fajanszon vérzett el a hajnal.
Fenn kölcsönzött tej-kékség. Mennyezet.
Csoportos sóhaj száll – keserves kardal:
őszi szonáta. Sánta menüett.
Feszített húr peng. Zúgnak műszerek.

Arany-ősz jár kint. Langy, mediterrán.
De hullnia kell –, sejt s készül a lomb.
Csendes drámák a rejtett kínok alján:
csak gyűl az adat, (bűnlajstrom) a kórlapodon.
Ez kendőzetlen, ez szikár valóság:
zsigeri mélyből jön a fájdalom,
s leküzdhetetlen, ősi, vad szorongás.

Milliméternyi tű: kapilláris, hegyes,
véred csapolják kis hajszálcsövek,
állványon ampullák derékhada.
Monitor villan – mátrix –, zöld jelek:
fura, zezugos sík-hullám s kusza
drótok a testen... Kúszik a katéter.
Kinn tág azúr. Ragyog; csillog az éter,
kering, zsong, ünnepel a szépség..
Nem bűvöl el. – Minek? – Ez is múlandó..
Csak próza az, miután vágysz, halandó.
Hűtlen barát. Hogy' is hívták...?
Egészség.

CZÉGÉNY NAGY ERZSÉBET /PENDZSI/

Valami más

Próbáltam hinni a szépet
tenyerembe fogni lepkéket,
csodálni rezgő csillagot,
megtalálni lelkem mélyén
megbújt, boldog pillanatot.

Megbújt, boldog pillanatot
kergettem önmagamban.
Hol rám szállt, hol félredobott
kajánul, s elhagyottan
meredtek a téli ágak.

Meredtek a téli ágak
hó-csipkézett palástjukban.
Hideg-szépség mart vágycat,
vére-csorgott faodúkbán.
Szemeimre fagyöngy fagyott.

Szemeimre fagyöngy fagyott
míg vártam a pillanatot,
azt az egyet, azt a szépet,
zöld-csillámos messzeséget,
melyben önmagamot látom.

Melyben önmagamot látom
tárja elém –, valóságom.
Abban élek, abban halok.
Ha rám rezdül erős karod,
talpam alatt sarjad a nyár.

Ősz

Szemem pergő falevél,
nesztelenül osonó nyár.
Ajkam ívén szél feszül,
homlokomra bús felhő szál.

Talpam alatt zizzenő nyár,
fájdalmasan felvisít.
A Nap ölelő karja, már
lélek-vesztett. Nem hevít.

Anyám angyallá változott

Fölfelé zuhantál Anyám.
Áttetsző karjaidból
szárnyak nőttek, végig
szenvedtél felhőket, most
ott ülsz Isten tenyerén.
Szemeidből szeretet
sugárzik felém, körül
öleli meggyötört lelkemet.
Elengedlek, de esténként
mondj imát felettem.

GYÖRGYPÁL KATALIN

Október elején (Tizenhárom sor)

Ökörnyál ragyog
az őszi napsütésben
Későn kikelt szép,
barna lepke cikáz
itt-ott százszorszép
fehér virága virít –
de cirruszok kószálnak
a kékes égen
eső készülóban
gyásznapon
még ma is nehéz
szívvel örülhetünk
csak az életnek.

Gyásznapok

Gyásznap, újra gyásznap.
Lehet gyász egész életünk.
Halottaink.
Szeretteink és ismeretlenek.
Évszázadok, évtizedek.
Élnek bennünk mindig,
de gyásznapokon fokozódott erővel.
Kitérnénk előlük?!Nem lehet, ha akarnánk sem lehet.
Saját halálunkra is gondolunk?
Siratjuk saját életünket?
Ők meghaltak, mi élünk. Ma még.
Nemzeti gyásznapjaink...
Forradalmaink elbuktak.
A nemzet él.

Ez és ennyi – több mindennél.

Stabilitás

Szürke napokon
csak szürke álmok?!Tán lehet másképpen is.
Egyszerű cél. Pici.
Néha mégis oly nagynak tűnik.
Örömforrást
kívül keresni lehet ugyan,
de nem visz messzire.
És, persze, átmeneti.
Mindig csak átmeneti.
Labilis, oly labilis!
Maradunk magunk, magunknak –
de ez nem az egónk.
Az tévútra visz.
Valami más. Valami, ami
beljebb van. Egészen belül,
beljebb, túl mindenben.
Ami valóban mi magunk vagyunk.
Kézzelem nem fogható.
Tudattal el nem érhető.
A biztos pont
ebben a szürkeségben is.
Megsejtése most is
jókedvre derít.

Illúzió?

Ahogy telnek az évek,
egyre szomorúbb sok ember –
pedig lehet derűsen is élni
megmutatva: hogyan őrizhető
meg minden életöröm
olykor semmi más: maga
a pusztán életöröm –
kicsinek tűnő, pedig
óriási feladat – naponta
aki megéli ezt, az tudja –
életörömből azután célok,
tervek fakadnak –
anélkül, hogy elnyomnánk,
kihasználnánk másokat...

FÖLDESDY GABRIELLA

Torozó

„Ne gyere el a temetésemre!” – mondta még fél évvel a megismerkedésünk után. Nem volt beteg, csak szorított a szíve, megijedt ettől, elküldött magától ezzel a barátságtalan mondattal. Nagyon fájt, a szokásos távolságtartást éreztem benne. Ne menjek el a temetésére, még ott se derüljön ki, hogy valami közünk volt egymáshoz. „Ha nem hívsz meg, nem megyek el” – válaszoltam kissé elütve viccesen a helyzet amúgy komoly voltát. Jóízűen nevetett. Eljöttem tőle, de már akkor is tudtam, kellett, hogy tudjam, ez a kapcsolat nem lesz hosszú távú, nem lesz soha nyilvános, és nem fogunk összeköltözni. Tudtam, de nem érdekelt annyira, hogy megszakítsam vele a kapcsolatot. Vártam valamit, ha mást nem, azt, hogy újra és újra találkozom vele, hogy közelebb kerüljek hozzá, hogy egyszer úgy érezze, szüksége van rám.

Igazán sosem volt rám szüksége, csak nekem volt szükségem rá. Azért egy ideig ment a verkli, fölmentem hozzá, amikor megbeszéltük, ő is eljött hozzám, ha úgy alakult a dolog. Szép együttlétek voltak ezek, megspékelve egy-egy operaelőadással, amiket mindketten imádtunk. De voltak jó nevű és jó hírű éttermek is a sorban, ahol kedvünkre bevacsoráztunk, majd hallgattam frivol meséit másokról. Szeretett másokról mesélni. A férfiak pletykások – mondják –, igen, pletykált, de intim dolgokkal ritkát jött elő, vagy akkor az illető személyt egyáltalán nem ismertem.

Nálam mindig volt valami saját készítésű vacsora, büszke voltam a konyhámra, szerettem, ha megdicsérik a főztömet. Nem mindig dicsérte, ha nem volt jó, megmondta. Még enni is sajátos módon tudott. Ritkán használt kést, csak ha nagyon muszáj volt. A töltött káposztáról, paprikáról lehámozta a héjat és megette a körettel, lével, végül ott maradtak a meztelen gombócok, azokat ette utoljára nagy élvezettel.

Nála sosem volt vacsora. Nem tudott főzni, nem is hozatott főtt ételt, felnőtt lányai hordták neki a házi kosztot, vagy hideget evett. Mikor ott voltam, konyakkal kezdtem és végeztem. Utána fagylalt dobozból. Egyszer felajánlotta, hogy virslit főz, de nem kértem. Reggelente erős kávé, szendvicsek. Neki tea és pirított zsemle.

Sűrűn mondta, hogy „meghaltam” vagy „haldoklom”, amikor szó se volt erről. A fáradtság levezetésére jött elő ezekkel a fordulatokkal. Hatalmas energiái voltak, viszont egy-egy strapás igénybevétel (virrasztás) után megfelelő mennyiségű alvás kellett, hogy szervezete pótolja a hiányzó energiát.

„És hogy fogok meghalni?” kérdezte úgy két évvel ezelőtt. Tudtam, hogy utóbbi időben gyakran foglalkoztatja ez a téma. Nem gondoltam, hogy hosszasan kínlódik majd ágyban párnák közt, valami gyors attackra tippeltem, szívrohamra, ami akkor, még az elején szívszorítás formájában mutatkozott. „Ne számíts elhúzódó rákra, majd elvisz a szíved valamikor. Elek bácsi 87 évet élt, ez azért biztató.” A válaszom megnyugtathatta kicsit, elmélázott. „Elek bácsi kivétel volt a családban, a többiek korán meghaltak. Már itt csapkod körülöttem.” Ebben benne volt az utóbbi idők sok rosszulléte, összeesés az utcán, elájulások, de mindig hamar magához tért. Fordított az Európa Kiadónak. Most is volt nála egy újabb Agatha Christie.

Mikor először megműtötték – mert kiderült, hogy mégis van daganat a szervezetében –, megkérdezte az orvosnőtől, hogy be tudja-e fejezni még a fordítást, vagy adja vissza a kiadónak. „Hát persze, hogy be tudja fejezni” – válaszolta, mit is mondhatott volna orvosként?

Aztán persze nem tudta befejezni. Hiába volt az első műtét, a kemoterápia, amit jól és hősiesen viselt, sosem panaszkodott, bízott a javulásban, nem viselte meg a vegyszeres

borzalom, legalábbis nem mondta. Remélt, mások is felgyógyultak már rákból, bölénytermészete, szívóssága okán ő is felépülhetett volna.

Jött a második műtét, és ettől megváltozott minden. „Felnyitottak, összevarrtak, a daganathoz nem értek hozzá.” Micsoda örület! – gondoltam. Műtét a semmiért, ugyan mit reméltek az orvosok?

„Londonba repülök tíz napra. Búcsúlátogatás. Csak bírjam még erővel.” Sajnálkozva jelentette be utolsó külföldi útját. És milyen nagy lelkesedéssel mesélt róla aztán hazatérve. „Csodás volt! Imádom Londont. A hadtörténetiben is jártam. Nem, a Tate Galerie-ben nem.” Kérdeztem a sok színes bőrűről, a város megváltozott struktúrájáról. „Igen, észrevettem, de nem zavart.”

Rossz volt látni a lelassult élettempót, még önállóan ellátta magát, köntösben ült otthon, karosszék a tv elé készítve. Régebben a földön ülve nézte a készüléket, de ritkán nézte magát a tv-műsort, inkább videón vetítette a régi magyar filmeket, teljes sorozata volt háború előtti filmekből. „Csak ez a gyengeség ne lenne! A második műtét betett nekem. Elvesztettem az erőmet.” Ekkor már feladta teljesen, látni lehetett rajta a halálfélelmet.

Vittem neki egy ÉS-beli cikket olvasásra, amiről tudtam, hogy érdeklő. Amíg azelőtt pillanatok alatt átfutotta és véleményt mondott azonnal, most nem volt ereje, türelme végigolvasni, kérdezte, mi van benne? „Már nem tudok koncentrálni, a fordítást is visszaadtam a kiadónak.”

Vajon mennyi idő van még hátra? A kérdést csak magamnak tettem fel. Összepakoltam a tőle megvásárolt könyveket, amiknek jó hasznát veszem majd a közeljövőben. Irodalmi terveimet melegen támogatta, nemrég megjelent könyvemet meg is dicsérte, nem éreztem, hogy udvariasságból teszi. Én még tervezgetek, ő már nem tervez semmit, csak várja, hogy bekövetkezzen a megváltozhatatlan.

Próbálkoztam még egy utolsó kísérlettel. „Többször is hívtalak a mobilon, nem vetted fel. Hívjalak a közeli napokban?” – próbáltam rávenni, hogy legalább beszéljünk még néhány alkalommal. Már ez is nehezebbre esett. Rekedtté vált a hangja, megtört, fényét veszítette. „Persze, hívjál csak! Örülnék neki.”

Hívtam, de nem vette fel. Sokáig kicsöngött, aztán bejelentkezett a hangposta. Hagyjak üzenetet. Egyszer hagytam is. Válaszhívás nem jött. Teltek a napok, aztán a hetek. Legközelebbi hívásomkor már ki volt kapcsolva a mobiltelefon. Mint amikor a szív működést jelző monitoron a görbe hirtelen kiegyenesedik.

Sokáig semmi hír, aztán a híradás szalagban. Elhunyt. Hosszan tartó súlyos betegségben. Ez volt és az volt. Ő is, mint mindenki, és sok mindenkihez hasonlóan. Temetés? Mivel nem hívott meg, nem mentem el. Hisz ő kérte, hogy ne menjek. Majd elmegyek, ha nem lesz a sírnál senki. Csak én.

KASKÖTŐ ISTVÁN

Aphrodité bukása

Egy kora nyári délutánon történt, mikor a napsütésben még élvezet a semmittevés, mikor a téli didergés már feledve van, de a hőségutatól még nem kell tartani, három ifjúnak tekinthető úriember támasztotta a népszerű, torontó kávézó pultját.

Sásdi, a vízipólós olimpikon –, aki rendszeresen kiitta az asztalokra kirakott tejszínes kancsókat és öt francia sütemény evett meg egyszerre –, Tetű, a szerb ex-ingatlanügynök, aki hat hónapot ült egy kis félreértés miatt, ugyanis elfejtette, hogy ugyanazért a lakásért három vevőtől vett fel előleget, és Dr. Goldfinger, a kicsapott pesti orvostanhallgató, aki szabadidejében csekély ellenszolgáltatás ellenében (200 dollár), felelőtlen szeretkezés kellemetlen következményét volt oly szíves meg-nem-történte változtatni.

Az ebéidő csúcspontjának már vége – alig néhányan üldögéltek csak a divatos kávéházban, főleg a napos teraszon. A pincérek a sarokasztalnál tárgyalták meg, amit ilyenkor a pincérek tárgyalni szoktak... például, az undok, smucig vendégeket. A három úriember – e meghatározást lehet költői túlzásnak tekinteni – figyelmét teljes mértékben a terasz egyik napos asztalánál ülő „látvány” foglalta le.

A TŰNEMÉNY, a földre szállt angyal, a NŐI TÖKÉLY maga... Aphrodité. Lehetett olyan korai harmincas, érett őszibarack hamvas (feltehetően olyan zaftos is), sudár termetű, aranyszőke hajú, mélabús tekintetű tündér. Vállig érő haja enyhe hullámos sugárban ömlött a hosszú kecses nyakára, nagy piros masni fogta össze... lazán, nagy virágmintás, selyemszerű ruhája mélyen dekoltálva simogatni való dombokat ígért a szerencsés látogatónak. Szoknyája félcombig sliccelve hosszú, derekat ölelő lábakat mutogatott szemérmetlen kihívással. Kecses ujjai tétova mozdulatokkal babráltak az apró retiküljében.

A három szerencsés megfigyelő halk, suttogó hangon vitatta a lehetőségeket, részletekbe menő alapossággal ízlelgették a „mi lenne, ha...” nyálcsorgató változatait. Egymás fantáziáin igyekeztek túltenni, egyben azonban megegyeztek, a „látomás” minden eddigi élményeiket felülmúlta.

Egyszer csak a TŰNEMÉNY felállt és elindult a bejárat felé, egyenesen a hármat véve célba. Libegett, ringott, szoknya suhogott, a cipellő kip-kopp kopogott...

Tetű, a szerb börtöntöltelék kis fésűt kapott elő a farzsebéből és idegesen simította ki a homlokába göndörödő haját, Sásdi a tejszínes vízilabdás olimpikon a nadrágjába törölte izzadó kezeit, Dr. Goldfinger halk nyüszítő hangokat adott ki, mélyen, úgy gyomortájából.

A TŰNEMÉNY meg csak jött, bájos mosollyal, hol egyikre, hol a másikra vetítette csábos tekintetét s ahogy kartávolságra megállt... megszólalt.

Rekedt, akut légcsőhurutos baritonnal:

– Hun van a budi?

Hosszú másodpercnyi dermedt szünet, majd Sásdi az olimpikon szó nélkül a lépcső felé mutatott...

...s a TRAMPLI tétova léptekkel elbotorkált a mutatott irányba.

ARANY-TÓTH KATALIN

Vágy

Élni volna jó!
Áttörni e szürke csenden
kődermedt vágyaim,
s úgy hálni fáradt éjeken,
miként szűz szirmok pihennek
mézbokrok ágain.

Szelíd méltóság kell nekem.
Tartaná kínjaim
alá feszült büszkeségem,
mit elkoptattak az évek.
Hol vagytok, álmaim?

Élni volna jó!
Csak úgy boldog-egyszerűen.
Feledve ráncaim
közé mélyült szenvedésem,
s örülni a létezésnek
bennetek, napjaim.

Könnyű libbenés-sejtelem
fedhetné útjaim,
hogy szelíden küldjem létem
sóhaját az örök télnek.
Vigyetek, vágyaim!

Élni volna jó!
Lenni gondtalan-szerényen,
feledni titkaim,
mint ifjú szemérmem,
s üzeni a Mindenségnek:
Eldobtam átkaim!

KAMARÁS KLÁRA

Tizennégy sor

Tizennégy sorban eldalolni
mindent, mi fontos, hogy' lehet?
Tizennégy sor, beosztva rendre,
lefed egy egész életet.

Tíz sorban annyi minden fér el:
öröm, csalódás, bánatok.
Még van idő és fő a szándék.
Azt hiszem, hozzáfoghatok.

Hat sor van már csak, az se teljes.
Kár, hogy e pár sor ily selejtes,
s e dal már nem lehet remek,

és három sor... jaj kezdek félni...
Egy sorba azt lehet csak írni,
hogy voltam és szerettem.

Gésa egy régi képen

Ruhája, mint a fésző rózsa szirma,
magasan zárt és rengeteg.
Körötte, érzed, hogyan lengenek
az illatok és édes permetek.

Arcán közöny. Hideg, akár a márvány.
Feltűzött kontya, mint az ében.
Míntha könyvet olvasna éppen,
oly egykedvűn matat e képen.

Ám tekinteted oda rebben máris,
ahol a szoknya bomlik kétfelé.
Két húsos combja tárul égre: Jééé!

Ott látod mindazt, ami oly banális,
mint medikusok könyvében egy ábra,
...s az áhítat elillan, mint a pára...

Végkiárusítás

A fiatalság álarcát ledobtam.
Az élet piszkos hentesüzletében
kampókon lógnak legszebb álmaim
csontok, szalonnák, nyers szavak között.

Csak tessék, tessék, ez végeladás már!
Friss húst kerestek, szende álmokat
öreg tyúkok és vén marhák helyére,
és szerelemről rózsaszínű verset?

Feledjük hát a mocskot és keservet,
és emberek, ti csak nevessetek
a milliányi megtépett Bajazzón!
Ó nézzetek tükörbe! Nézzetek!
Magatokat nézzétek és ne engem!
Micsoda játék...! Most lehet nevetni!

RADA GYULA

Akt

Nincs annyi kincs,

Mi előlem eltakarna,

Ha hajad az égbe

Nyújtja lánykarod,

S ha hajlataidban a

Csillogó éji pázsitok,

Mint a rózsák kinyílnak...

...hát zúgjak harangok a

Tornyok magasában vigadva,

Össze-vissza, mint a szív...

...erdőn, mezőn, vízen...

TÁTRAI MIKLÓS

A kishalmi vadászat

Péter haragosan dobta félre a megyei hírlap aznapi számát. Körösfalvi Kornél cikke bosszantotta fel, amelyben a szerkesztőség fiatal munkatársa a vadászatról értekezik. Írása arról tanúskodott, hogy az egyébként tehetséges újságíró keveset tud, és még kevesebbet ért a számára idegen világból. Péter matematikát tanított a város gimnáziumában, és több mint harminc éve hódolt a vadászat szenvedélyének. Meggyőződéssel hitte, hogy a vadászat szerves része az emberi kultúrának, a történelmi hagyományoknak, és ha az szilárd etikai és szakmai alapokra épül, akkor nélkülözhetetlen a természet egyensúlyának fenntartásában. A három évtized alatt többször kellett már véleményét megvédenie, és igazságát bizonyítania, amikor nem kellően tájékozott, esetenként álszent személyek ítélték el a vadásztársadalom egészét. Ilyenkor, szinte kivétel nélkül egy-egy egyedi eset alapján általánosítottak, vagy a „... hogyan lehet lelőni egy ártatlan állatot?” kérdéshez hasonlókat fogalmaztak meg. Körösfalvi írása is ilyen gondolatokat tartalmazott, sőt azoktól messzebbre ment, mert a vadászok tevékenységét természetkárosításnak, az élővilág érzelm nélküli pusztításának nevezte.

Péter látásból ismerte Körösfalvi Kornélt. Néhány alkalommal mindketten részt vettek városi rendezvényeken, de még sohasem beszélt vele. Most elérkezettnek látta az időt a személyes megismerkedésre. Többször nyúlt a telefon után, már majdnem hívta a szerkesztőség központi számát, de meggondolta magát. Úgy érezte, mindenkinek jobb lesz, ha egy-két napot vár a találkozással. A véletlen azonban másként döntött. Hazafelé tartott a déli órákban, amikor a Molnárcsárda étterem üvegén át megpillantotta a magányosan étkező szerkesztőt, aki éppen végzett az utolsó falatokkal. Bement, és a lehető legudvariasabban köszöntötte, majd bemutatkozott. Elnézést kért az étkezés közbeni zavarásért, és felajánlotta, hogy egy kávéra meghívna Körösfalvi urat, mert lenne néhány perces mondandója. Az újságíró szimata jó sztorit sejtetett, ezért készségesen hellyel kínálta a számára sem ismeretlen tanárt. Péter, a megyei hírlapban megjelent cikke utalva felajánlotta Kornélnak, hogyha tényleg érdekli ez a téma, kíséresse el őt a következő hétvégi vadászatára, legyen vendége a kishalmi vadászházban. A barátságos beszélgetést megegyezés követte, majd a ruházatra és felszerelésre vonatkozó néhány hasznos tanács után elköszöntek egymástól. Négy nappal később, szombat délután találkoztak ismét a Molnárcsárdában. Az újságíró ragaszkodott hozzá, hogy indulás előtt vendégül lássa Pétert, és utána átadja a parancsnokságot. Nem hagyott kétséget azonban arról, hogy jó néhány kényes kérdést tartogat vendéglátója számára.

Az öreg Lada Niva éles fordulatot téve kanyarodott le a főútról Csereskishalom felé. A dombtetőre épült falucska házai már messziről látszottak. A zsáktelepülést, valamint a mellette lévő mezőgazdasági földeket erdő és legelő ölelte körbe. A műút az utolsó házig tartott, ahol fordulót alakítottak ki az autóbuszok, és az idetévedt autósok részére. A földekre, a legelőre és az erdőbe földutakon lehetett eljutni, a vadászházig murvás út vezetett. Az emberek messziről megismerték Péter autóját, és az újságíró őszinte meglepetésére barátságosan integettek feléjük. A Niva a posta előtt megállt, utasai kiszálltak. Kornél örömmel nézett körül a rendezett faluban, a szemmel láthatóan gondozott földeken és élvezettel szívta magába az ismeretlen illatokat hozó levegőt. Július utolsó szombatja volt, a gabonát már régen levágták. A nemrég lekaszált fű bálákban száradt, a legelőn néhány tehén álldogált. A kukorica, az utóbbi napok kedvező időjárásnak köszönhetően

szépen fejlődött, a gyümölcsök értek, minden paradicsomi állapotokat idézett. Az újságíró most úgy érezte, nem történhet semmi olyan esemény, amely azt igazolná, hogy ebben a gyönyörű környezetben össze-vissza lövöldözni kellene, mert – gondolta – bizonyára majd más vadászok is kijönnek ide, ha arra kedvük támad. Nem értette miért indult meg Péter a posta felé, amikor az nyilvánvalóan zárva van. Egyelőre némán követte, és ekkor lepődött meg néhány percen belül másodszor. Az épület oldalán nagy színes térképet látott a környékről, amelyen egyes területek eltérő színnel voltak megjelölve, és különböző számokkal ellátva. A térkép mellett a falon, egy zárható kis fémdobozt vett észre, melyet vendéglátója kulccsal kinyitott és két könyvet vett ki.

– Nézze szerkesztő úr! – szólta Péter – Ez a térkép mutatja a vadásztársaságunk területét. A különböző színek, különböző körzeteket jelentenek. A házi szabályunk az, hogy egy körzetben, csak egy vadász tartózkodhat. Így biztos lehetek abban, hogy senki nem veszélyeztet, és senki sem zavar vadászat közben. A beírókönyvbe pontosan be kell jegyezni, hogy mikor és melyik körzetbe megyek, ott meddig tartózkodom, kit viszek magammal. Ha én beírtam egy területre, akkor oda más már nem jöhet, és én sem mehetek olyan helyre, amelyet egy vadásztársam már előttem lefoglalt. Ez nagyon fontos szabály, amit mindig be kell tartani. Persze megbeszélhetem előzetesen valakivel, hogy ugyanazon körzetbe megyünk, de akkor pontosan és precízen egyeztetjük a tartózkodási helyet, azt beírjuk és be is tartjuk. Ha ilyen megbeszélés nem történik, akkor biztosan tudhatom: egyedül vagyok az egész körzetben. Most ilyen helyzet lesz, kettőnké a 73. számú körzet.

– Ez megnyugtatóan hangzik. Őszintén szólva tartottam attól, hogy majd mások is jönnek ide, és nagy puskaropogás lesz. Mi van a másik könyvben?

– Ebben üzenünk egymásnak. Minden olyan fontos információ benne van, amit tudatni akarunk a tagokkal. Ilyen lehet például valamelyik út járhatatlanná válása, egy magasles megrongálódása, a kötelező vadkárelhárítás helyei, az adott időszakban az általános szabályoktól eltérő löhető, vagy éppen nem löhető vadak megnevezése, és más fontos információk. Ezért ezt a könyvet is mindig át kell nézni, mielőtt kimegyünk a területre. A szükséges dokumentáció után én mindig meglátogatom Édes Dénest, aki mókás neve ellenére komoly, megfontolt férfi. Társaságunk nagy tapasztalattal rendelkező hivatásos vadásza, vagy ahogy régebben mondtuk vadőre. Ő az, aki mindent tud a környékről, amit tudni érdemes. Fogalmam sincs mikor alszik, vagy mikor foglalkozik a családjával, mert bármikor keresem mindig a területen van. Valahogy pedig biztosan megoldja, hiszen három gyönyörű, jól nevelt gyermek édesapja, akik rajonganak érte. Jöjjön szerkesztő úr, látogassuk meg őket.

A cseréptető ház gondozott udvarán három gyermek és két kutya játszott egymással. A vadőr felesége ruhákat teregetett a délutáni napsütésben. A harmincas éveiben járó csinos asszony mosolygó arccal fogadta a vendégeket:

– Üdvözlöm tanár úr! Dénest keresik ugye? Nem fogja elhinni, de éppen nincs itthon. Szántó Jani bácsi krumpli földjére mentek, mert az öreg sírva jött panaszkodni a nagy vadkár miatt. A vaddisznók tegnap este széttúrták veteménye egyharmadát, legalábbis ezt állítja. Várjanak egy kicsit, lassan jönnie kell, már több mint félórája elment.

– Köszönöm Zsuzsi, de inkább mi is kimegyünk a „tethelyre”. Örülnék, ha a szerkesztő úr látná, mit művelnek ezek az ártatlan állatok!

A Niva öt-hat perces autótút után megállt. A földút baloldalán Jani bácsi mintegy ötven méter széles krumpliföldje kezdődött, mellette és mögötte gabona tarló. A legalább százötven méter hosszú parcella közepénél Dénes és az öreg beszélgettek. Az út jobb oldalán az erdőig keskeny füves sáv húzódott, amely a krumpliföld végénél az úttal együtt jobbra fordult. A kanyar mögötti nagy kukoricatáblát az autóból már nem lehetett látni. Péter és Kornél a beszélgetőkhöz ballagtak, és kölcsönösen bemutatkoztak egymásnak. A gazdából áradt a panasz a vaddisznókra és a szarvasokra, amelyek tönkreteszik munkáját, veszélyeztetik családjá megélhetését. Túlzott ugyan a kár megítélésében, de az újságíró maga is megdöbben a látványtól. Számított néhány tő kitérésére, de

amit ott látott, az minden képzeletét felülmúlta. Két–három ilyen este – gondolta, miközben egyedül sétálgatott a sorok között – és az öregnek tényleg nem marad semmi. Az amatőr módon felállított vadriasztó, zörgő, kolompoló üvegek, dobozok semmit sem értek. Inkább az volt a csoda, hogy az előző hetekben az állatok alig–alig látogatták ezt a krumpliföldet.

– Látja szerkesztő úr! – szól Péter az újságíróhoz – A vadak vagy megszokták ezt a kis zajt, és rájöttek, hogy ettől nem kell félniük, vagy a tarló felől jöttek be. Nehéz megmondani, mert most csaknem teljes szélességében garázdálkodtak ebben a sávban. Megegyeztem Dénessel, hogy este kiülünk az útkanyar előtti a fedett magaslesre, amelyről még szürkületben is jól látható a „tethely”. A többit pedig majd meglátjuk! Egyelőre nincs más teendőnk, mint bepakolunk a vadászházba, elbeszélgetünk, megvacsorázunk. Hét óra körül pedig egy kis kerülővel kísétálunk a leshez.

A kishalmi vadászház szépen gondozott udvara és belső kialakítása kellemes látványt adott Kornélnak. Amolyan legényes szállásra gondolt, amely csak úgy „elvan” az erdő közepén, ahol egyszer–egyszer néhány órát alszanak a vadászok. Ehelyett három, egyszerűen, de ízlésesen berendezett kétágyas szobát talált, amelyek közös előtérbe nyíltak. Itt kapott helyet a konyha és az étkező is. Az előszobából lehetett bemenni a mellékhelyiségekbe, kívülről pedig a garázsba, és egy nagy tárolóba. Mindenütt rend és tisztaság fogadta. Péter elégedetten látta az újságíró meglepetését és elismerő pillantásait.

– Ez a vadászház valamennyiünk büszkesége. Közösen építettük fel egy romos házból, mindannyian sajátunknak tekintjük és vigyázunk rá. Dénes felesége hetente egyszer takarít és mindent ellenőriz, azonban nincs nehéz dolga. Mindenki rendet hagy maga után. A kertet egyik nyugdíjas vadásztársunk gondozza. Ide vendéget is hozhatunk, persze ennek, és az igénybevételnek megvannak a szabályai. Még sohasem fordult elő, hogy vita, vagy gond lett volna a házzal és a házzal kapcsolatos ügyekben. A kertben időnként nagy bulikat csapunk, feleségek, gyerekek is szívesen jönnek. Bográcsozás, szalonnasütés, mókázás, nevetéstől hangos olyankor a környék. Az idén először, a hónap elején még azt is megszerveztük, hogy 10–14 éves gyerekeink nyaraltak itt. Tizenegy fiú sátorozott, három kislány a házban lakott. Hetente váltották egymást a felügyeletet ellátó és a programokat szervező házaspárok. Állandóan négy felnőtt volt a csapattal, mindenki remekül érezte magát. Egyedül a kullancsok kellemetlenkedtek időnként, azonban mindig legyőztük őket. A gyerekek haza sem akartak menni, pedig még meg is dolgoztattuk őket! Menjünk ki, nézze meg mit alkottak!

A két férfi a kert mögötti rétre ballagott. Az újságíró gyerekkézre utaló bábukat, sátorcövekeket, esetleg kis farakásokat várt, de ilyet sehol sem látott. A fűben kivájt fatörzsek, és fatuskók feküdtek, mellettük pedig szemmel láthatóan új vadetető állt. Ezt Kornél is felismerte, hiszen állatkertben látott már hasonlót, de a fatörzsek és tuskók szerepéről elképzelése sem volt. Meglepődve hallgatta, hogy ezeket a gyerekek a táboroztató felnőttek és Dénes segítségével készítették. Úgy gondolta ideje feltenni a kellemetlennek szánt kérdéseket, bár érezte, hogy néhány előre eltervezettre már nem lesz szükség.

– Gondolom, az etetővel ide akarják csalni az állatokat, hogy könnyebb legyen lelőni őket! Mire kellene ezek a tuskók? Csapda lesz belőlük?

– Nem éppen! – mosolygott Péter – Amit itt lát, az özetető, a szarvasoknak nagyobbakat készítünk, és általában ott, ahová szánjuk őket. Ezt majd kiszállítjuk a kijelölt helyére. Semmiképpen sem akarjuk vele idecsalni az állatokat. Sőt, télen, amikor etetjük őket, sohasem vadászunk az etetők környékén. Nem volna etikus. A tuskókból sózók lesznek, amibe sót helyezünk, és ezt is azért tesszük ki, hogy a szarvasok, őzek táplálkozását segítsük. A só szükséges a szervezetüknek és legkönnyebben így jutnak hozzá. Ha a nehéz időkben mi nem segítenénk az állatoknak, bizony egy–

egy kemény télen nagyon sok elpusztulhatna, mégpedig szenvedve, kínok között! Az valóban a természet károsítása lenne, és nem csak az elhullott tetemek nagy száma miatt.

– Na de tanár úr! A vadászház falain annyi agancsot és agyart láttam, hogy az elképesztő. Csak nem azt akarja mondani, hogy attól több hullana el egy télen?

– Ezt nem tudhatom, de bizonyára nem! Az ott lévő trófeák sem egy év eredményei. A vadászházban látható szarvas- és őz agancsok, valamint vaddisznó agyarak közel három évtized alatt gyűltek össze. Többségében azért kerültek oda, mert méretük, vagy egyedi sajátosságaik miatt különlegesek. Leginkább igaz ez az agancsokra, amelyekről már a lövés előtt meg lehet, és meg is kell ítélni jellemzőit. Nem szép a szó, magam sem szeretem, de selejtnek nevezzük azokat az őzeket, szarvasokat, amelyek torz, vagy szabálytalan agancsot viselnek. Ezek örökítése nem kívánatos. A bakok és bikák fejdíszre sokat elárul. Nem csak korukat, de egészségi és fizikális állapotukat, genetikai jellemzőiket. A sérült, beteg és genetikailag gyenge egyedek szaporodása nem szolgálja az élővilág érdekeit, ezért, ha korlátozni kell a vadak számát, elsősorban ezeket lőjük!

– Ne vegye sértésnek, vagy személyeskedésnek amit mondom! Nem hiszem, hogy egy egyszerű vadász meg tudja ítélni, hogy most éppen sok, vagy kevés őzet kell-e lőnie! És ha elfogadnám mindazt amit mondott, akkor nem értem, hogy bögéskor miért lövik ki az ereje teljében lévő bikát!

– Egy adott területen élő vadak számát pontosan senki sem tudhatja. Többnyire rejtve élnek, és például a szarvasok nagy területeket járhatnak be akár egyetlen éjszaka alatt is. A jó szakember azonban megközelítő becslésre vállalkozhat, melynek alapja az állatok konkrét megfigyelése, az általuk járt váltók, dagonyák, szórók tanulmányozása, az erdei és a mezőgazdasági vadkár mértéke, valamint még néhány, szakembert és szaktudást igénylő tény elemzése. Az így összeálló adatokból tervek készülnek, de ezek részletezésébe nem érdemes belebonyolódunk. Az illetékes vadászati hatóság határozza meg, hogy egy-egy vadász társaság területén milyen vadból mennyit, és milyen korúakat kell elejteni. A túlszaporodás az erdők és a mezőgazdasági kultúrát, lényegében az ember megélhetését veszélyeztetné, a túlzott vadászat pedig valóban természetkárosító tevékenység lenne. Mi tehát pontosan tudjuk a vadászati szezon kezdetén, hogy mit kell, és mit lehet elejteni. A golyóérett, vagy ahogy ön fogalmazott erejük teljében lévő őzbakok és bikák számát is csökkenteni kell, pontosan az egyensúly érdekében. Ugyanakkor kétségtelen, hogy a vendég vadásztatás, különösen a szarvasbika vadászata, komoly bevételt jelenthet a vadászatra jogosult társaságnak, erdésznek. Ez a pénz azonban nem a mi zsebünkbe vándorol, hanem a társaságé. Bármilyen furcsán is hangzik, de valójában ezt is arra fordítjuk, hogy területünkön szabályozzuk a vadállomány létszámát, ha kell etetéssel, ha kell vadászattal. Természetesen előfordul, amikor az anyagi szempontok felülkerekednek a realitáson, a zsákmányszerzési vágy a vadászszennvedélyen. Ezek elítélendő esetek, de semmiképpen sem alkalmasak az általánosításra. Ahogy a tanárok, vagy az újságírók között is vannak nem odavaló emberek, úgy a vadászok között is, akiktől jó lenne mielőbb megválni. Ne gondolja, hogy mi jó szemmel nézzük azokat, akik elsősorban azért járnak vadászatra, hogy mérgező drága autójukat, fegyverüket, felszerelésüket legyen hol megmutatni. Azokat sem kedveljük, akik már egy rövid cserkeléstől, vagy gyaloglástól is idegenkednek, és mindig csak olyan lesre akarnak felülni, amelynek közelében csaknem biztosra vehető az állat megjelenése. Egy gondolatlanul még visszatérnék az anyagi dolgokra. Társaságunk működéséhez tagdíjakra, és egyéb tagi befizetésekre van szükség, amely mértéke függ az egyéb bevételektől is. Kérem, ön se vegye személyeskedésnek, de ezért sem esik jól számunkra, amikor természetkárosítással vádolnak bennünket olyanok, akik egyetlen fillért sem áldoznak, vagy semmit sem tesznek az élővilág egyensúlyáért.

Kornél nagyot nyelt, mert az utolsó mondat már nem is célzás volt, hanem találat. Az eddig látottak és hallottak alapján úgy vélte, nem szabad elhamarkodott választ adnia, de meg sem sértődhet. Péter érveit át kell gondolnia. Elbizonytalanodott eddigi véleménye helyességében. Közben visszaértek a vadászházhoz, és leültek a nappaliban. A tanár frissítő itallal kínálta vendégét, majd elnézését kérve rövid időre magára hagyta. Vacsorát és szendvicseket készített, mert nem

tudhatták mikor térnek vissza, vagy visszatérnek—e egyáltalán reggel előtt. A sonkával, kolbásszal, szalonnával bőségesen megrakott magyaros hidegtál, és a finom kenyér nem kérte magát, a két férfi jóízűen falatozott. Péter, az idősebb jogán tegeződést ajánlott, melynek szentesítésekor Kornél sokadik meglepetésére alkoholmentes sörrel telt korsót koccintott vendége borospoharához. Sohasem ivott alkoholt, ha vezetett, vagy fegyver volt nála. Nem csak azért, mert a jogszabályok így határozzák meg, maga is ezt tartotta helyesnek és biztonságosnak. Vacsora közben a családról, a munkáról, a kedvtelésekről beszélgettek, és egyre több közös témát találtak. Úgy tűnt órákig tudnának diskurálni, de ma nem ezért jöttek ide. A szerkesztő a vadászat rejtelseibe kívánt betekinteni, ezért hét óra előtt készülődni kezdtek, majd gyalogosan indultak a magasles felé. Mind a ketten hátizsákot vittek, melyekbe bepakolták a szükségesnek vélt tárgyakat. Nyakukban keresőtávcső lógott, valahonnan Kornél is szerzett egyet, már azzal érkezett. Péter vállán vitte távcsöves puskáját. Az erdő széléhez érve betöltötte. Az ismeretlen hang és a soha nem látott cselekmény nem várt izgalomba hozta az újságíró. Ezen maga is meglepődött, és érezte, komolyra fordult a dolog, megkezdődött az igazi vadászat. Gyenge szellő simogatta tarkójukat, amint a délután megismert útvonalon haladtak. Kornélt váratlanul érte, amikor jobbra fordultak az erdő belseje felé tartó szekérútra. Neki úgy tűnt, egyre távolodnak Jani bácsi földjétől. Nem értette ennek okát, de nem akarta állandó kérdésekkel zavarni vendéglátóját, aki olykor–olykor megállt, hallgatózott, figyelte az erdő csendjét, és az apró neszeket. Időnként egy–egy váltóra, a vadak által járt ösvényre mutatott, furcsa íveket írt le mutatóujjával, és jelentőségteljesen felhúzta szemöldökét. Az újságírónak fogalma sem volt, hogy mindez mit jelent, csak jóval később értette meg azok jelentőségét. Amilyen hirtelen fordultak be a szekérútra, olyan hirtelen értek ki az erdőből egy kukoricatáblánál. Balra haladtak tovább, és egyszer csak elérték a krumpliföld szélén álló fedett magaslest, ahová jönni akartak. Valójában egy körivet tettek meg a fák között azért, hogy a les előtti területet ne járják össze, és kedvező szelük legyen a vadászathoz. Csendben felkapaszkodtak a létrán, és elhelyezkedtek a két ember számára is kényelmes padon. Már nem voltak egyedül! A füves terület alsó harmadában őzek legelésztek. Egy bak, egy magányos suta, és egy másik a gidájával. Látszólag nem törődtek egymással, a két betolakodót sem vették észre, azok nyugodtan nézelődhettek, suttogva beszélhettek.

– Péter! Most le fogod löni valamelyiket?– kérdezte izgalommal és némi ijedtséggel hangjában az újságíró.

– Nem, nem ezért jöttünk ide! Egyébként sem lehet most sutát, azaz „özlányt” és gidát löni. A bak ígéretes, de még fiatal. Vigyázunk rá, nem bántjuk. Persze eljön majd az idő, amikor valaki elejtheti, és büszke lesz a trófeára, de ...

– Nézd! Ott is jön egy őz! – vágott szavába izgatottan Kornél.

– Szerencséd van! Igaz, nem őzet látsz, hanem szarvasborjút. Minden bizonnyal az anyja, a szarvastehén is ott van valahol a fák között. Szerintem nem is egyedül, később talán ezt megtudjuk. Semmitől sem kell tartaniuk, szarvasra sem lehet vadászni júliusban, majd csak ősszel és télen.

– Ezt értem, és jól van ez így! Csak azt nem értem, hogyan okozhat neked örömet egy borjú lelövése? Olyan rendes embernek ismertelek meg!

– Nézd, nagyon nehéz erre választ adni, pontosabban nagyon nehéz megmagyarázni egy szenvedély okát és szépségét annak, aki azt nem ismeri. Én például nem értem az alpinistákat, az óceánt egyedül átszelni akaró hajósokat, az életüket kockáztató berepülő pilótákat, és sorolhatnék még néhány példát. Ugyanakkor nem ítélem el a horgászt, mert nyilván neki sem a hal elkerülhetetlen fejbévágása okoz boldogságot, és nem ítélem el az egymást olykor súlyosan bántalmazó küzdősportok üzöit sem, hiszen nekik sem az jelenti az örömet, hogy fájdalmat okozhatnak másoknak. Azt gondolom, az igazi vadászatban a természet szeretete mellett, a küzdelem, a győzelem utáni vágyakozás ősi ösztönei élnek, amelyek náluk ebben a formában öltenek testet. Nekem az jelenti örömet, amikor meg kell dolgozni a sikerért, és tudom, hogy lovagiasan, sportszerűen küzdöttem. Emellett meg vagyok győződve tevékenységünk hasznosságáról is, de erről már sokat beszéltünk. Nem régen olvastam egy folyóiratban, hogy az emberi civilizáció létrejöttének egyik alapvető feltétele a vadászat megtanulása volt! Ebben nagy igazságot látok.

Kornél elgondolkodva hallgatta Pétert. Érezte, hosszabb időre lesz szüksége az élmények feldolgozásához. Nem tudta milyen események történhetnek még aznap este, éjszaka és másnap hajnalban, azonban biztos volt abban, hogy hétfő reggel, az ő személyében, nem ugyanaz az ember megy be a szerkesztőségbe, mint aki szombat délelőtt eljött onnan. Amikor újra felnézett, már csak a suta legelészett a füvesen. Jóval közelebb jött, a többiek pedig eltűntek. Észrevehetően közeledett az este. A vadász puskalámpát tett fegyverére, és elmagyarázta, hogy vadkárelhárításnál, vaddisznó elejtéséhez használható lámpa, más esetekben nem. Csendben ültek, hallgatták a fák közül hallatszóró zajokat. Ahogy sötétedett, ezek egyre izgalmasabbá váltak. Péter időnként halkán súgta a zajok feltételezett eredetét. Eközben észlelte, hogy vendége egyre izgatottabbá, türelmetlenebbé válik. Tíz óra előtt határozott zörgés indult meg tőlük távolabb, de közelebb attól, mint ahol először meglátták az őzeket. A gyenge holdfényben jól lehetett látni a kivonuló szarvasokat. Nyolcan, tízen lehettek, összetömörültek a füvesen, majd megindultak a krumpli bokrok felé. A vadász a fegyverért nyúlt és vállához emelte.

– Te! Ezek szarvasok! Mégis rájuk lősz?– suttogta izgatottan a vendég, aki a távcsövet szeméhez szorítva várta az eseményeket.

– Nem, dehogya! Ha szerencsénk van, akkor lámpával el tudom zavarni őket, ha nem, akkor valami mást kell kitalálnunk. Nem szeretnék riasztó lövést leadni.

– Mi a fenét tudsz kitalálni? – kérdezte Kornél, aki egyre nagyobb izgalomba jött.

– Tapsolunk, köhögünk, odasétálunk, bár mindegyik megoldás jelentősen rontja további esélyeinket. Igaz, elsősorban nem vadászni jöttünk, hanem vadkárelhárításra!

– Már bocsanat, de engem vadászni hívtál, nem tapsolni az erdő szélén!

A sötétben nem látszott Péter mosolya. Ettől a pillanattól biztos lehetett abban, hogy a szerkesztő urat megérintette a vadászat csodálatos varázsa, amely még arra is képes lehet, hogy előbb–utóbb teljesen elbűvölje. A puskalámpa villogtatása meghozta a kívánt eredményt, a szarvasok elvonultak. A következő másfél órában körülöttük semmi sem történt. Távolról őz riasztott, majd lövést hallottak egy másik irányból. A les tetejére bagoly szállt, és motoszkálása, fészkelődése folyamatos éberségben tartotta a lent ülőket. Éjfél körül újabb neszezés, majd erősödő zörgés hallatszott, nem is messziről. Péter úgy tett, mintha nem hallaná, kíváncsi volt vendége viselkedésére. Az újságíró előbb csak feszülten figyelt, majd lopva társára pillantott. Annak közömbös arcát látva izgatottan rázta meg karját és a hang irányába mutatott. A vadász egyetértőleg bólogatott, és suttogni kezdett:

– Valószínű vaddisznó! Biztos, hogy többen vannak, már régóta hallgatom őket. Nem lepődnék meg, ha koca lenne malacokkal.

– Na és akkor mi lesz?

– Várjuk meg, hogy ők mit cselekszenek. Hamarosan kijöhetnek, várhatnak még akár órákat is, vagy ha meggondolják magukat, elmennek. Süldő is lehet közöttük. Azt valószínű megpróbálom elejteni. Kocára ebben az időszakban én nem lővök, bár a törvény megengedi. Az igazán etikus vadász nem lövi a malacokat vezető kocát. Ez nálunk is íratlan szabály!

– Na és a malac?

– Látod, ez nehezebb kérdés, és ebben már nem vagyunk egységesek. A választ többnyire a malac mérete dönti el. Ha kicsi, akkor nyilván több okból nem lővünk rá, a nagyobbakra viszont olykor–olykor igen. Ne mondj elhamarkodott ítéletet, gondolj az újévi malacok szomorú sorsára!

– Akkor tehát csendben várakozunk, és nem csinálunk semmit?

– Csak a csendes várakozással értek egyet. Gyönyörű nyári este van. Szívesen nézem ilyenkor a csillagokat, és csodálattal adózom őseinknek, akik nálunk sokkal jobban ismerték őket. A fénylő kis pontocskák segítségével kiválóan tájékozódtak és nagy távolságokról is hazataláltak. Néhány csillagképet én is ismerek. Az ott a nagymedve, vagy másképpen a göncölszekér, az pedig a fiastyúk. Ott látható a delfin, és a vadászebek egyike. Ha elég kitartóak vagyunk hullócsillagokat is felfedezhetünk.

Ezen az estén Kornélt nem érdekelték az égitestek, feszülten figyelt a hangokra, zajokra. Örült, hogy Péter az eget kémleli, így nem láthatja a csillagászat iránti közömbösségét. Távcsövet szeméhez emelte, mert mozgó sötét foltokat vélt felfedezni a füvesen. Szíve hevesen verni kezdett, amikor egyértelművé vált számára, hogy vaddisznók igyekeznek a krumpliföldre. Izgalmában észre sem vette, hogy minden óvatosságot feledve, a kelleténél hangosabb figyelmeztette társát, aki még nem tért vissza a csillagok világából. A figyelmeztetést az állatok is meghallották, gyors fordulat után hangos csörtetéssel távolodtak a fák között. Az újságíró régen érzett zavarban volt, és szégyellte ügyetlenségét.

– Ezt jól eloltam! Ne haragudj! Nagyot hibáztam!

– Nincs miért haragudnom, hiszen másodszor is eleget tettünk a vadkárrelhárításnak! Jani bácsi köszönettel tartozik neked. Ha egyáltalán hibázott valaki, akkor az én voltam, mert figyelmem elkalandozott. Megmondom őszintén, ez már máskor is előfordult, és bizonyára a jövőben is lesz ilyen. Nem szégyellem, mert én a vadászat részének nem csak az erdőzúgást tekintem, ahogy Széchenyi Zsigmond fogalmazott, hanem az erdő hangjainak, a fények és árnyak játékanak csodálatát is. Ne aggódj, ezzel nem ért véget a vadászatunk, hiszen a hajnal még messze van. Ha kedvet érzel hozzá, maradhatunk akár reggelig is. Dénes látott egy nagyobb kant ezen a környéken, ha szerencsénk van vele még találkozhatunk.

– Tudom, csak vigasztalni akarsz, igazán rendes vagy! Az a kan bizonyára az előbb elment a többiekkel.

– Biztosan nem! Nem lehetett velük. A nagyobb kanok egyedül járnak, csak párzás időszakában keresik a kocák társaságát. Persze, ha már a közelben volt, akkor a nagy csörtetés miatt kevés esélyünk maradt. Ha azonban még messze jár, akkor bármi előfordulhat. Maradjunk, vagy visszamenjünk a vadászházba pihenni? Hajnalban majd kijövünk, és cserkelünk egy nagyot.

– Mindenképpen maradjunk, nem szeretném, ha miattam elszalasztanád azt a nagy kant!

Péter igen nagy örömmel és megelégedéssel hallgatta a választ. Most már biztosan hitte, hogy fognak még együtt vadászni. Sikerét értékes trófeái közé sorolta. A csendes várakozás órái következtek. Elmerültek gondolataikban, talán még szunyókáltak is egy kicsit, de éberen, a legkisebb neszt sem elszalasztva. Már kezdett világosodni, amikor a vadász óvatosan megérintette társát, és fejével a krumpliföld melletti, tarló felé intett. Nagy sötét foltot láttak a derengő fényben. A keresőtávcsőben jól kirajzolódott a vaddisznó magányos alakja. A lestől balra, a fényviszonyok miatt nehezen megbecsülhető távolságra álldogált. Nem tudni honnan és mikor ért oda, de ennek nem is volt semmi jelentősége. Az izgalom újra hatalmába kerítette a férfiakat. Mindketten abban reménykedtek, hogy a várt kan majd feléjük tart. A vaddisznó azonban nem sietett. Forgolódott, turkált, majd hirtelen és gyorsan megindult a krumpliföld felé, pontosan a les irányába. Kornél idegei pattanásig feszültek, amikor Péter fegyverét tűzkész állapotba helyezte, és már a fegyvertávcsőben nézte az állatot. A kan lassított tempóján, egy pillanatra megállt, majd irányt változtatva haladt tovább. Kissé távolodott, de ez csak az újságírót töltötte el aggodalommal. A vadász továbbra is reménykedett. Most már biztos volt abban, hogy a vaddisznó a krumpliföld felé tart, és nagy valószínűséggel azon keresztül akarja elérni az erdőt. Ha mozgásának iránya lényegesen nem változik, akkor tőlük száz–százhusz méterre kell kilépnie a füvesre. A kan elérte az első krumpli bokrokat és megállt. A szálkereszt már lapockáját kereste, amikor újra megindult, bizonytalanra téve a célzást. Kornél a távcsövet szeméhez szorítva, remegve figyelte az eseményeket. Az egyik másodpercben tisztán látta a nagy állatot, a másikban már takarták a bokrok. A kan elérte a füves szélét újra megállt és kidugta nagy fejét. Kettőt lépett előre, amikor eldőrdült a lövés. A vaddisznó előreugrott, és összeesett. Két–három másodpercig még rángatózott, majd nem mozdult többé. A két férfi egymásra nézett. Az újságíró arcán a soha nem látott élmény csodálata, a vadászén a megatottság és öröm tükröződött. A vadkannak megadták a végső tiszteletet. Megkapták az utolsó falatot, majd Péter töretet készített. Vékony zöld ágacskát érintett a vaddisznó vérző sebéhez, és azt – az évszázados vadász hagyományok szerint – kalapjába tűzte. Néma főhajtással búcsúztatták a nagy ellenfelet. A megható pillanatok mélyen bevésődtek emlékeik közé.

– Nézd Kornél –, szólalt meg Péter – most a zsigerelés következne, amikor eltávolítjuk az elejtett állat belső szerveit. Azt gondoltam, ezt nem tesszük meg, mert valóban nem kellemes látvány. Már délután megbeszéltem Dénessel, hogy elvégzi helyettünk, hiszen a szállítást úgy is neki kell megoldani. Talán majd máskor ezt is megmutatom. Hidd el, ez sem elítélendő cselekmény, hiszen hasonló történik egy házi disznóölésen, nem is beszélve a vágóhidakon alkalmazott ipari módszerekről. Ezekre senki nem gondol, amikor hurkát, kolbászt, filézett csirkemellet vásárol, vagy éppen sertéscsülköt készít pékné módra. Mi is lelkiismeret-furdalás nélkül falatoztunk az esti hidegtáliból. Szerintem Dénes finom kávéval vár bennünket a vadászházban. Indulhatunk?

Az események hatása alatt álló, és kavargó gondolatait egyelőre rendezni képtelen szerkesztő egyetértőleg bólintott. Csendben indult meg a vadász után, mert nem tudta érzéseit megfogalmazni. Nem csak köszönetet és hálát érzett, amiért olyan szenvedélyt ismerhetett meg, amelyet eddig nem tapasztalt, hanem tiszteletet és megbecsülést is a Péterhez hasonló vadászok iránt. Remélte, hogy ők vannak, és ők lesznek döntő többségben a jövőben is. Az éjszaka a tanár úr Széchenyi Zsigmondot idézte az erdőzúgással, és most neki is a nagy vadászíró jutott eszébe. Arra gondolt, ha megírná a tegnapi és mai nap történetét, kölcsönöznie kellene egyik regényének címet: „Ahogy elkezdődött...”!

PÉTER ERIKA

A baba

Anna gyermekkorának legértékesebb ajándéka egy hatalmas baba volt. Később nem emlékezett rá, hogy kitől kapta.

A baba fűrészporral töltött testét rózsaszín anyaggal vonták be, áttetszően kék szemgolyói akárcsak a békáké, úgy forogtak körbe.

Ha megnyomták puha hasát, állítólag az mondta:

– Mama!–

A kislány nem szerette sem a babát, sem azt a különös, síró hangot, ami leginkább egy bárány bégetésére emlékeztetett.

Azt gondolta, hogy azért sír, mert éhes.

Ebéd közben kilopott egy kis ételmaradékot a tányérjából, aztán kivitte az udvarba. Fogta a nagyollót s a hegyét odaszorította a baba szájához.

Addig csavargatta, amíg ki nem lyukadt.

Ettől kezdve titokban etette a babát. Addig etetgette, amíg a papundekli fej átnedvesedett és a szája helyén tátongó óriási lyukból kicsorgott a bűzlő étel.

Undorító látvány volt, de a baba végre elhallgatott.

A felnőttek mérgesek voltak. Dühösebbek, mint akkor, amikor összetört egy régi porceláncsészét.

MESE

MESE

MESE

NYIRI PÉTER

Egy futó útnak indul

Hogyan is kezdődött...

Horgászni indultam, egyszerű készséggel, keszgre, sügérre szólt a nóta. Egy nagy kék biciklivel süvítettem a sas felé. Hatalmas fa dőlt a vízbe, törzse üreges volt, mint egy hajó belseje, s olyan, akár egy sas kiterjesztett fél szárnya. Ide jártam, mintha stégen lettem volna, nem messze a vízimalom sötétlett, kerekei titkokat súgva zúgtak, s a túlparton, a faluban csendesen folyt a mozgalmas népi élet. A folyó kettészelte a kis falut, egy kőhíd és a malom fapallója kötötte össze a két részt. Már a kőhídnál jártam – lábánál is volt egy pompás kis horgász hely -, amikor megláttam a két férfit. Két középkorú, nevető férfit két bicikli mellett. Pazar járgányok voltak, gyorsak, könnyűek... Az egyik ember a saját gépe hátsó kereke mellett térdelt, s jó kedéllyel nyugtázta, hogy defektet kapott. Én kíváncsian fordultam feléjük, s ők megkérdezték, ismerek-e a faluban bicikliszerelőt. Így kezdődött... Mert én nagyapámat ajánlottam. Halat aznap nem fogtam, de a Gondviselés adott egy barátot.

Nagyapám ezermester volt, kis műhelyében sokszor készítettünk „ficfapuskát”, s nem telt bele sok idő, újra menetkésszé varázsolta-ragasztotta a bicikli kerekét. S a vendégek indultak volna tovább, de ekkor jött nagyanyám derelyéje. A szilvalekváros derelye, a kéklő szilvaerdők adománya, egy nagy fazéknyi gyümölcsnektáros tésztatarisznya. A vándorok nem állhattak ellent a kínálásnak, búvőkörébe vonta s nem engedte őket a csábító illat, s ha már így esett, elbeszélgettünk. Ott ültem én is az asztalnál, és megtudtam, hogy alkalmi kosztosaink papok, falunéző-vidékjáró körúton. Szó szót követett, lágy estébe hamvadtak a fények, s a biciklisták már nem kelhettek útra. Nálunk maradtak hát éjszakára. Másnap korán keltem, mert reggel szalonnasütést terveztünk, nagyapám mindig reggel szerette, sohasem este, s így bátran ehettünk, egy egész nap volt még hátra. Az egyik pap, Balázs atya már ébren volt... olyannyira, hogy kocogva haladt a kisajtó felé. Futni indul, közölte, én pedig, a mindig kalandra éhes gyerek, csatlakoztam hozzá. Ez volt az első futásom. Persze, az osztályban én voltam a leggyorsabb, kicsi voltam, de fürge, s rohantam eleget a futball-labda után, még inkább vele együtt, a többiek előtt, a kapu s a kapus felé; de csak úgy, a sportért és egészségért, a mozgás örömeért akkor futottam először. Balázs atya nem magyarázott, nem tanított, ám én önkéntelenül utánozni próbáltam a mozgását, mely erőteljes volt, mégis könnyed. A folyópartra mentünk, a fürdőhely felé, leereszkedtünk a vízhez, majd indultunk vissza fel a kis dombon. Futótársam ütemesen, mosolyogva szaladt föl, nekem nehezebben ment. Akkor még nem ismertem a hegyeket... és a dombokat sem. Aztán a papok még egy éjszakát maradtak, megismerték a szüleimet, s amikor augusztus végén Balázs atya plébániája közelében nyaraltunk, meglátogattuk őt. Akkor futottunk fel a gyógyító ponthoz.

Ott álltunk fent a hegytetőn, a gyógyító ponton. Reggel futottunk fel oda, s az atya elmesélte, hogy a füves kis tisztást, apró fennsíkot a szőlőhegy tetején természetgyógyász barátja gyógyító helyként, szeretethelyként azonosította. S Balázs atya elhitte, hogy varázshely, mert ő már régóta tudta ezt. Ő korábban is feljárt oda. Tudta, hogy minden él, mindenütt s mindenben a Teremtő szeretete lüktet, és ha megnyitjuk szívünket, e szeretet minket is átölel. S amikor lenéztünk a magasból, láttuk a rendezett szőlőket, a távolban erdő zöldellt, templomtorony tört az ég felé, és harang kondult valahol messze egy faluban, az atya azt mondta, öleljem át lelkemmel én is a világot. Mert ha kaptam, adnom is kell. Megtettem, amit kért, szívem csordultig telt a világgal, s megértettem: a természet minden pontja gyógyít, ha igent mondunk az életre.

Balázs atya később Rómában kapott fontos feladatot egyházától. Haláláig leveleztünk, de többé nem találkoztunk személyesen.

Régóta vártam az itáliai utat, térképeket bújtam, olasz szavakat tanultam, készültem a nyárra. Egy Torino melletti kisvárosban volt testvériskolánk, s egyik évben ők jöttek hozzánk, a másik esztendőben mi oda. A buszút hosszú volt, átívelt egy éjszakát, de az élmények kárpótolnak minket minden fáradságért. A varázslatos olasz táj elragadta képzeletemet, csodákat társítottam az országhoz, legendákat, dicső múltat, ősi, virágzó birodalmat, mégis meglepődtem, amikor szállásunkat egy dombon álló kolostorban jelölték ki. Kavicsos sétány vezetett az épülethez, egyik oldalon erdő terült el, a távolban hegyek magasodtak, s maga a kolostor egy hatalmas kert közepén állott. Százados fák sorakoztak, kőpadok bújtak meg a bokrok hűvösében, lugasok tagolták a kertet, színes virágok illatoztak, s egy mohos falú kőmedencében nagyra nőtt aranyhalak úszkáltak. A kolostor nem volt régi építmény, talán százötven éves lehetett, s ez egy ilyen szent hely sorsában nem sok idő. Éltek ugyan szerzetesek is benne, kevés beszédű, sötét ruhás emberek, de a kolostor leginkább turistaszállóként létezett. Rozoga lift járt az emeletek között, a szobák egyszerűek voltak, de barátságosak. Én barátaimmal alaposan felderítettem mindent. Jártunk a kápolnában, felmáztunk a toronyba, bementünk a híres Don Bosco szobájába is. Az ajtóban kulcs volt, mi elfordítottuk, belopóztunk, s leültünk a szent férfiú íróasztalához. A többiek vacsorához gyülekeztek, hiányunk nem tűnt fel, így még arra is volt időm, hogy képeslapomat éppen ott, a tekintélyes méretű, súlyos faasztalon írjam meg. A falon kereszt függött, a sarokban üres szekrényke állt, a helyiség puritán volt és elhagyatott, mégis különös hangulatot árasztott, s megilletődésre készítetett még minket, dévajkodásra hajlamos ifjakat is. Mintha Don Bosco szelleme bennünket is éppúgy megzabolázott volna, mint másfél évszázaddal azelőtt az olasz fiúkat az oratóriumban.

Az utolsó reggelen, amikor a nap még felmenőben volt, kimentem a teraszra. A mellvéden most is ott feküdt a vörös macska, kinyújtózva, jóllakottan hevert a kövön, s várta, hogy az erőre kapó nap megsimogassa fénylő bundáját. A fákra figyeltem, a távoli hegyekre, és beszívtam a természet friss illatát. A keresztet figyeltem ott a legközelebbi csúcson. Az akarat diadalát. Nagy, súlyos kőkereszt volt, melyet zárándokok cipeltek fel egykor az oromra. Azt mondják, három napon át vitték, míg feljutottak, de nem csüggedtek, mert tudták, hogy amit tesznek, Istennek tetsző cselekedet. A hit, hogy helyesen cselekszenek, megadta nekik az erőt az embert próbáló feladathoz, és a kulcsot is saját szívük kapujához, hogy megtudják egyúttal a választ is a kérdésre, mit több ezredéve kutat az ember: ki vagyok én, s melyik úton kell indulnom? Bármely feladat teljesítése közben elérhetünk az önmegértés olyan fokára – hirtelen, akár átmenet vagy előzmény nélkül is –, honnan, ha csupán pillanatokra is, de tisztán láthatjuk saját valónkat. Mégis, ha e feladatot mi magunk választjuk ki, az esélye annak, hogy éniünk máskor homály lepte tükrébe pillantsunk, megsokszorozódhat. S a hit, hogy erre képesek vagyunk, mert tagadhatatlan, hogy mindez akaratunkon múlik már kezdetektől fogva, diadalra juttathatja vágyat. A parkban, az aranyhalas medence mellett szalmakalapos kertész bíbelődött a virágokkal, a távolban, a fák között pedig valaki közeledett. Gyorsan haladt, aztán elkanyarodott, s a hosszú lépcsősoron jött fel, ruganyos léptekkel, futva, derűsen. A teraszon még sétált néhány kört, felém biccentett, majd elvégzett pár nyújtógyakorlatot. Amint befejezte, tempósan bement a kolostorba.

E két esemény kétségtelenül meghatározta futóléteimet, minthogy azonban a futó nem választható el az embertől, minden, amit átéltem, a futásban is segített. Élettörténetünk elmesélhető helyszínek történeteként is, mert bárhol vagyunk, mindig van számunkra egy hely, amely más és jelentősebb, mint a többi. Vidéken nőttem fel, kisvárosban, a falusi lét és a modernizálódó mindennapok közegében. Őseim pásztorok, kurucok, a természettel együtt lüktetők, kiknek lelkiülete, higgadt tempója, szemlélődő bölcsessége bennem is öröklődött. Folyók és falvak vettek körül, csendes folyású vizek buja növényzettel, százados fák, apró szigetek, békés zúgású vízimalom, varázsos fényű erdők, végtelen töltések, tág mezők. Esténként tehéncsordák ballagtak komótosan, csapzott kutyák kísérték őket, időnként az öreg csordás ostorcsördítése hangzott. S ebben a gyermeki tudat számára nyugodalmat nyújtó környezetben is megvoltak a helyek, a parányi otthonok, az elmémbe-lelkembe ivódó terek. És ahogy most, évtizedek távolából múltamba révedek, ráéjszmélek, hogy e helyekre nagyon sokszor futottam. Futottam a labda után az udvaron és a

futballpályán, szaladtam horgászni a malomhídon át, s nyargaltam keresztül a kis erdőn a szitakötős stégig. Rohantam végig a kerteken, alma- és szilvafák között, indiánként szökelltem fel a szőlőhegyre, és futottam a pöfeteggombás oázis felé. Ezek voltak az én jellemformáló kohóim, nevelő helyeim, tanítóim a maguk módján.

Házunk udvara kicsiny volt, a gazdag kert s a füves előtér között, egyik végét fakapu őrizte kőtalapzaton, a másikon kerítés drótablakain tűntek elém a gyümölcsfák. Észak felé garázsajtó védte, délen meg a szomszéd ház fala állt. Az udvar tiszta volt, akár nyári nap szárította, akár őszi eső áztatta, és a két kis vaskapu mindenkor várta a kopott labdát. Gumit vagy bőrt, az egyre ment, rúgtam mindkettőt naphosszat. Kapura löttem, szöktettem magam, dekáztam s a garázsajtóval kényszerítőztem, miközben kutyáim, az okos erdélyi kopó, a vidám tacsó és a szelíd dalmata is beszálltak a meccsekbe. Egymást váltották a hű ebek, mert megöregedtek, s elmentek sorban.

Kertünk végében iskolaudvar terült el, azon játéktér, bitumenes focipálya, két kapuval, olykor még a háló is rajtuk volt. A második otthonom. Barátommal, csak egy évvel idősebb nálam, mégis, egyszersmind nevelőm-mentorom is volt, hosszú órákat töltöttünk ott, estébe nyúlóan, s nagy derbiket vívtunk. Passzolgattunk, hálózunk, kapura löttünk egymásnak, s vártuk-vártuk az ellenfeleket. Ha érkezett valaki, meccsre hívtuk, s a csatát mi igen komolyan vettük. Hajtottunk lelkesen, szabálytalankodás nélkül, de határozottan, jól megizzadva. Olykor legyőztük a nálunk idősebbeket is, de bármi is lett az eredmény, mi helyt álltunk tisztességgel... és fejlődünk. A küzdelmeket megbeszéltük, elemeztük, lerajzoltuk s előkészítettük. Ritkán hiányoztunk a pályáról, melyet magunkénak éreztünk és megbecsültünk, mert otthonunk volt. Szinte már rituálé lett, hogy húsvétvasárnap, amikor rokonok érkeztek hozzánk vendégségbe-locsolóba, engem a pályáról kellett hazakiáltani. Ott rúgtuk a bőrt ünnepnapokon is, és ha megfáradtunk, végigfeküdtünk a tavaszi nap melegítette betonon, néztük a kék eget, vagy ültünk s a kaput bámultuk, és beszélgettünk... a fociról.

Nagyszüleim falujának a vízimalom adott sajátos arculatot. Jellegzetes illata volt a nagy malomkeréknek, a fahídnak és a vaskos ajtónak. Ha beindult a malom, hangja andalítóan szállt a falun át, mint a munkás kezek különös imádsága, s a falu népe megnyugodott. Mert amíg a malom, régi emlékek őrizője, nagy titkok tudója jár, addig van jövője a falunak. Mert van múltja is. A helyi gyerekek, vásott, eleven kölykök a második emelet erkélyéről ugráltak a vízbe, akrobatikus ügyességgel, vakmerően. A malomfal mellett cölöpök álltak mélyen, láthatatlanul. Jó messzire kellett tehát érkezni, de a falusiak jól tudták ezt, és soha senkinek nem esett baja. A folyóból kis ér indult útnak, s egy szigetecskét fogott közre. Ott, ahol az ér a folyóval egyesült, hatalmas fa gyökerei szőttek pallót, a szépséges mintázatú, vastag ágakká nőtt gyökérszet alatt apró halak úszkáltak. Ha a malomerkélyről hosszan néztük a kerek alól kiáramló vizet, s utána a fákra, házakra pillantottunk, a táj mozogni kezdett, s hullámzott körülöttünk a világ.

A malom mögött kis erdő terült el, karcsú fákkal, bokrokkal az elején, beljebb aztán egyre magasodtak a fák, ágaik ritkultak, de lombjuk hús árnyékot vetett. Alattuk nyirkos volt a talaj, letört gallyak hevertek mindenütt. Sűrű volt az erdő, sötét és csendes, mégsem félelmetes, inkább mesésen nyugodt, békét árasztó. Némasága megállásra készítette a vándort, s elmélyedésre, valami különös áhítatra, réveteg, csodaváró lélekállapotra. Hogy történtek-e benne valaha csodák, nem tudom. De nem csoda-e a természet maga? Akkor nem gondoltam erre, gyermeki természetességgel olvadtam bele mindenbe, amit a természet kínált. A fák mellett haladt hangtalanul a folyó, s ahol balra fordult, ott ért véget az erdő. A kanyarban a nád elvette jussát a folyótól, csaknem egész szélességében benötte a vizet, csupán keskeny sáv maradt, ott lehetett eljárni csónakkal, kenuval. Sokszor eveztem le a malomtól a templom és iskola alatti sekély részig. Eveztem füledt nyárban, vízbe dőlt fák alatt átbújva, öreg horgászoknak bólintva, szűnyoggal és izzadsággal-szomjossal megbirkózva, és eveztem egyszer, a gyorsnál is gyorsabban zivatarban, esőfüggönyön áttörve, a végkimerülésig, míg a csónak a jó helyen partot ért. A kis erdő végében nádfal húzódott a parton, a folyó nem volt itt széles, odaát fák álltak s aztán mező. Erdei útjaim célja egy kis stég volt, régi deszkák régi cölöpökön, melyet

körbeölelt a bársonybugás nád, előtte tavirózsák nyíltak, s a levegőben színes szárnyú szitakötők röpködtek. Ezen a bájos, érintetlen stégen, ebben az idilli környezetben pihentem meg a visszaút előtt, elgondolkodtam olvasmányaimon, és nyitott lélekkel befogadtam a világot. Ünnepi a pillanat az oda- s visszaút határán, így élem meg ezt ma is. Amikor nem kört futok, hanem el egy pontig a hegyen vagy töltésem, s onnan térek vissza, mindig megállok egy röpke időre a fordulónál, s átélem a pillanatot, mely várakozásteljes, termékeny és egyedi.

Talán őselményünk a kert, a megváltott állapot jelképe, a gondtalan boldogságé, mi önhibánkból veszett el, így hiánya még fájóbb. Gyerekkoromat gyümölcsöskertek kísérték végig. Almák sorakoztak e kertekben, a vízimalom falujában is volt egy ilyen különleges hely. Régi, sokat megélt fák alkották a kertet, bőséges termést hoztak ősszel. A családi legendák szerint a föld alatt, valahol a szélső sor utolsó jonatánjai felé, egykor bunker volt a földben, üreg, hová az orosz pusztítás alatt bújtak az asszonyok a második világháború végén. Betemették e gödröt, az emlékekkel együtt, s mi fiatalok, unokák és dédunokák nem is kerestük. A múlt kódébe veszett, ami régen volt, s mára meghaltak azok, akik mesélni tudnának róla. Évtizedeken át, amikor éppen azok hatalmaskodtak-dúltak, akik elől a föld alá bújtak az emberek, csak elejtett szavak hangozhattak el a történeletről, mire aztán új rendszer jött, már annyira elfojtottak magukban mindent az öregek, hogy nehéz lett volna előbányászni. S talán nem is akarták. A kert azonban túlélte mindent, s ha voltak is emlékei, azokból csak a jót és szépet adta át az utódoknak. A kert lejtett, kis lapályban végződött, néhány fás szilvásban, gyümölcssei sejtelmesen kékeltek a sötétben. Mert ott lenn, a kert végén mindig árnyék volt, nem a szilvafáktól, hanem a patakon túli tölgyektől. Gondolkodóhely volt e kertben minden fa, nem magas, jól mászható növények, s ha a kert végéből elindultam futva a ház felé, hát az árnyékból a fénybe értem.

Egy másik kertem is volt egy másik faluban, a házaktól távolabb, a határban, hová az egyébként is gyér falusi fények alig értek el, s a táj éjszaka érintetlen sötétségbe borult. Zsombékos zöld fű nőtt az almafák alatt, azok közé meg egy-két karcsú dió került. De nem is maga a kert volt az érdekes, hanem a végében-mellette elterülő aprócska liget, amolyan alföldi erdőzug, néhány fa, a földön avar, s a tarka, búcsúzó levelek között cserediók. Tüskés, barnás-fekete teremtmények, megbújva, mégis arra várva, hogy a kószáló-kutató gyerekek megtalálják őket. Olyan a cseredió, mint a szegény ember: kívül csúnya, igénytelen, de belül élet, termő mag van benne, mondta öreg szomszédom.

A táj, ahol születtem, sík vidék volt, de hegy is emelkedett rajta, nekünk mindenesetre hegynek számított. Rajta szőlőskertek, gyümölcsfák, a túloldalon erdő és egy másik ország, de lelkünkben a miénk, közepét kiszolgált kőbánya szelte ketté. Fürgén, meg-megiramodva szaladtam fel a hegy tetejére, magam mögött hagyva kis házunkat, a gondozott tőkéket s a sárgálló barackot. Lenéztem az erdőre, végimentem a hegygerincen, el az óriás fagyöngyök, élősködő növénycsillárok alatt. Másik út is vezetett a csúcsra, izgalmasabb, kalandosabb, a kőbányán keresztül. Tédig éró fű takarta el a bevezető, vékony utat, a kövek némasága az emberre is átragadt. Felmászni nem volt nehéz, a sziklafal nem nőtt túl magasra, de a poros talaj csúszott. Az egyik sziklán, gyökerével a kövekbe kapaszkodva magányos fácska tört az ég felé, mellette egy szál vadrózsa pihent, példái az életrealitásnak. A gyökerekben élet van, teremtő nedvek és mozgás, legyőzhetetlen akarat, megállíthatatlan erő, mely utat talál a holt tájban is. Meredek, hosszú ösvény kínálta magát a szánkózóknak, tetején, egy kis dombocska mögött varázshely rejtőzött. Kövek szegélyezték körben a forrást, a földből jött s apró árokban haladt tovább, de a fű újra elnyelte a vizet. Mítoszi hely volt ez, nagy kezdetek színtere, talán kurucok bújtak meg itt egykor, kardjuk s lovuk mellé heveredve. S körben, mint saját szerű, mesebeli házikók, óriás pöfeteggombák heverték. Nyargalva szaladtam velük haza.

Ismertem más gombás helyet is. A vízimalom falujában, a széles mezőn, hová a csorda járt, s a régi lőtéren zöld gyíkok napoztak, hét öles fa állt. A nagyságos fejedelem pihent meg alattuk, csatát is vívott e helyt a labanccal. Átellenben pedig, magányos tölgyek védelmében, méretes özlábgombák

jöttek elő. Ha eső után, korai időben portyára indultunk nagyapámmal, bőséges hadizsákmányra tettünk szert. Kuruc módra cserkésztük be a kalapos vitézeket, elfogtuk, s hazavittük őket, kosárban, kerékpárral. Tisztelettel bántunk velük, szépen megterítettünk a pörköltnek.

Ezek a helyek formálták személyiségemet, és táplálták, növelték, erősítették hazaszeretetemet, még ha akkor ezt nem is tudatosítottam. Mert itt kezdődik minden. Az otthoni harang szavában, az ereszről lelógó ismerős jégcsapokban, az öreg fa lombjában, a házfal hűvösében, a sejtelmes kertben, a hazavezető, töredezett kövű járdában érlelődik a hazaszeretet, ezekben, ekkor és így, a személyes, érzéki tapasztalatok által idomul tudatunk a helyhez, szövetségre lép, eggyé válik vele. S aztán az élmény érzelem lesz, eszme, mely a földhöz, házhoz, hazához húz és köt. Nem hiszek a véletlenekben. Abban hiszek, hogy sorsunkat az isteni törvények mellett-szerint szabad akaratunk révén, döntéseink következményeit hordozva-vállalva mi magunk irányítjuk. A kezdet a Teremtőé, s minden, mit tőle kapunk, adomány, talentum, adottság. Adottság a lokalitás is, és ha hiszek Isten tökéletességében, tudom, nem véletlen, hová születünk. Adottság hazánk is, ott folyik vérünkben, ott zengedez nyelvünkben, benne lüktet a szívünkben, s égi adományként felelősséget ró ránk. A mindenség titkait fürkészhajjuk tudós szemmel, hittel, filozófiával, de a legtöbbet a nyitott szív segít. És jöhetnek új korok, új gépek, más világrend, ez nem változik. És a kitárt szív, mely befogadja az élet minden rezdülését, s mozgásba hozza saját lélekhúrjait is, tudja, érzi, hogy hazánk a táptalaja, éltető forrása személyiségünknek. Múltunk, nyelvünk, kultúránk az a közeg, melyben önmagunk s embernői emberek lehetünk. Ha adottság a haza, ezt az adottságot fejleszteniünk kell magunkban is, mint a sportolónak az izmait. Cselekvés ez is, az is. Mozdulás mindkettő. A helyesen értelmezett lokalitás cselekvő hazaszeretet. Ha adottság, Istentől kapott adomány a haza, élnünk kell vele és fejleszteniünk kell, amíg csak lehet, de amíg lehet, addig *kell*.

Két verseny során értem igazi futóvá, bár maguk a versenyek már csak élménydús befejezései voltak egy-egy hosszú útnak, valójában a felkészülés, a módszeres és kitartó edzés, a mindennapok cselekvése nevelt futóvá. A két verseny ugyanaz volt, két egymást követő esztendőben. Hegyi pályát kellett leküzdeni, nem túl hosszú, de kanyargós, s olyan meredekkel tűzdelteket, melyek jól megszórták a mezőnyt, s a gyakorlatlan futó könnyen lemaradt az élen haladóktól. Az első versenyt megnyertem. Sokat és sokszor edzettem, kéttucatszor felfutottam a hegyre, a pályát magamévá tettem. S ekkor tanultam meg igazán a hegyen futni, lazán, erőmet beosztva, tudatos tempóban, okosan. Végig vezettem, lassan fokoztam az iramot, alig fáradtam, s jó kedvem volt. Ketten azonban tartották velem a lépést, ziháltak és küzdöttek becsülettel, az emelkedőn lemaradtak, a síkon újra közel jöttek hozzám, de én határozott voltam, és bíztam magamban. Az utolsó szakaszon aztán, hol a jól ismert fák barátokként jelezték nekem a befutót, megindítottam a hajrát. Sebességet váltottam, rádőltem a végső meredekre, és állva hagytam üldözőimet. A visszautat is futva tettem meg. A másik versenyt, egy évvel később, elveszítettem. Jobb és erősebb futó győzött le, a táv háromnegyedéig együtt haladtunk, de akkor... elfogyott a szusz. Szenvedve, kimerülten értem célba, de nem csüggedtem. A küzdelem nemes volt és egyértelmű, ezért vereségem is derűs volt. És más tanulságokkal is járt. Egyszerre leszakadt rólam a győzelmi kényszer, a teljesítmény üzése-hajtása, s feltárult előttem egy nyugodalmasabb, örömfutásos jövő. Meglehet, hogy ez volt az utolsó győztes futásom, mégis, éppen e vesztes verseny adta azokat a tapasztalatokat, melyek által nemcsak jobb futó, hanem teljesebb ember is lettem.

MESE

MESE

MESE

MESTER GYÖRGYI

Kispocok világot lát

Kispocok, mamájával és számos testvérkéjével együtt, egy nemrég learatott szántó földbevájt üregében éldegélt. Helynek ugyan szűkében voltak, azonban ettől eltekintve, békében és nyugalomban éltek.

Egészen addig, amíg meg nem kezdődtek az őszi esők. Már három napja egyfolytában szakadt, zuhogott. Az elején, a tarló szomszjas földje még mohón beitta az esőt, azonban a napok múltával már látható jelei voltak annak, hogy ha ez így megy tovább, a meglazult föld a fejükre szakad, eltömíti a járatot, és mindnyájan odavesznek. Addig tanakodtak, töprengtek, mígnem Kispocoknak eszébe jutott: új lakást kell keresniük. Mivel testvérei között ő volt a leginkább vállalkozó kedvű, a legvakmerőbb, hát elindult föl, a felszínre, hogy új otthont keressen a családjának.

Kidugta fejét az üregből, és azonnal meglátta, hogy amíg ők odabenn vitáztak, az eső elállt. Hát még amikor azt is megtapasztalta, hogy a Napocska eltolta arca elől pufók felhőpárnáját, és az ő megmosolyogtatására szép, színes szivárványt firkantott az égre, egészen jókedvre derült. Biztos volt benne, hogy sikerül új, biztonságosabb lakhelyet találnia a szeretteinek.

Jókedvűen indult neki a nagyvilágnak. Találomra jobbra-balra, néha előre ment, de egy-egy apró lépéssel még hátrafelé is próbálkozott, nehogy véletlenül elkerülje a figyelmét egy otthonnak alkalmas, megfelelően kényelmes lakhely. Ment, mendegélt, amikor hirtelen nagy akadály tornyosult elébe. A hatalmas valami négy magas lábon állt, testét rövid, fényes barna szőr borította, nagy, lebbenő fülei ott hintáztak a pofája körül, nedves orrával derekasán szimatolta őt, közben aprókat vakkantott. Kispocok ledermedt a rémülettől, azonban hirtelen eszébe jutott a mamája intelme: ha ismeretlen, nagy állattal találkozol, ami hangot is ad ki, azon nyomban szaladj el, menekülj, mert az számodra igen veszélyes lehet. Így is tett. Pillanatnyi dermedtségéből felocsúdván, nyaka közé szedte a lábát, és loholt, amerre látott. Bár talán a szemét is becsukta egy picinykét, mert váratlanul beleütközött valamibe. Egy erdőszéli, a vihar által, vagy tán az öregségtől földre dőlt, hatalmas fatörzs volt, ami megállította. Korhadt ágai kötött jó búvóhelyet remélt, azért gyorsan alámászott. Csak akkor döbrent rá, hogy valójában már nem is üldözi senki, sőt, a kajlafülű kölyökkutya tán nem is bántotta volna, csak játszani akart vele.

Mikor megnyugodott és kifújta magát, beljebb merészkedett a fatörzs belsejébe. Ahogy erőltette a szemét, a kósza fény sugar gyenge fényében hengeres alakú, összetekeredett, ismeretlen jószágot pillantott meg. Hátrált volna azonnal kifelé a zugból, a vaskos jószág azonban sziszegő hangot hallatott, egyidejűleg kétágú nyelvét is ráöltötte. Azt hitte, csúfolódik vele, netán meg akarja ijeszteni, ezért gyorsan hátat fordított, és kirohant a szabadba. Szaladt, futott, ahogy apró talpacsáitól tellett, mígnem egy göcsörtös, bumfordi gyökérben felbucskázott. Körülnézve látta, hogy bizony már rég nem az erdőszélen loholt, hanem benn a sűrűben, ahol az óriás kérdőjelként fölébe magasodó fák és bokrok sötét körvonalai rémisztően ijesztgették. Félelmét legyőzve azért lassan feltápáskodott, amire megkordult a gyomra. Muszáj volt valami ehető után kutatnia. Talált is különböző magvakat, ehető, zsenge gyökeret, falevelet, úgyhogy sikeresen teletömte pici pocakját. Ahogy továbbindult, jóval maga előtt a távolban, nagy, hegyes orrú és fülű, vörhenyes bundájú, lompos farkú állatot látott kibújni egy terebélyes fa gyökerei közül. Az állat körbe-körbe szimatolva, nagyon elővigyázatosan osont be az erdő sűrűjébe. Kispocok úgy gondolta, talán vadászni indult. Majd megölte a kíváncsiság. Vajon jó tágas, biztonságot nyújtó búvóhelyet hagyott hátra a számára ismeretlen állat? A kíváncsisággal járó veszedelem dacára, mindenáron meg akart erről győződni, ezért bemerészkedett a fa gyökerei alá. Hát, ha azt remélte, nem csalatkozott. Szép kis búvóhely

rejtőzött odabenn, de bizony lakott is volt. Mint a megdagadt kenyértészta az edényt, úgy kitöltötték az üreget a kis rókafiak, akik mamájuk távollétében egymást gyömöszölték, gyúrták, hangos acsarkodás, nyivákolás közepette. Kispocok szomorú szívvel hagyta el a kellemes odút, tudván, a társbérlet ott teljességgel kizárt.

Ahogy tovább mendegélt, látta, a fák ágai egyre jobban összezárulnak a feje fölött, a lombkoronán már szinte semmi fény nem hatolt át. Besötétedett, szép csöndben leszállt az este. Meg kellett erőltetnie a szemét, de azért meglátta a nagy földgöngyöt, ami mellé leheveredni szándékozott. Érdekes módon, a nagy rög telis-tele volt tüskékkel. Úgy gondolta, ez még jól is jöhet, egy ilyen tüskés holmit bizonyára nem támad meg az éjszaka folyamán senki és semmi, ő pedig annak oltalmában békésen szendereghet.

Reggel kipihenten ébredt, és igencsak elcsodálkozott azon, hogy a földlabda alól váratlanul apró lábak nyúltak ki, egy cipőgombhoz hasonló orrocaska is előkerült, majd a tüskés labda tovadöcögött. Mivel azonban semmiféle hangot nem adott ki, úgy gondolta, félni tőle nincs oka, hát elindult ő is, hogy tovább keresse a pocokcsalád számára az új lakást.

Az erdő így nappali fényben sem tűnt barátságosabbnak, ezért nagyon megörült, amikor egy nálánál kisebb termetű élőlényt pillantott meg, aki ráadásul semmilyen ijesztő hangot nem adott ki, csak egyszerűen szép volt. Mintha két tarka-barka virágszirom telepedett volna a bokor ágára, a közeledtére pedig még a levegőbe is emelkedett, és táncot lejtve, maga után csalogatta őt. Fel se tűnt neki, mikor keveredtek ki az erdőből, és máris a régről ismerős, napsütötte tarlón talpalt.

Alighogy eltöltötte azonban a jóleső érzés, a nyugalom érzete, váratlanul árnyék vetődött rá, elsötétült felette az ég. Segítséget kérően nézett karcsú szárnyaival kecsesen vitorlázó útitársa után, de az már tovalejött a margarétás rét irányába. Ő fölötte viszont egy hatalmas, kitárt szárnyú, barna madár hallatott vijjogó hangokat. Tudta, meg nem állhat, akkor elkapja, ezért vakon szaladt tovább, amerre táncos lábú útitársát eltűnni látta. Rohant, ameddig csak szusszal bírta, és észre se vette, hogy a menekülés lendülete egy füves domboldalra sodorta. A következő pillanatban a fű behorpadt alatta, és ő leesett egy földbevájt járatba. A fűszálak azonnal összeborultak fölötte, elzárván előle a kék eget, egyben őt is elrejtették üldözője elől. A földbevájt üreg száraz volt, tágas és lakatlan. Úgy tűnt, rég elhagyhatták korábbi lakói, hacsak nem maga az anyatermészet alkotta a tökéletes búvóhelyet. A merdek domboldal földjébe vájt járatban a jövőbeli lakóknak már soha többé nem kell félniük attól, hogy kimossa őket az esővíz.

Kimerészkedve az üreg szélére, hirtelen korábbi otthonukat pillantotta meg nem is olyan nagy távolságban. Milyen jó, hogy nem kell messziről költözniük!

Mégiscsak megérte a fáradságot, hogy világgá indult, új otthont keresni a családjának. És közben még mennyi érdekes dolgot átélt. Lesz miről mesélnie az unalmas téli estéken a testvéreinek. Ebben a boldog tudatban indult haza, hogy családjával a jó hírt tudassa, megvan az új, biztonságos otthonuk - és még nem is kellett érte a fél világot bejárnia, csak egy kicsit elkalandoznia a szomszédba.

MESE, MESE... ..VÉGE

VÁLTOZATOK FORDÍTÁSRA — 10.

Thomas, Dylan Marlais

(Swansea, 1914, okt. 27. — New York, 1953. nov. 9.)

DYLAN THOMAS

Do not go gentle into that good night

Do not go gentle into that good night,
Old age should burn and rave at close of day;
Rage, rage against the dying of the light.

Though wise men at their end know dark is right,
Because their words had forked no lightning they
Do not go gentle into that good night.

Good men, the last wave by, crying how bright
Their frail deeds might have danced in a green bay,
Rage, rage against the dying of the light.

Wild men who caught and sang the sun in flight,
And learn, too late, they grieved it on its way,
Do not go gentle into that good night.

Grave men, near death, who see with blinding sight
Blind eyes could blaze like meteors and be gay,
Rage, rage against the dying of the light.

And you, my father, there on the sad height,
Curse, bless me now with your fierce tears, I pray.
Do not go gentle into that good night.
Rage, rage against the dying of the light.

M. L. Rosenthal (ed.), *Poetry in English. An Anthology*, New York/Oxford: Oxford University Press, 1987, p. 985.

VÁLTOZATOK FORDÍTÁSRA — 10.

Ne ballagj csöndben amaz éjszakába

Ne ballagj csöndben amaz éjszakába,
lobogj, öregkor, a jó szürkületben:
tombolj, dühöngj, ha jó a fény halála.

A bölcs, mert villám nem pattan szavára,
s bár a homályt végül megéri rendben,
nem ballag csöndben amaz éjszakába.

A jó, ha már több hullám nem dobálja,
a zöld öbölt siratja s elveszette
tombol, dühöng, ha jó a fény halála.

A szertelen, ki a napot cibálta
röptében, s most tettétől visszaretten,
nem ballag csöndben amaz éjszakába.

A zord, ki vaksin haldokolva látja:
meteorláng vidulhat vak szemekben,
tombol, dühöng, ha jó a fény halála.

S apám, te, a bús magaslaton állva,
vad könnyek közt átkozz vagy áldj meg engem.
Ne ballagj csöndben amaz éjszakába.
Tombolj, dühöngj, ha jó a fény halála.

Vas István fordítása

Klasszikus angol költők, Budapest, 1986,
Európa, 2. kötet, 861. o.

Csöndben ne lépj az éjszakába át

Csöndben ne lépj az éjszakába át,
Szikrázzon vén korod, ha hull a nap.
Dúlj-fúlj, ha megszakad a napvilág.

A bölcs bár végül rendjén lát homályt,
Mert nem volt villám-cikázó ajak,
Csöndben nem lép az éjszakába át.

A jó, ki hullám-üttön jajt kiált,
Hogy zöld öblön csepp tett is lángra kap,
Dúl-fúl, ha megszakad a napvilág.

A vad, ki naphoz kapkod s bűg imát,
S ím késve eszmél: csupa kín a nap,
Csöndben nem lép az éjszakába át.

A zord tudja, bár verje vaksiság,
Hogy lehet meteor-szemű, ki vak,
Dúl-fúl, ha megszakad a napvilág.

Apám, míg lábad bús oromra hág,
Düh s könny között átkozd vagy áldd fiad.
Csöndben ne lépj az éjszakába át,
Dúlj-fúlj, ha megszakad a napvilág.

Nagy László fordítása

Dylan Thomas Összegyűjtött versei, Budapest,
1966, Európa, 183–184. o.

Az éppen száz éve született Dylan Thomas költészetében főként a képek és képzetek gazdagsága ragadta meg híveit (ugyanaz a tulajdonság ellenben visszariasztotta puritánabb ízlésű pályatársait és olvasóit). A látványoknak, látomásoknak és képzettársításoknak ez a szinte fékezhetetlen burjánzása azonban – főként Thomas kései darabjaiban – már-már klasszicisztikus formafegyelemmel, a szerkesztésnek olykor már-már agyafűrt műgondjával társul.

A „kései” jelző persze ne tévesszen meg senkit: a walesi születésű költő, novellista és drámaíró mindössze harminckilenc évet élt. 1952-ben állította össze verseinek gyűjteményes kiadását: ugyanekkor látott napvilágot a fenti költeménye, mely nem saját végét, hanem az apa halálát idézi fel.

VÁLTOZATOK FORDÍTÁSRA — 10.

A versszerkezet míves és bonyolult; első látásra meglehetősen idegennek vélhetjük az érzelmi érintettséggel áthatott verstárgytól, versalkalomtól. Angol költő nem először nyúlt az olasz-francia eredetű alakzathoz, a *villanelle*-hez; de Thomas a hajdan játszinak érzett, bukolikus szerkezetet immár a legkomorabb tárgy és alkalom hordozására is alkalmasnak érezte – és alkalmassá is tette. A *villanelle* tizenkilenc soros, öt + egy szakaszba rendeződő és csupán két rímet használó, a refrének bonyolult játékát előíró szerkezetét e vers kitűnően feltárja, mégpedig szinte iskolás, képletszerű szabályossággal.

A vers Dylan Thomas költészetének talán legismertebb darabja. Nem csoda, hogy magyarul is jó fél tucat változatban létezik. Bár Képes Géza fordítása is rejt értékeket, ezúttal a két legsikerültebbnek mondható, egyszersmind legtöbbször kiadott magyarítást, Nagy László és Vas István munkáját vetjük össze.

Különös így, egymás mellett látni ezt a két nevet, mivel ők ketten meglehetősen távol állnak egymástól, nemcsak költői, hanem fordítói alkatukat tekintve is. Különbözőségük ebben a két szövegben is érzékelhető.

Vas István hanghordozása valamelyest emelkedettebb, mint Nagy Lászlóé; az utóbbi nyelve érdekesebb, egyszerre modernebb és archaikusabb. A „villám-cikázó” jelző például modernebb költői nyelvezetből fakad; a „hullám-üttön” szerkezet viszont a magyar nyelv múltját idézi, archaizál. – Igaz, az utóbbi nyelvi alak bonyolultabb viszonylatokba illeszkedik azzal, hogy József Attilának egy kifejezésére visszhangzik: „varázs-üttön”, amely a *Bánat* [„Futtam, mint a szarvasok...”] című versben bukkan fel. Ily módon a Nagy László szövegében rejlő utalás egyúttal a modern magyar költészetben is otthonossá teszi a helyi régiesítést.

Vas István mindvégig ún. nőrímeket használ, tehát öt és feles jambikus sorai „ereszkedő” véget kapnak. Nagy László ötösei „emelkedő” végűek az egész versben; ez a ritmika élesebben, keményebben hangzik magyarul, ezenfölül közelebb áll az eredetiéhez, mely az angol dikcióban megszokottabb hímrímekkel csendíti ki a sorvégeket.

Mint az angol költői nyelv fordítói oly gyakran, e vers magyar tolmácsai is beleütköztek az egytagú szavak állította akadályba. A jelen vers különösen bővelkedik ilyen szavakban, ezért a fordítók egyik legfőbb gondja az lehetett, mit, milyen jelentéselemeket hagyjanak/hagyhatnak ki a magyar szövegből, anélkül hogy a túlzott egyszerűsítés vagy éppen a hiányok okozta bonyolítás hibájába esnének. Erre a nehézségre vezethetők vissza az olyan rövidítések, elhagyások, mint a harmadik strófa Vas István-i változata, amelyből kimaradt a „frail deeds” szerkezet jelentésegyesége; Nagy László megőrzi ugyanezt, sőt szinte versenyre kel az angol szavak rövidegével: „csepp tett (is lángra kap)”, a „csepp tett” viszont eléggé kimódolt megoldás. Az eredetiben meglévő modalitás („might have danced”) elsikkad. – Talán a negyedik versszak sínylette meg leginkább az átültetést. A „szertelenek” ugyanis az eredetiben „megragadják [megállítják] és megéneklük röptében a napot”, majd „későn jönnek rá, hogy meggyötörték”; de ugyan mitévők legyünk a „sang” igealakkal, amelyet ilyen hosszán kellene visszaadni: „megénekeltek”?

A jelzett aránytalanság következményeként a magyar fordításokban a kelleténél gyakrabban tűnnek fel olyan szavak, mint a „zord” vagy a „vad”. Vas István egyik megoldása ellenben a tömörítés bravúrjaként hat: a „meteoreláng vidulhat” szerkezet ugyanis magába fogadja azt a jelentéselemet is, amelyet az angol „be gay” nyomán külön részmondattal kellene visszaadni.

VÁLTOZATOK FORDÍTÁSRA — 10.

Az egyik legmeggondolkodtatóbb feladat alighanem a *villanelle* kettős refrénjének fordítása volt. A két refrént legegyszerűbben a záró két sorban tanulmányozhatjuk. Itt különösen feltűnő Vas István szövegének ünnepélyesebb, választékosabb stiliztikája, amit például az „amaz” és a „jó” szóalakok is mutatnak. A második sor ikerítését („rage, rage”) két rokon értelmű szóra tagolja: „tombolj, dühöngj”. Nagy László változata sikerültnek mondható, de bizonyos hátrányokkal is jár. Először is a „dúl-fúl”, ez a nagyon „magyaros” álikerszó kitűnő tömörítő eszköznek bizonyul, ámde itteni toldalékos alakja egy kissé kellemetlenül hangzik (*dújj-fújj*). Másodszor: a magyar szó jelentésében van egy olyan mozzanat, amely nemigen fér össze Dylan Thomas felszólításával. A *magyar nyelv értelmező szótára* szerint ugyanis a *dúl-fúl* jelentésének motivációjához hozzátartozik, hogy valaki „»visszafojtott, de ki-kitörő haragjában, sértődöttségében, bosszúságában« sokáig emésztődik; ... (magában) dühöng.” (Budapest, Akadémiai, I, 1959, 1078. o.) Ez a belső lefolyásra utaló mozzanat mindenképp idegen az eredeti nyílt patetizmusától, a lázongó dühöngésre, haragvásra felhívó erkölcsi parancstól.

Bárdos László

SÁRKÖZI LÁSZLÓ

A POKOLKAPU

szonettciklusból

I.

Fogvacogok. Az apró domb alatt
lámpás autópaca suhan távot,
átfagyott, nyúlós harmatba ragadt

napkorong duzzog a látóhatáron.

Zakómra huzat sóvárog, táncol,
szorosra húzom, a markom lánkol,

Kosarat adok. Bár csak volna párom...

Holtvágányra pára poroszkál,
borzong a váltó, homályló bokrok,
az árokban: nyálkás foltok,
aljukon rothadó avar rozsdáll.

A varjak harákolva zajolnak
zárva tartanak a kocsmák, a boltok.

A faágak óvón rámhajolnak.

II.

Bomló, dús, barna hajjal hull alá
a fáradó hajnal. Kátyuktól kornyad
a foszló járda, a kocsmá falán

róka csorog, a sárga lámpa rogyan

a ragyogásban. Akácfa alatt

Kapatos árny motoz, hátán hasadt

kabát, nagy tócsát hugyál s odaroskad.

Zsákmányt várnak a zsaruk a sarkon,

durván aláhulló szavuk forgácsa,

akár a marhahajcsárok korbácsa.

Ravasz ragadozók bakancs talpon.

Tolvajlámpájuk homályt kóvályog,

szó pattan. Szonda. Talán próbálna

más utat – gyalog gyorsabb a Boráros.

NYERGES GÁBOR ÁDÁM

Nem a madarokról

Persze, hogy nem a madarokról van szó.
Ezek itt most még csak gyakorlatoznak
felrebbenni egyszerre, sopánkodni,
mivel az átmenet gyakorta hosszabb
az elkövetkező jövőnél. Ezek
nem vállalnak semmi komoly kalandot,
meg hát hová is mehetnének, ebbe
születtek, ehhez szoktak. Csak galambok.

KETYKÓ ISTVÁN

Mondtad tegnap, hogy rossz gyermeked voltam

„Irgalom, édesanyám,, mama, nézd, jaj kész ez a vers is!”
(József Attila)

anyám tudom én jól ha nem is mondod rossz gyermeked voltam
próbáltam megjavulni nem inni szeretni gyermekeim ölelni hitvesem
de jaj a szeretet sem mentett meg az árnyaktól
az ölelés csókok csak sebet ejtettek szívemen
nem érdemeltem meg talán mindent
anyám csak tőled kaptam szeretetet
mégis már harminchat éve „gyűlöllek”
mert nincs mentség tetedre elhagytál oly könnyedén
mint a lehulló levelek a kiszáradt fát sajnálom de meg kell tudnod
már harminchat éve „gyűlöllek”
mert tudom én jól ha nem is mondod rossz gyermeked voltam
bocsáss meg mindezért szeress ölelj mint gyermekkoromban
mert az én „gyűlöletem” is SZERETET szépség köszönet
lassan múlik a tél ceruzáim hegyezem egyre és csak most döbbenek rá
újra és újra hiányzol tudod itt e földön a hiányt nem tudom értelmezni
majd OTT veled együtt abban az ORSZÁGBAN megbeszéljük ezt a versem is
kérek hogy addig is szeress anyám szeress mint én szeretlek téged
sokszor mámorosan ám tisztán józanul
indulok anyám mert mennem kell hívnak kóbor árnyak tudod félek tőlük
mert nincs bennük fény irgalom megértés szeretet ám mégis megyek

nem érdekelnek már a régi szerelmek nők pompa dicsőség hírnév
tizenny négy éve nem írtam verset mert senki sem kíváncsi
az én bajomra kínomra szenvedésemre
azért így hetven felé jólesne már egy-két új szonett hexameter
de tudod anyám a vers is csak egy sóhaj ami elszáll belőlem egyszer
konokul kíméletlenül durván visszavonhatatlanul olcsón értelmetlenül
és ENNYI lesz az életem írják majd hogy szép halkszavú költő volt
és csak te tudod anyám hogy rossz gyermeked voltam
próbáltam megjavulni nem inni szeretni gyermekeim ölelni hitvesem
de jaj a szeretet sem mentett meg az árnyaktól
az ölelés csókok csak sebet ejtettek szívemen

Verőce, 2014. március 01.

Korábbi közlés:

VERŐCEI TÜKÖR

Kaláka Szépirodalmi folyóirat 2014 augusztusi szám: <http://www.kalaka.com/>

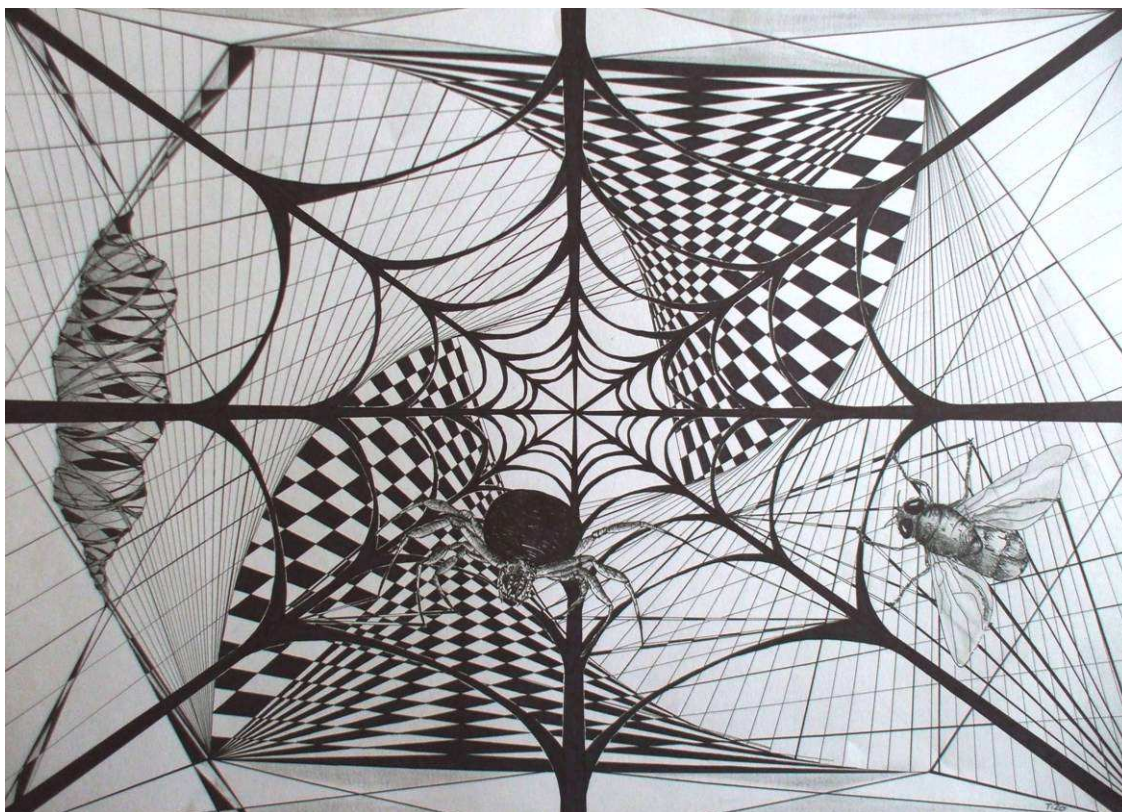
KÉPZŐMŰVÉS, KÉPZŐMŰVÉSZET

TIMÁR ZOLTÁN
képzőművész

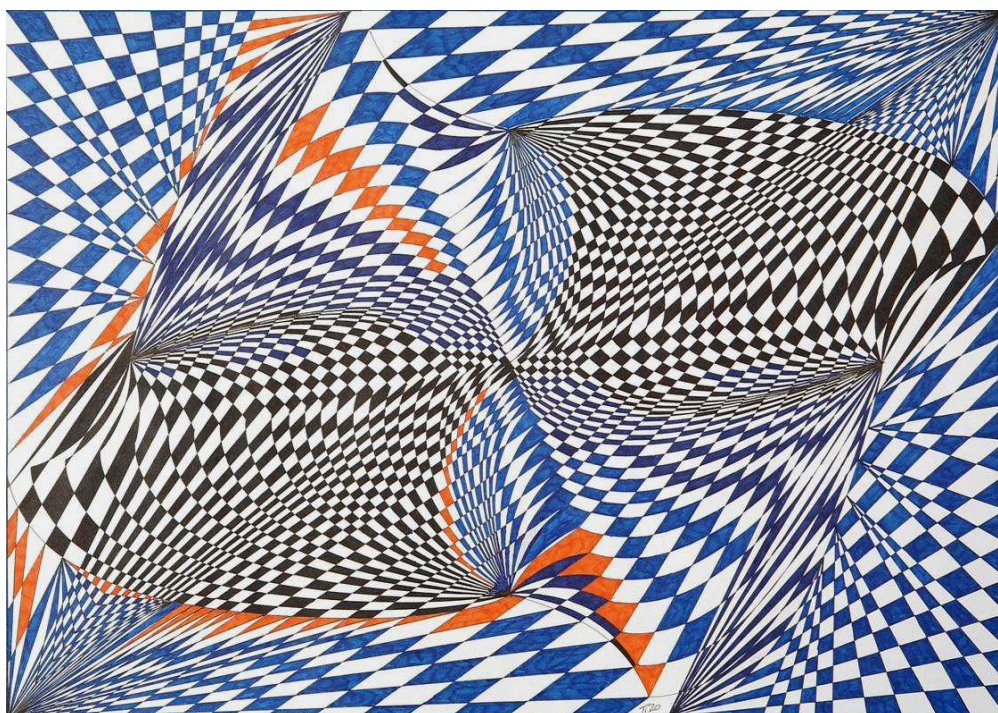
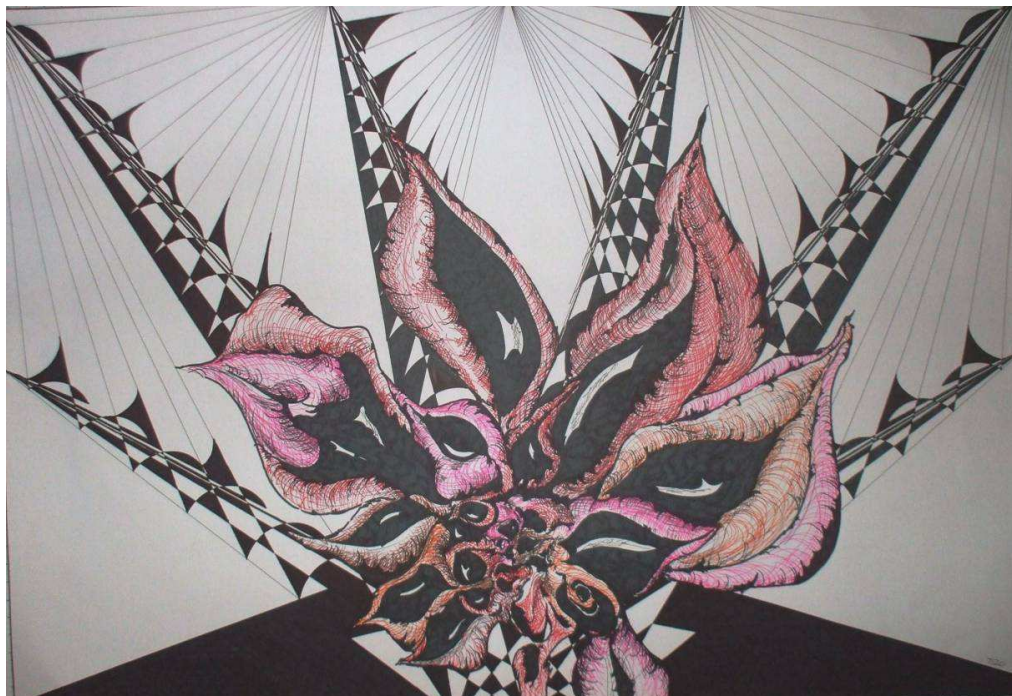
1967-ben születtem Letenyén. Gyermekkorom óta a rajz a legkedvesebb időtöltésem. A Letenyei Képzőművészeti szakkör tagja voltam. Itt ismerkedtem meg Vasarely munkásságával, iskolai tanulmányaim során pedig az intarziakészítés technikájával. A kétfajta alkotásmódnak a hatására autodidakta módon teremttem meg saját „világomat”. A rajzok tussal, alkoholos filccel, – a legújabbak olajkrétával kombinálva a megfelelő harmóniára törekedve – készülnek.

Képeim mind hazai, mind külföldi kiállításokon bemutatkoztak (Letenye, Nagykanizsa, Körmend, Prelog, Varazd...)

KÉPZŐMŰVÉS, KÉPZŐMŰVÉSZET

TIMÁR ZOLTÁN alkotásai

KÉPZŐMŰVÉS, KÉPZŐMŰVÉSZET

TIMÁR ZOLTÁN alkotása

KÉPZŐMŰVÉS, KÉPZŐMŰVÉSZET

TIMÁR ZOLTÁN alkotása

HEPP BÉLA

Őszbe

Őszbe koptatok, ti nyári dallamok,
volt-meséitek avarba hullanak
most, ahogy zörögve rúgom múltamat
nyári dallamok, ahogy itt ballagok,

őszbe koptatok, kihűlt a sok titok
páraszürke égre nyúló fák alatt,
röpke pillanat a nyár, hogy elszaladt,
kihűlt a sok titok, régi mondatok,

őszbe hívtatok, ti százezer levél
játszani, mesélni róla, hogy ha már
így ítélt a sors, magába húz a tél,

perceink nyomára átkozódni kár,
őszbe kaptatok, és újra bennem él;
lesz-e új tavasz, még lesz-e újra nyár...

BODÓ CSIBA GIZELLA

Sors-húrok

Regény – folytatásokban

I.

A padovai döntés

A két lovas némán állt a vadrózsák színezte dombon. Messziről szinte mozdulatlanok tűntek. Tekintetük a völgy, reggeli csendben eléjük boruló, nádas szigetekkel foltozott, szürke vizét pásztázta. A halászfalu néhány szegényes, nádtetős háza mint két kar kanyarodott az egyik öbölre. A fiatalabbik lovas bár nézte az iszaptól szürke tavat, a szerényen nyúló dombokat, de befelé figyelt. Milyen érzések és milyen erővel váltakoznak benne – nem igazán tudta megfogalmazni magának.

A látvány egy pillanat nyugalmat adott. – Itthon vagyok – gondolta, de elég erős leszek-e az elhatározásomhoz? – Elég erős-e – kérdezte hangtalanul. S azt is tudta, nem csak erő kérdése lesz ez a Padovában meghozott döntés.

Nézte a fény játékát gondolatok nélkül – nem igazán jutott el tudatáig a madarak tavaszi csivitelése – mintha elvesztette volna érzékeit, tompa, fátyolos csendben valami homályos ürességet érzett.

Hat napja még Padovában volt. Nem oly régen még az egyetemen jegyezte a Magiszterek előadásait, jogot hallgatott, azok között a falak között, ahol olyan diákok tanultak mint Titus Livius, vagy Galilei. Az egyetem padjában ült, melyet még azon esztendőben alapítottak, amikor odahaza megszületett az Aranybulla, 1222-ben. Estéknél az egyetem falai mellett, a Prato della Valle terén sétált hazafelé a Via Mariára és a Szent Ferenc kolostoron keresztül tért be a székesegyházba, egy esti imára.

A kolostorépület falai őriztek néhány Tiziano-freskót a mester korai éveiből. Itt hallott egyáltalán Tizianóról, s ha tehette gyönyörködött a remekművű alkotásokban. Ez a festészet különös benyomást tett rá, nem igazán tudta megfogalmazni, hogy miért. Talán drámaiságával és minden alkalommal másképp ható mozgalmasságával hatott rá. Hosszú percekre megállította a szomszédos San Giorgio-kápolna is, hogy a város két festőjének, Altichierinek és Avanzonak alkotásiban gyönyörködjen. Ilyenkor gyakran azon kapta magát, hogy bár tekintete az ecsetvonásokat kíséri, de gondolatai valahol a szülőföldjén kalandoznak.

Hat nappal ezelőtt még sokadszorra is rácsodálkozott az Il Santo bejárat boltívében Mantegna mester alkotására. Ott él, ahol olyan festmények vannak, mint az a kép ahol a Madonna Szent Antallal és a Sienai Bernáttal látható – büszkeség töltötte el lelkét. Ott lehet atyja jóvoltából Szent Antal Padovájában, ahol annyit látott, tanult, annyi ismeretet szerzett, s amiért olyan végtelen hálát érzett.

Most szinte belenyilallt az a felismerés és érzés, hogy mennyire megszerette azt a várost. A zegzugos, szűk utcákat, az árkaos ódon házakat, melyek közül néhányan már száz-kétszáz esztendeje álltak. Maga előtt látta a tágas zöldségpiacot magas csarnokával, ahol gyakran vásárolt friss virágot, hogy Cintia édesanyjának kedveskedjen vele gondolván; ha a Mama kegyeit elnyeri, könnyebb a lányhoz is közelebb kerülni.

Még csak néhány napja vagy száz esztendeje mindennek? S most itt áll szülőföldjén újra, de atyjával már nem válthatott szót. A kripta hideg keresztjén megremegett a keze. Atyja tanácsai, Anyja ölelése az emlékezet koporsójába záródtak.

Szája szélébe keserűen vajúdik bele foga, szinte kiserkentve vérét, szeme bepárasodik a gyülekező könnyektől.

Gondolataiból a másik lovas hangja téríti magához, - induljunk Imre – szólal meg csendesen Anna a nővére. Még délelőtt a Rendházhoz kell érniük.

A ló prüszkölve rázza meg fejét a hirtelen jelzéstől. Elindulnak Berény felé. Árnyas szurdokerdők ösvényein haladnak, nedves hordalék talajon, atlantikus klímát kedvelő bükkösök mellett. Egy parlagi sast vesz észre, amint legalább másfél méteres szárnyait kiterjesztve a rét felé száll, ahol valószínűleg bőséges ürgeebéd várja. Tekintete egykedvűen követi a szürkés-kék égre tárt szárnyakat. Szárnyak, szabadság... Szállni magasra, messzire, hová? Csak úgy röpködnek fejében a szavak.

Berényt elhagyva Csákvár felé közelednek. Az ősi földeken emberemlékezet óta éltek. Jártak erre a poros rómaiak, gótok, avarok is, majd a magyarok jöttek, letelepedtek, szőlőt ültettek ki tudja hány nemzedékkel ezelőtt.

Nem vágtnak, kényelmes galoppban haladnak, hiszen napok óta úton vannak. Egykedvűnek tűnő, de fájdalmak mélységeiről árulkodó tekintettel pásztázza Szaim a vidéket. S bár lelkét üresnek érzi, mégis mintha szomjas lenne a szépségekre, a táj békéjére. Lám minden olyan gyönyörű, - hogyan lehet ez – kérdi magától amikor észreveszi (mert hát mégiscsak észreveszi) a fürtös gyöngyikét a bokrok mellett, meg a sárga nőszirmokat, s a nagy gyöngyházlepkét amint tarka szárnyaival ellibben mellette. Minden él és virágzik, cikázik és mosolyog, benne pedig hideg csomóban áll a fájdalom.

A löszgyepen kaptatnak, kecske- és birkanyáj tépdesi a növényzetet, törpe cserjések göcsörtös kis fái tekergőznek a délelőtti napnak kínálva ágait. Egy keleti gyertyán makkocskája billeg a meglibbenő szélben. Mi mindent túléltél te is – mondja hang nélkül, befelé szólva. Még a jégkorszak előtti melegebb idők növénye vagy, mégis itt állsz, mintha mi sem volna természetesebb – töpreng el egy pillanatig mélységes szomorúsággal. – Túlélni, igen túlélni – de miért, sóhajt nagyon mélyről. Szurdok erdő, karszt erdő követi egymást és a két úton lévő.

Megállnak egy rövid pihenőre, hogy bekapjanak néhány falatot. Leheverednek a meleg földre. Nem nagyon szólnak. Szaim gondolatai ki tudja merre kalandoznak, miközben tekintete követi az ágaskodva csemegéző ürgét, kissé odébb az imádkozó sáskát, akit ájtatos manónak is hívnak és épp összetett „kézzel” vadászik a fűszálak között. A buckán cserszömörce virág, berkenye mosolyog piros bogyóival, s no lám medvefül-kankalin – te is a jégkorszak maradványa vagy – állapítja meg fanyar csodálattal, s szinte fáj neki, hogy nem tud örülni mint hajdanán. Valamikor boldoggá tette minden ilyen felfedezés.

Bár jogot tanulni ment külhonba, odakint is sokat böngészte a természet nagy kincsestáráról írott kódexeket, iratokat. Kedvtelésből tanulmányozta a gyógynövényeket, itthon is sokat olvasgatott gyermekkorában a Föld számtalan csodájáról. De nyáridőn járták a dombokat, ligeteket is apja vadász-mesterével.

– Hogyan leszek meg mindezek nélkül? – Mindazok nélkül akik tragikus gyorsasággal hagytak el? – Mi vár rám? Mi vár rám? – kérdezte Szaim a felhőktől. Tüzet gyújtottak. Távobbb a zombékost tiporva szürke-marha gulya legel, így messziről is erőt sugároznak a szép, nyugodt állatok. Lelátni egy láprétegig, ahol hosszú lábú gázló madár, meg egy fehér gólya emelkedik lassú szárnycsapásokkal. A víz apró szigetein récék táplálkoznak.

Ők is elfogyasztják a hozott sültet, van még a fehér kis cipókból is, a kulacsban sem melegegett át a savanykás bor. Indulnak. A kísérő finom, puha bőr csizmába bújtatott lába könnyedén bújik a kengyelbe, nadrágja is puha bőr, férfiasan üli meg a lovat, s csak egészen közlelről észrevehető, hogy a gyengébb nemhez tartozik. Korban is talán néhány esztendővel számlál többet mint Szaim, kinek az utóbbi idő tragédiái fájdalomárkokat mélyítettek arcán. Szaim huszonhárom éves.

Az Úr Ezerhétszáznegyvenhatodik esztendejét írják.

*

Szaim –, azaz Szathmáry Imre, Apjának édes bátyja révén jutott ki a Chellini családhoz Padovába. A családfő jó ismeretségben lévén a pápai nunciussal, kitűnő ajánló levéllel bocsáthatta útra a fiatalembert a padovai Santa Maria utcai egyemeletes palotába. Az ajánlólevél igencsak megfelelő volt, hiszen Szathmáry Imre rokonságot viselt a Szapolyai családdal, hajdan Szapolyai János is a padovai egyetem diákja volt.

A Chellini Család szívélyesen fogadta a jó modorú magyar fiatalembert, ki fiúknak Francesconak leszen diáktársa. A nem hivalkodó, de kényelmes palota oldalszárnyában szállásolták el, ahol Francesco szobáján kívül csak vendégszobák voltak.

Padovába érkezése napján, néhány óras pihenő után vendéglátói vacsorára invitálták a fiatalembert, hogy megismerje a családot. Így hát Imre hamarosan szembetalálta magát a Chellini család féltett kincsével, Cintiával is. A lány határozottan, mégis könnyed kecsességgel lépett a tágas ebédlőhelységbe. Arcának fegyelmezett vonásai udvarias mosolyra húzódtak, a kíváncsiság különösebb jele nélkül. De amikor üdvözölték egymást, maga sem értette azt a hirtelen különös érzést, amit a fiatalember pillantása kiváltott belőle. A vacsora alatt már érdeklődéssel hallgatta a fiú beszámolóját útjáról, s tekintetük többször találkozott. A köztük támadt finom rezgést még Francesco sem vette észre, aki szigorú fivéri szeretettel vigyázott hűgára. Nagyon kellemes társalgás folyt a vacsora alatt. Imre a lány kérdéseiből megérezte, hogy változik az érdeklődése, s valami különös előérzete támadt; ez a mélytűzű, gyönyörű szempár ettől kezdve vele lesz minden nehéz órájában, minden kétséges percében, minden örömeiben. Vele lesz mint két csillag és segíti lelkének az eligazodást az idegen földön.

Cintia olyan szép volt, mint egy Botticelli kép, s tizenhét esztendő, amikor az ifjú Szathmáry fiú megismerte. – Cintia volt Artemisz Istennő megnevezése, azt jelenti, hogy Cynthus hegyéről származó – mondta a fiú egy következő alkalommal – s Te biztosan megérdemled-e nevet, próbált kedveskedni a lánynak.

Imre kitűnő neveltetésének köszönhetően remekül megértette magát, s Ő is jól értette vendéglátóit.

Itt fogok tölteni ifjú esztendőimből jó néhányat, meg kell hát ismernem ezt a nagy múltú, izgalmas várost értékeivel, lakóival együtt – gondolta már az első este amikor végig nyújtózkodott a hatalmas faragott ágyon.

Az egyetemén kívül talán csak annyit tudok Padováról, hogy három-négyszáz évvel korábban a kegyetlenkedéseiről hírhedtté vált zsarnok Ezzelino de Romano család uralta, meg valami sötét tragédiák, gaztettek tanúsága vésődött a város utcáinak jellegzetes lábas-házaira, - Petrarca sorai jutottak eszébe: „...a táj még mindig vérzik a sebektől, miket Ezzelino ütött” – Jó éjt szülőházám, kedves jó szüleim, holnap vár Padova ... - aztán elnyomta a mély, álomtalan álmot.

Francescoval – kihez egyre szorosabb, őszinte barátság fűzte – valamint a diáktársakkal estéket töltöttek a diáktanyákon, könnyű vörösborot iszogatva, beszélgetve. De gyakran betértek egy zöld kis ligetbe is, ami az ókori amfiteátrum, az Arena alapjainak szomszédságában állt. Kápolnája szinte zarándokhelyé tette. A Scrovegni kápolnaként ismert, Madonnáról elnevezett Arena Imre egyik kedves helye lett. Meleg délutánokon elcsendesedett lélekkel csodálta falait, melyet Giotto méltán híres freskói borítottak. Történelem volt itt számára minden. Történelem, hogy Giotto amikor remek freskóit festette negyvenedik éve körül járt, e városban ismerkedett meg a másik zseniális kortárral, Dantéval. Ismeretségük hatása ott rejlett Giotto képein. A két Mester egyházhoz hű emberek voltak, s a világot is e nézőpontból szemlélték. Csak az idő távlata mutatta meg, hogy ez az új szemlélet a humanista világnézet útját nyitotta meg.

A fiatalember úgy érezte képei előtt állva, hogy Giotto valami mély, belső élményvilágból meríthette mindazt amit létrehozott, s ami Őt és művészet kedvelő társait lenyűgözte. Mind gyakrabban tért be és hosszan álldogált az alkotások előtt. Megfogalmazni nem tudta, hogy miért vonzza ennyire. Az volt az érzése, hogy egész élete kevés lesz, hogy mindent megismerjen e világ kultúrájáról. Néha habzsolni szeretne volna az e földön felhalmozott tudást. Érzelmek még nem voltak kialakultak, fiatal volt. Amit lehetett megkapott az élettől, a szüleitől. Számára minden olyan egyszerű és mosolygó volt. Végtelen sok idő áll rendelkezésére mindennek befogadására – gondolta. Így hát inkább csak megnyugtató gyönyörködés volt számára a kápolnában üldögélés, elmerengés egy-egy félórára. Tekintetét ilyenkor végig járatta a kápolna képeinek legfelső során, amely József és Mária történetét mesélte el Jézus születéséig. Különös hatást tett rá „Joachim kiűzése a templomból”. A bánat ilyen gyönyörű ábrázolásával, érzései szerint még sosem találkozott. A

középső sorban Jézus életének jelenetei, míg az alsósor alkotásai a passióból merítették mondanivalójukat. A Biblia elevenedett meg előtte és szinte elvitte a szent helyszínekre. Az erények és bűnök allegorikus figurái vezették a bejáraton lévő „Utolsó ítélet”-hez, melyről tudott volt, hogy a tanítványok dolgoztak rajta főképp. Egy-két perc belemerülés a látványba, s máris úgy érezte, hogy tanúja volt az utolsó vacsorának. Érezte nyelvén a keserű saláta fűszereit, a levegőben a bor illatát, a fáklyafény vibrálását a falakon, melyek a tálakba nyúló kezekre vetültek.

Micsoda elmék munkáinak közelében élek, tanulok én kicsiny hazám névtelen diákja – morfondírozott olykor kissé öregesen. Ezek csak pillanatnyi hatások voltak. Hiszen az ifjúság minden rajongása feszegette érzékeit. A Madonna arcban ott volt a kedves lány finom vonása, a beszélgetéseikben ott a sejtetett tervezgetések, a jövőkép szépséges festményei születtek elméjében. Mindent szeretett e városban; a házait, a míves palotákat, a tereket, a templomokat, a hangokat, az illatokat, a napkeltéket és a naplementéket, a zárt udvarokat, a vidámságot és végtelen tisztelettel és szeretettel vendéglátóit. A diákévek úgy röppentek egyik a másik után, mint az őszi fecskék Afrika partjai felé. A harmadik esztendő is eltelt.

Az időszárnyak gyorsan suhanó röpte alatt Imre mindössze néhányszor foghatta meg a mélységesen szeretett lány kezét, mely olyan tapintású volt mint a kínai selyem. Vagy karjaiban tarthatta a tavasz beköszöntekor rendezett, Chellini-palotabeli bálon, a tánc és a zene varázslatában.

Egy este narancsszínű kalapot öltött magára az alkonyat. Szaim hazatérve a belső folyosó ólomüveg ablakának támaszkodva találta Cintiát. A lány lehunyt szemmel állt hófehér ruhában, melyen fényprizmák játszadoztak. A fiúra gondolt. Ahogy Ő is a lány arca apró részleteinek felidézésével igyekezett a palota felé. Előzőnap találkozásuk hosszú, meghitt beszélgetését folytatta magában, amikor hirtelen egymással szemben találták magukat. Több mint három esztendeje tartott közöttük ez a szemekkel beszélő, érzékeny, egymást érző, értő, csendesen izzó összetartozás. Szaim két kezébe fogta gyengéden a lány állát és a szemébe nézett. Nem kellett semmit mondaniuk. Ez után az önkéntelen és megállíthatatlan csók után ifjú Szathmáry Imre megkérte a lány kezét Cintia Atyjától azzal, hogy végezvén az egyetemen egy esztendő múltán magával vihesse szülőhazájába Magyarországra, Fehérvár városába.

Amikor a deresedő hajú, méltóságot árasztó Lorenzo Chellini – hosszas beszélgetés után – jóváhagyólag bólintott, s jelezte, hogy beszélíjtja leányát – mint egy áldás szólalt meg a harang a La Basilica del Santoban –, melyet a helybéliek egyszerűen Il Santonak neveztek – s az alkonyi fényben egy fehér galamb ült a szivárvány színben vibráló ablak párkányára. Lorenzo Chellini atyai áldása után a két fiatal földöntúli boldogságot érzett – angyal van velünk – suttopta Cintia.

Cintia adta Imrének a Szaim nevet, amikor ismeretségük kezdetén hosszúnak, kimondhatatlannak találta az ifjú Szathmáry Imre Béla nevet. – Ezt ki kellene mondanom, kérdezte nevetve, vagy elfogadod, hogy Sza-Im-nek Szólítsalak? – Ahogy Te szólítasz, az lesz a legkedvesebb név számomra – válaszolta a fiú, tekintetével beleveszve a lány mélykék szemeibe.

Egy esztendeje voltak jegyesek. Tudták, hogy a zsongítóan izgalmas várakozás időszaka nemsokára beteljesedik. Olyan boldogok voltak, hogy szinte már féltek, hogy létezhet ilyen boldogság zavartalanul. E szerelmes, vidám diák-évek finisébe hasított bele a hír; Szathmáry Jenőt, Imre atyját halálos baleset érte egy vadászon. E tragikus hírt követően Imre édesanyja – az éjszakai virrasztások után – egy este elaludt, s nem ébredt fel többé. Férje után ment! Mintha mi sem lett volna természetesebb, hiszen harminchat esztendeje volt társa mindenben. Követte mindenhová – ha nem is mindig testi jelenlétével – de gondolataival, figyelmével, teljes szívével.

Szaim úgy állt a hírektől sújtottan, mint egy villámcsapást elszenvedett fa. Két napig nem jött ki hang a torkán. Fején a fekete tincsek egy kis csokra egyetlen éjszaka alatt megfehéredett. Nem tudta, hogy mindezt el tudja e viselni.

A harmadik napon betért a templomba. – Miért Uram? – Miért? – és a férfikönnyek mélységes mélyről érkező robaja tört fel belőle. Mond Uram – miért? – szakadt ki belőle harmadszor is. A templom súlyát a hátán érezte amikor hideg kövére borult. Jézus néma volt a kereszten.

A Chellini család megdöbben, szerető családként osztozott fájdalmában. Cintia könnyei összefolytak az övével amikor átölelte – mindig veled leszek, örökkön-örökké kedvesem – ígérte sírva a fiú arcához bújva.

Két napot kért Lorenzo Chellini, hogy kíséretet tudjon biztosítani a fiú számára hazatéréséhez.

Francesco – kivel a négy esztendő alatt elválaszthatatlan jó barátok lettek – tehetetlennek érezte magát barátja fájdalmának enyhítésében. Röviddel az első tragikus hír érkezése előtt ajánlotta éppen, hogy rendezzenek egy vigasságot a diák-tanyán a vizsgák után. Most szelíden azzal a kéréssel próbálkozott, hogy két nap múlva elhagysz minket, igyunk meg egy pohár bort a társainkkal. A bor sem enyhített már semmin, a barátok is szavakat kerestek, de jobbnak látták ha némán jelzik, mennyire vele vannak. A folyóágtól odahallatszó hangoskodás is zavarta őket. – Térjünk haza – kérte Szaim. Szótlanul ballagtak egymás mellett a déli hőséget még őrző szűk utcákon. Úgy tűnt, néma és kihalt minden körülöttük, mint amilyen érzés belül uralta lelküket.

Kiabálásra lettek figyelmesek a Chellini ház felé közeledve. Igen rossz sejtelemmel gyorsította meg lépteit a két fiú. Amikor a sarkon feltűnt az impozáns ház, melynek minden bezárt zsaluja részén szürke füst dőlt, s libegve pernye röpködött az ég felé, észtveszejtő rémülettel meredtek egymásra, majd rohanni kezdtek.

A futkosó, kiabáló emberek is mind többen lettek, vizes tömlővel, vödörrel szaladtak ki a szomszéd épületekből, egy gyerek sírt fel hangosan az út túloldalán, lovas kocsis ért a ház elé vizes tartállyal. A két fiatal férfi szinte nem tudott gondolkodni. – A harmadik – zakatolta Szaim agya – a harmadik! Cintia! – Cintia! A sűrűn gomolygó füstön keresztül két férfi hozott ki valakit a házból fehér ágytakarófélen. Mögöttük az ajtófélfán vörös kígyóként kúszott végig a tűzkigyó nyelve. A két fiú rohant volna be a lángoló ajtón, de artikulátlansággal a férfiak fogták le őket, s a következő pillanatban az égő ajtófélfák látni engedték, hogy mögöttük leomlik a festett famennyezet.

Francesco tébolyultan nyitotta szét az utca kövére letett alakon a takarót. Gesztenyeméz színű haj omlott szét a kockaköveken. A szemek zártak voltak! A két csillag kihunyott, Cintia halott volt. Már a füst megfojtotta!

– Az Angyal elszállt!

Összeszorított keze vaníliaszín papírra írt levélkét védett. Szaim írta neki egy mise után hazatérve, rajta mindössze egy Biblia idézet; „Akik Téged Szeretnek, tündököljenek, mint a Kelő Nap az Ő erejében.”

*

Nem akarok senkihez sem szólni többé! Addig hallgatok, amíg meg nem értem Uram a Te Útjaidat! Ha kell negyven esztendeig néma leszek, ha nem szánsz meg, s nem veszed el előbb az életem – Uram! – fogadkozott a templom homályában a megkeményedett vonású, megviselt, rövid idő alatt két évtizedet öregedett férfi.

Másnap egyedül vágott neki a hazafelé, Magyarországra vezető útnak. – Már nincs ide miért visszajönnöm! Cintia Chiarellám – „százszorszépem” – ki azt mondtad – örökkön-örökké!

Folytatjuk...

KÉPESLAPOK

SZ. PÓRDY MÁRIA

Képeslap Ausztráliából

(első rész)

29 órás repülőút után érkeztem meg Melbourne-be, az ottani idő szerint este 11 órára. Barátnőm és a már ott született lánya vártak a repülőtéren. Ötven éves barátság köt össze minket, amelyet sem az eltelt idő, sem a távolság nem tudott kikezdeni. Majdnem másfél óras autózás után érkezünk meg Frida otthonához, aztán hajnal négyig be nem állt a szánk. Bedőltem az ágyba, délelőtt 11-ig aludtam, ezzel át is álltam az ottani időzónára. Ennyi volt, Frida nem győzött csodálkozni rajta, még napok múlva is.

Az érkezéssel meghoztam az ottaniaknak a tavaszi esőt, amelyet kellemetlen hideg szélcsapott minden útjába álló élőlénynek, tárgynak, falnak, kerítésnek. Négy napig zuhogott, az orrunkat sem volt kedvünk kidugni a lakásból. Nem is bántuk, mert így legalább zavartalanul és vég nélkül beszélgethettünk.

Vasárnap ránk mosolygott a napocska. Még tart a Tesselaar Tulip Festival, mondta barátnőm, ezt nem szabad kihagyni. Kocsiba vágtuk magunkat, és első élményem a sok év óta Ausztráliában élő holland házaspár hatalmas tulipánfarmjának a megtekintése volt. Barátnőm meg a dombok közötti katlanban tolongó tömeg és a végeláthatatlan sorban parkoló autók láttán hüledezett. A látogatók nagy része Ázsia különböző országaiból származó bevándorló vagy turista volt. Többnyire családotul jöttek, sok aprócska gyerekkel, akiket nehezen lehetett visszatartani a tulipánágyásokkal való közelebbi ismerkedéstől. A sok esőtől még mindig sáros-nedves földbe nyomódott cipőtálpak kisebb-nagyobb krátereit árulkodtak a látogatók fegyelmetlenségéről.

A változatos formájú és színű tulipánágyások között sétálva Frida elmesélte, hogy utoljára három évvel ezelőtt járt a farmon, és akkor egyrészt sokkal kevesebb volt a látogató, másrészt nem is emlékszik, hogy ázsiai látott volna közöttük. És nem kellett szomorkodnom a letaposott virágok miatt, mint most, mondta. Egyébként az idősebb korosztály elképedve veszi tudomásul, folytatta, hogy az utóbbi években milyen nagymértékű a bevándorlás az ázsiai országokból, és ennek egyáltalán nem örülnek. A második világháború után maga a kormány ösztönözte az európaiak betelepülését és engedte fellazulni az államszövetség 1901-es megalakulásakor hozott bevándorlást korlátozó törvényt, amely elsősorban a színes bőrűekre vonatkozott. Hivatalosan 1965-ban törölték el a faji megkülönböztetést, és ezzel Ausztrália kitérte kapuit a betelepülni szándékozók előtt. (A statisztikák szerint az országnak jelenleg 23 milliónál valamivel több a lakója az ötven évvel ezelőttinek. Míg közvetlenül az ezredfordulót megelőzően 16 millió körül volt a népesség száma, 1998-99-ben erőteljes bevándorlás kezdődött, elsősorban Ázsiából és Afrikából). A népesség jelentős növekedését Victoria állam sem kerülte el. Lehet ezt száraz, hivatalos számoknak tekinteni, mondta barátnőm, de az itteniek életét alapvetően megváltoztatta, de lehet, hogy pontosabb a „felforgatta” megfogalmazás, tette hozzá.

Látom a szemedben a kérdést, karolt belém és egy közeli padhoz indult. Rögtön megmagyarázom, előbb azonban kicsit visszamegyek az időben. Ausztrália, a három évszázaddal korábbi felfedezése után, 1901-ben lett a Brit Nemzetközösség tagja. Victoria a szövetségi állam második legnépesebb tagállama, lakosságának mintegy kétharmada lakik Melbourne-ben. Ezek pedig a mostani adatok. Biztosan olvastad (ezt minden, az országgal foglalkozó útikönyv említi), hogy az 1835-ben alapított város fejlődésében döntő szerepe volt annak, hogy a közeli Clunes-ben 1851-ben aranyat talált egy bányász, amelynek nyomán kitört aranyláz. A világ minden részéről tódultak a meggazdagodni vágyók. Az arany keresése során több helyen ezüstöt, rezet, cinket találtak, amelyek ipari mértékű bányászata a város gazdaságának a forrása lett. Melbourne

nagyvárossá vált, szállodákkal, színházzal, bankokkal és közvilágítással. A II. világháború európai bevándorló hullámot indított el, amely a század második felében lecsengett. A város lakosságának jelentős része továbbra is jólétben, nyugalomban élt. Olyan nyugalomban, amely a 70-es, 80-as, de a 90-es évek fiataljainak sem volt kedvére való. (Bár a század utolsó évtizedeiben már elkezdődött és ma is tart az az átalakulás, modernizálódás, megfiatalodás, amely mozgalmassá, színessé, szerethetővé/gyűlölhetővé alakította a várost, a városlakók életét, de oly módon, hogy a „világ legélhetőbb városa” jelzőt mégis tudta tartani.) A fiatalok unalmasnak találták a Melbourne által kínált életteret, elégedetlenek voltak a karrierépítés lehetőségeivel, hiányolták azokat a szórakozást, kikapcsolódást nyújtó létesítményeket, szerveződések, amelyek más kontinensek országaiban már adottak voltak. Elkezdődött a fiatalok kivándorlása, elsősorban az Egyesült Királyságba. Helyükre a 90-es évek végétől egyre nagyobb számban érkeztek ázsiai és afrikai bevándorlók, akik a befogadó településen élők szokásait, elvárásait kevésbé érezték és érzik magukénak.

Frida szerint, érdekes módon, elsősorban a múlt század 60-as, 70-es éveiben bevándoroltak barátkoznak meg nehezebben az új szomszédok miatt megváltozott helyzettel. Talán érthető is, magyarázta, ha figyelembe vesszük, hogy ők a megérkezésük után igyekeztek minél hamarabb és minél jobban belesimulni az ottani környezetbe, szokásokba, életmódba. Szorgalmasan tanulták az angolt a tanfolyamokon és minden lehetőséget megragadtak, hogy munkájuk legyen, ne szoruljanak segélyre. Velük ellentétben a múlt század vége óta a főként nem Európából érkezők nem nagyon törődnek a környezetük elvárásaival, a maguk zajos szokásaival és életmódjukkal ingerlik a békéhez, nyugalomhoz szokott aussie-kat (a szlengben oziknak nevezik az ausztrálokat), akik ugyanakkor veszélyeztetve látják a viszonylagos jólétüket. Egymás között felháborodva mesélnek a szomszédságukba került családokról, amelyekben a családfő sem dolgozik, mert az állam által finanszírozott nyelvtanfolyamon és szakmaképzésben vesz részt. Népes családjára nincs gondja, hiszen a folyósított segélyekből jut a lakásbérleti-díjra és a megélhetésre is. És minden ismerőse hozzáteszi, folytatta Frida, hogy mennyivel könnyebb lett volna nekik a beilleszkedés, ha őket annak idején csak fele ennyire karolja fel az állam. Az igazság kedvéért azonban barátnőm azt is elismerte, hogy a települések kényszerű terjeszkedése, főként a kedveltebb, divatosabb helyeken, felveri a telek- és ingatlanárakat. A 30-40 évvel ezelőtt vett házak, amelyek a településhatárok kitolódása miatt viszonylag közelebb kerültek a centrumhoz, most a többszörösüket érik, még lelakott állapotban is, elsősorban a telekárak jelentős drágulása miatt.

Ha a házaknál tartunk, érdemes pár szót ejteni az építkezéseikről. Európai szemmel hihetetlen és elképesztő, ahogyan vékony lécekből hipp-hopp összeszerelik a ház vázát. A külső fal vastagsága és a belső válaszfalé is a párhuzamosan futó lécsorok közötti távolsága (az egész félelmetesen instabilis benyomást kelt), majd a lécsorok közét szigetelőanyaggal töltik ki, két oldalát kőgyapot lapokkal fedik be. A falaknak ezt a külső és belső szigetelését borítják be különböző anyagú falburkoló lemezekkel. A belső terekben a falakra többnyire gipszkartonlapokat szerelnek, a ház külső felén pedig a kőgyapotot olyan lemezzel takarják, amelyre gyárilag vannak felragasztva a műgyantával fugázott vékony téglalapok. Ettől úgy néz ki az épület, mintha téglából építették volna. A kertvárosokban, azoknak is főként a külső részein még sok szép, fából épült házat lehet látni, amelyeknek a külső falborítása is többnyire fazsalus. Ciklonok, nagy szélviharok vagy a bozóttüzek nagy veszélyt jelentenek ezekre az épületekre a sérülékenyséjük, éghetőségük miatt. Élettartamuk 30-40 év, az egyre gyakrabban jelentkező meghibásodások teljes szerkezeti és vezeték-rendszeri felújítást igényelnek. Valamivel hosszabb életűek azok a házak, amelyeket rendszeresen karbantartanak, legalább két évente kezelik a falakat a nedvesség, a gomba és a fakártevők ellen. Ez azonban nagyon költséges, főként, ha az állagmegóvást nem önerőből végzik, ugyanis a jó szakember, mint nálunk, szinte megfizethetetlen.

A következő héten volt a nyugdíjasok hete (csak véletlenül tudtuk meg a vonatpályaudvaron, a pénztárostól). Ilyenkor a nyugdíjasok mindenfelé ingyen utazhatnak és bizonyos rendezvényekre nagy kedvezménnyel vehetnek belépőt. Megjegyzem, nem volt egyszerű és főleg olcsó bejutni pl. a belvárosba. Frida nagyjából egy órai autóra lakik a belvárostól (óriásiak a távolságok!). A vonatállomás tíz perc autóra van a lakásától, onnan vonattal 45 perc az utazási idő. Nekem nem járt a nyugdíjas kedvezmény, mert nem a Brit Nemzetközösséghez tartozó országból jöttem. Azt

hittem, nagyon tekintélyes összeget vittem magammal a kártyámon, de Ausztrália drága ország, meghívás nélkül talán egy hetet sem tudtam volna eltölteni a „sok” pénzből.

Érthetően, a nyugdíjas hetet alaposan kihasználtuk. Minden nap becserkészünk Melbourne egy-egy részét. A világ legmagasabb lakóházában, a 2006-ban átadott 91 emeletes Eureka felhőkarcolóban a gyors lift a 88. emeleti Skydeck körkörös röpített, amelyet a torony megépítése után egy évvel adták át a nagyközönségnek. A kilátóból csodálatos rálátás nyílt a városra és környékére. A belváros felhőkarcolóinak koszorújában szinte eltörpült az 1891-ben felszentelt neogótikus St. Paul székesegyház, amelynek tornyai azonban csak 1926-ra épültek meg. Érdekesége, hogy az impozáns, a Melbourne-i anglikán egyházmegye székesegyházát nem a viktoriánus korban kedvelt, de nehezen megmunkálható bazaltból (amelyet az ausztrálok kékkőnek neveznek) építették, hanem homokkőből. Átellenben, a Flinders Street sarkán a város egyik legmeghatározóbb tájékozódási pontja látható, a központ pályaudvar hatalmas sárga tömbje. Főépületén a jellegzetes zöld kupolával, tornyaival és óráival. Az 1909-ben elkészült állomást a viktoriánus örökségek között tartják számon. A Skydeck-et körbejárva elének tárult a hatalmas kiterjedésű város, gyönyörű hídjaival, sportlétesítményeivel, a tengeri kikötővel, a belváros felhőkarcolóival, a jachtkikötőkkel, az Edward és Victoria kori egy-két emeletes épületekkel, a kanyargó Yarra folyóval, Dockland színes, modern házaival, a nagy kiterjedésű parkokkal. Frida a távoli a hegyek felé mutatott. Az ujjam meghosszabbításának irányában, mondta, ott a hegy lábánál, a zöldben van elrejtve a kis elővárosunk. Még légvonalban is messzinek tűnt.

Az idő tiszta volt, minden fényképező-mániás álma. A büfében csak a belépőjegyet kérték el, az igazolványt nem, engem is a nyugdíjasokhoz soroltak és kedvesen elém tették az ingyen kapucsínót. Udvariatlanságnak véltem, ha visszautasítom.

Hajóval kirándultunk a Yarra folyón egészen Williamstown elővároskáig. Melbourne belvárosa talán innen, a folyóról nézve a legszebb, még a hidak alja is csodálnivaló.

Mielőtt a hajózás fejlődése következtében elkezdődött volna a település történelmi fejlődése, már aboriginálok lakták a Hobson öblöt. Az első európai ember 1803-ban érkezett erre a helyre, amelynek ma Williamstown a neve. Az 1850-es évekig egyszerű település volt, az aranyláz azonban robbanásszerű változást hozott a kisváros életében. Iskolák, szállodák, lakóházak, áruátrakó dokkok épültek, az öblök mentén kikötők és jachtklubok. Fejlődött a közigazgatás, megnyílt az első posta, csillagvizsgálót építettek, elkezdte működését az első távíró Melbourne és a városka között, krikettpályát létesítettek, kórházat avattak. A város fejlődése a 20. század elején is töretlen, megépül a városháza, az első színház, a teniszkлуб, az uszoda, a helység kedvelt gyógyhely lett. A bazalt kőkockákból épített, négyszögletes alakú, időgolyót működtető tornyot (Timeball Tower-t, amelyet az 1840-ben fából épült világítótorony helyére építettek 1850-ben) visszaalakították világítótoronnyá, villamosították, a zöld és piros fényjelzései 1934-től 1987-ig adtak tájékoztatást a hajózóknak. Utána visszaalakították az „időgolyó torony” formájába és az arra járók ma a viktoriánus kor egyik legrégebbi műemlékét csodálhatják benne. A II. világháború utáni európai bevándorló hullám a várost is elérte, több százan kaptak letelepedési engedélyt az államtól. Az elmúlt évtizedben a város jelentős turisztikai célpont lett, miközben őrzi régi varázsát, elsősorban a 19. századi történelmi épületei, szabadidős létesítményei, a kikötői, a híres ivókútja, az 1876-ban felavatott, öntött vasból Glasgow-ban készített Wilkinson Memorial Drinking Fountain (a helyi anglikán lelkész, Wilkinson tiszteletes emlékére közadakozásból állított ivókút) miatt.

Egy órányi hajózás után érkeztünk meg a vitorlásokkal teli kikötő melletti Gem Pier-hez (mólóhoz). A hajónk elsiklott a legendás, a II. világháborúban aknavető hajóként szolgáló Castlemaine mellett, amelyet a helyi hajógyárban készítettek. Ide tért vissza, mint „háborús veterán” és a fedélzetén rendezték be a Tengerészeti Múzeumot. A kikötőbe tartó hajónk másik oldalán, tőlünk kicsit távolabb, fekete hattyúpár lebegett a vízen, kecses, hosszú nyakukon legalább 25 cm széles anyagból készített gyűrű. Az egyik gyűrűnek fekete volt az alapszíne, a másiké fehér, a rajtuk lévő betűk és számok pedig az alapszínnel ellentétes színűek. A hűtlen félnek kész lebukás, vigyorgott mellettünk a fiatal pár női tagja. Poénnak szánta, de nem sok ismerete lehetett az állatok párválasztásáról. Még a hajóról megcsodáltuk a móló másik oldalán horgonyzó Enterprize nevű

vitortlást, amely a 19. századi vitorlások mintájára épült, és várta a környéket megismerni vágyó utasokat.

A város valóban lenyűgöző, egy-két emeletes épületei, mint egymás mellett sorakozó gyöngyszemek, a földszintjeiken üzletek, kávézók, éttermek. Hatalmas fákkal árnyékosított parkja, amely a kikötőt a főutcától elválasztja, a legmelegebb napokon is oltalmat nyújt az erős napsugárzás ellen. Mi a dzsekit húztuk magunkon szorosabbra, szeles, felhős nap volt, de legalább az eső nem esett.

A következő alkalommal megnéztük a Művészeti Központot, ami messziről adótoronynak néz ki. Közelebről az alja az Eiffel tornyot juttatta eszembe, a belseje elegánsan modern, sokfunkciós, többszintes létesítmény. Igaz, csak a fogadósíntet láttam, ötletes, szép kialakítású tereket, de el tudom képzelni esti kivilágításban, az eseményhez illően öltözött közönséggel. Az épületet és környékét szinte kitapétázták a Melbourne Festival-t hirdető molinókkal, a feliratuk háttérében a városszerte és az Központ előtti téren csoportosan és önállóan is elhelyezett szárnyasgyíkgyerekkel. Ha a gyerek helyett puttót mondanék, pontosabban fogalmaznám meg az alakjukat. Olyan dundi gyerekek voltak, akiknek a gerince gyíkfarkban folytatódott, kitért karjukon denevérszárny feszült. Bent az előcsarnokban Gustav Klimt nőalakjai hirdették a Vienna Art and Design kiállítást a Nemzeti Galériában. A múlt század kezdetén Bécsben a radikálisan gondolkodó fiatal művészek, építészek, zenészek, tervezők az addigi szabályokat megdöntve forradalmi változásokat hoztak létre a művészetekben. Ennek a művészeti forradalomnak, amely a modernizmus előfutára volt, az élén Klimt, Egon Schiele, Josef Hoffmann és Adolf Loos állt. A munkájukat bemutató kiállítás éppen aznap zárt, remény sem volt belépőjegyhez jutni.

A hét végén kimentünk a melbourne-iek kedvenc tengerpartjára, St. Kilda nevű városrész hasonló nevű strandjára. Hát, nem éppen napozásra alkalmas idő volt! Nem mertem kimenni a móló végére, nehogy a vízbe fújjon a szél. A korlátot átölelve fényképeztem a távolabbi, fehér, kecses formájú világítótornyot. St. Kilda a nevét egy két árbocos hajó (szkúner) neve után kapta (Lady of St. Kilda), és az 1840-es években vált a melbourne-i elit kedvelt elővárosává. A vasút kiépítése meghozta a terület számára az önállóságot. 1875-ig krikett és bowling klubok épültek és tizenöt szálloda a szórakozni, fürdeni vágyók részére. 1890-ig, húsz év alatt megkétszereződött a lakossága, a városrész azonban nem fejlődött egyenletesen. A tengerpart mentén kőházakat, fényűző hoteleket építettek, de pl. keleti részen megmaradtak a régi, fából épült kis házak és a (mostani) nyugati része pedig akkor még ingoványos terület volt. A villamos vonalat 1891-ben nyitották meg és ez lehetővé tette a gyors, közvetlen összeköttetést a belvárossal, a munkások számára is elérhetővé vált a tengerpart. A jómódú lakosok továbbköltöztek, még exkluzívabb elővárosokba: [Brighton](#)-ba, [South Yarra](#)-ba and [Toorak](#)-ba. Olasz származású mérnök tervei alapján épült meg a [St Kilda Sea Baths](#) (tengerparti fürdő), a Luna park (vidámpark), a Palais Theatre (színház), a Palais de Danse (táncszínház), a St Moritz Ice Rink (mújégpálya). A nagy gazdasági világválság (1929-32) – amely végül is a második világháborúhoz vezetett, – hanyatlást indított el, nőtt a bűncselekmények száma, terjedt a prostitúció és a drogfogyasztás. A háború után itt alakult ki Melbourne piroslámpás negyede. A múlt század hatvanas éveitől ismét fordulat következett a városrész életében, bohém művészek telepedtek le egyre nagyobb számban és a lakhatási költségek emelkedése miatt fokozatosan kiszorultak, más városrészekbe költöztek a szubkultúrában élő, kevésbé szocializálódott csoportok. Azóta gyakorlatilag töretlenül fejlődik, szépül St. Kilda. Lakossága büszke a településére, védi műemlékeit, természeti adottságait. Amikor 2008-ban az önkormányzat elhatározta (és titokban már a szerződést is megkötötte) a tengerparti, un. Marina Triangle Reserve (háromszögletű földnyelv a jachtklubnál) beépítését, sok ezer helyi lakos tiltakozott írásban és élőben is. Tüntetések szerveztek a tengerparton, egymással összekötötték magukat, étláncot alkotva sorolták azon ismert személyiségek nevét, akik szintén nem értettek egyet a beépítési tervvel. A média természetesen közvetítette a megmozdulást, és az összefogásnak meg lett az eredménye, az illetékesek elálltak a tervtől.

Vasárnap megnéztük a kézműves vásárt a színházi épület előtt, ezt Frida is most látta először. Rögtön elcsábultunk a lengyel származású festőművész, Marek Wilinszki képei, pontosabban reпрóí látán, aki főleg nőket fest. Hosszú, nyújtott testű nőalakjai Modigliani képeit juttatta eszembe, de

voltak modern, néhány vonallal kontúrozott akvarell portréi is. Nagyon kedveli a vörös szín árnyalatait. A reprók egy részét falemezre nyomtatták, sima, fekete keretbe foglalták, amely még jobban kihangsúlyozta az élénk színeket. A papírmásolatokat fehér paszpartuval árulta a művész neje. Azt gondolom, sok képének ihletője. Lehet, hogy örült volna, ha rákérdezek?

Egy napot a városi körjáratú villamoson (City Circle) töltöttünk, ami ingyenes, bárhol meg lehet szakítani az utat és megnézni a környék nevezetességeit. Mivel az október még nem igazán turistaszezon, nem volt annyira zsúfolt, mint a nyári időszakban. Megnéztük a Parlamentet, és a mellette levő Treasury Gardens-t. A park egyik kedvelt fényképezkedő helye az esküvői ruhás pároknak. Ott jártunkkor két párral is találkoztunk, egy ifjú ázsiai pár talált magának stílusos háttérrel a narancssárga strelitziák (papagájvirágok) előtt. A fehér szörme keppes menyasszony narancssárga virágokból összeállított körscokrot tartott a kezében, a vőlegény kitűzője is narancssárga virág volt. A másik pár szláv nyelvet beszélt, körülöttük népes kíséret. A menyasszony erősen kifestett arca, fodros-habos blúzból kibuggyanó idomai, vastag combja az ősi mesterséget folytató hölgyet juttatta eszembe (elismerem, az alkalomhoz nem illő, csúnya gondolat volt!), a vőlegény pedig a gengszterfilmek kövér maffiózóját. Ők inkább padot választottak a fotózáshoz, amely előtt és amelyen ülve is széles mosollyal pózoltak. A kísérők inkább a környéket figyelték, így aztán jobbnak láttuk mielőbb kikerülni a látókörükből. A Collins Str-re mentünk, ami Melbourne legelegánsabb utcája, rengeteg előkelő bolttal, szállodával és sok szép régi templommal. A Regent színházban éppen akkor ment Andrew Lloyd Webber darabja, a Love Never Dies (A szerelem soha nem hal meg), amelyet úgy hirdettek, hogy „az operaház fantomjának a folytatása”. Az úton a pályaudvar felé felbukkantak a Melbourne Festival hivatalos kabalái, a sárkánygyík-gyerekek fekete figurái. Visszaértünk Federation Square-re, a fiatalok egyik legkedveltebb találkozási és szórakozó helyére. A teret uraló, modern épületegyüttes, amire olyan büszkék Melbourne lakói, nekem nem tetszett, túl modernnek és otrombának találtam a „szakadt” burkolatával. Ízlésem szerint egyáltalán nem illett abba a környezetbe.

Docklands-en (ultramodern városrész Melbourne nyugati részén) is elidőztünk egy teljes napot annak ellenére, hogy a csípős-hideg, szeles idő egyáltalán nem volt ideális a sétálásra. Melbourne-nek ez a része hatalmas jachtkikötő, egy mélyen benyúló öbölben, a Yarra parti épületek látványánál is jobbnak tetszett. A Missy nevű négyszintes jacht kimagaslott a többi közül, pedig azok is jóval nagyobbak voltak a Balatonon látható hajóknál. A széles parti sétányon 15–20 emeletes, a legváltozatosabb homlokzat kialakítású lakóépületek, és bankok üvegpalatái. Színesek, játékos formájúak, bennük a lakások, bérlemények, az üzleti, kereskedelmi és egyéb célú helyiségek csillagászati áron bérelhetők vagy vásárolhatók. A nyitott tér, a sétányok és a víz kapcsolata, 2011-ben ez jellemző Docklands-re. És az, hogy az infrastruktúrája még nem épült ki, a gyermekes családok maradását nehezíti az iskola hiánya. Még nincs befejezve az építkezés, a kiszélesedő öböl túlsó partján újabb házakat emelnek. A kereslet a kínálatnál jóval nagyobb.

A helyiek láthatóan jobbnak bírták a szelet és hideget. A part mentén ráérősen sétálva jött velünk szemben a sárga kabátos (a vállán sárga-fekete harlekin mintával), vidám ábrázatú, szálfatermetű kalapos öregfickó, aki saxofonját fújta, mellette narancssárgában alacsony, ötven év körüli, Louis de Funes ábrázatú prémkucsmás pengette a gitárját. Latolgattuk, hogy a maguk szórakoztatására zenéltek vagy felkérésre. Adakozásért valószínűleg nem, mert akkor valahol le kellett volna állniuk, maguk elé tenni az aprópénz gyűjtőt, és így játszani. Amikor az ujjunk annyira elgémberedett a hidegtől, hogy fényképezőgépet alig tudtuk kezelni, beültünk a félkörben üvegfalú Mecca Bah nevű étterem és kávézóba. Az asztalunktól kiláttunk az öbölre és azon túl is, a tovakanyargó Yarrara. A kávékkal együtt kihozott édesség olyan volt, mint egy költemény (és kalóriabomba!). A sütemény mellé, a csokoládéöntetbe óriási, kardamommal megbolondított csokifagyi gombócot ültettek, körbe szórták mandulalapokkal, a tetejére pedig kócos cukorhajtat raktak. Ma is nagyot nyelek, ha rá gondolok.

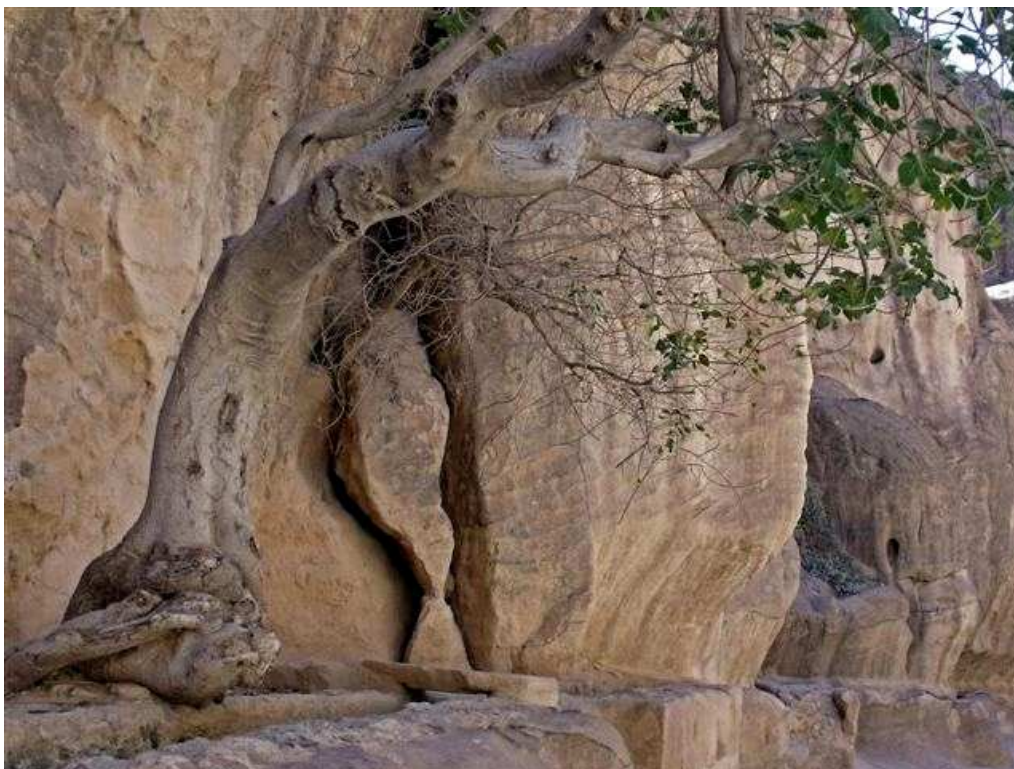
Olvasóim! Közületek, akinek erre visz az útja, ezt a finomságot kérje: „Turkish coffé and chocolate tartlet, cardamom ice cream”. Nem fogja megbánni, biztosíthatom!)

Lencse által, világosan...

BODÓ CSIBA GIZELLA fotói – Jordánia

Wady Rum a Vörös sivatag hegyei – nem délibáb

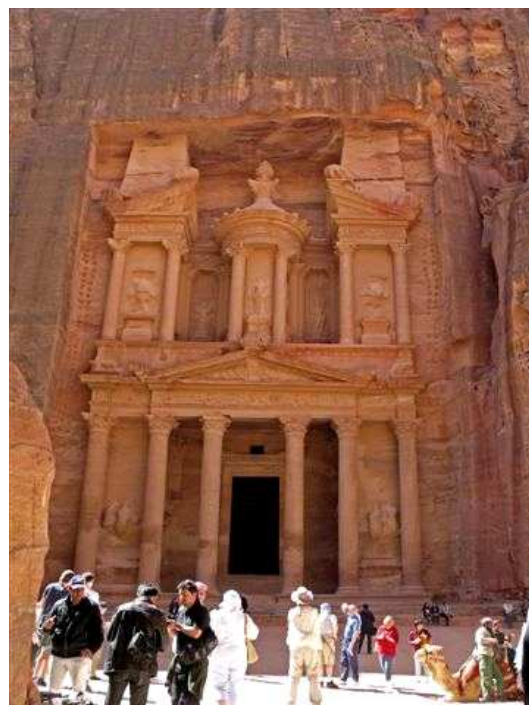
Petra – Kő és élet

Lencse által, világosan...

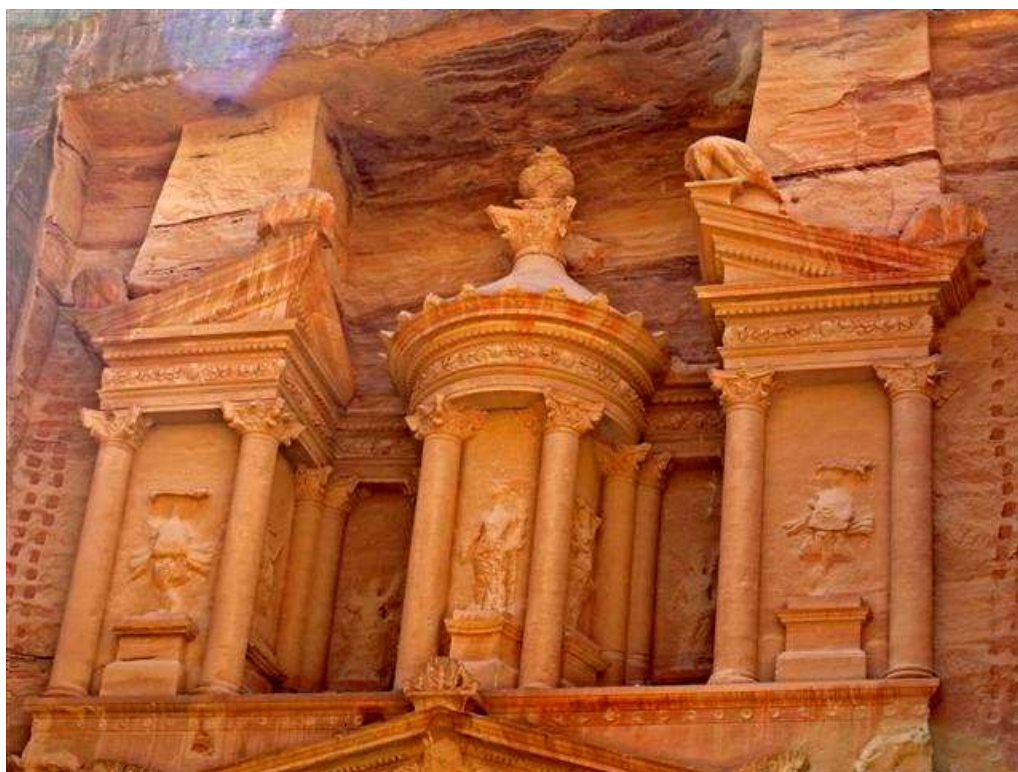
BODÓ CSIBA GIZELLA fotói – Jordánia

Petra kapuja

Petra Kincstár

Petra Kincstár

Lencse által, világosan...

BODÓ CSIBA GIZELLA fotói – Jordánia

Petra – agóra – a római „kék” út

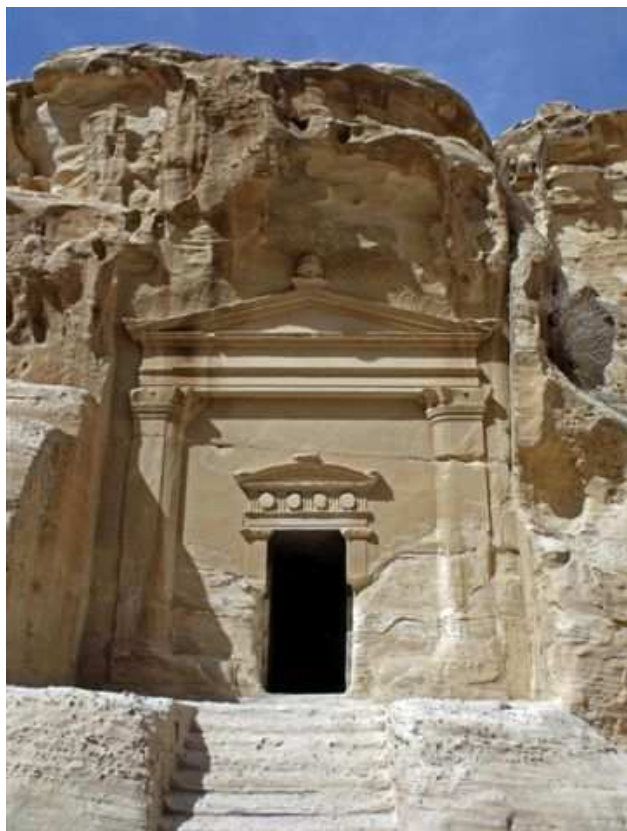
Dana - a kanyon felett felhő madár

Út Petrából - "kis" Petrába

Lencse által, világosan...

BODÓ CSIBA GIZELLA fotói – Jordánia

„kis” Petra

„kis” Petra – átjáró az ismeretlenből

„kis” Petra kő-arcai

„kis” Petra – a csend temploma

VICZAI HENRIETTA

Szótlan szerelemmel

Nem ismerem fel a kezdet,

Döbentem rá az este

Mikor öt ujjat láttam

A szoba ablakából az ajtófélfán.

Ez az átka a régen látott kezeknek,

Akár üt, akár simogat.

Nem ismerem fel a kezdet,

Döbentem rá az este.

Pedig olyan kicsi

Akár az enyém is lehetne.

Nem ismerem fel benned magamat.

Azt se tudom, ki vagyunk.

PÁVEL COLTON ISTVÁN:

Eszembe jutsz

Hűvös az éj, feléled a szél,
meglibben a gyűrött függöny nyitott ablakom előtt.
Kisszobámat betölti a friss levegő,
amely körbeölel,
míg vérekes kezével nyúl felém a múlt,
újra eszembe jutsz!

MÁNDY GÁBOR

Álmomban anyám

Megint az anyámról álmodtam.

Húsz éve halott, de ilyenkor

él még egy kicsit.

Tesz-vesz a konyhában, azt mondja,

ne kövessék el újabb ostobaságokat,

kifejti véleményét az emberi természetről,

megkérdezi, hogy vannak azok a családtagok,

akik azóta már szintén meghaltak.

Megölelem, babusgatom, és eltitkolom előle

az igazságot.

Vajon ha én meghalok,

kinek az álmaiban lesz

feltámadásom?

PROSSZER GABRIELLA JÚLIA

Vallomás¹

Nem tudom kivárni, hogy újra
öleljelek...
– de ha az ÉGIEK azt rendelik, ne
lássalak többet,
velük és az
egész világgal megvívok Érted...

Nem tudtam önzetlenül szeretni
soha...
– de SZERELMEDÉRT széttörném,
mi bennem konokság,
és romboló dac,
s öledbe hajolnék csöndes-megadóan.

Nem tudom ki vagy, miért jöttél,
s honnan
– de rád ismerek nyárban, fagyban rád
ismerek fenn a Holdban,
s ahol legmélyebb a tenger
Te vársz rám egy gyöngy kagylóban.

Emlékeztetsz mindenkire, akit akartam
egykor...
– de nem a hajad, s nem a szemed színe
miatt, inkább a belőled
áradó egyszerű őszinteség
lehet, ami táplálja forró imádatom.

S neked elhinném újra, hogy csak én,
s csak Te...
– és feltétel nélkül engedsz
majd el, mikor bekopog hozzám
egy téli villám,
sírás helyett, mint én, csak mosolyognál.

Mert tudod, mert hiszed is: ez elrendelés.
Lettünk egymásnak, mint lett
Földnek az Ég
– s leszünk öröktől-örökké egymáséi
egy végtelen ölelésben,
ahol a Teremtés óta
e kettő összeér viharos szenvedéllyel.

2014. július

¹ a *Vallomás* a Gina-versek egyik darabja

KŐ-SZABÓ IMRE

Érettségi öltöny

Már évek óta nem jutott eszébe Sándornak, hogy a szekrény oldalsó részében, ott lóg az érettségi öltönye. Évente egyszer rápillantott, akkor is csak úgy futólag. Talán kezdeni kellene vele valamit, hiszen több mint tíz éve, nem volt rajta. Emlékszik a gimnáziumban mindig pulóverben járt, ez az öltöny csak az érettségire készült, hiszen megvolt az iskolai szokásrend, ebben a sötétkék öltönyben kellett ballagni. Özvegy apjának, nagy erőfeszítésébe került, hogy anyagot vásároljon, hozzá a cugehórt – zsebanyag, koptató, gombok – így mondta a szabómester, aki többszöri próbálgatások után, végleges formába öntötte az öltönyt. Akkor csinosan állt rajta. Amikor otthon a tükör elé lépett, érezte, úgy néz ki, mint egy filmszínész, talán Yves Montand. Róla a „Félelem bére” című film jutott az eszébe és emlékezete szerint ott, nem viselt öltönyt. Akkor inkább a férfias sármosságát hasonlította, öltönyös mivoltához. Persze akkor még vékony volt, nem úgy, mint most. Négy éve megnősült, ezzel megszűntek a csavargások, az esti, sokszor éjszakába nyúló kimaradások. Megállapodott. Étvágya is volt, nem kímélte magát. A kilók is ragadtak rá. A faluban, egyszer a feleségének, Áginak, azt mondta egy asszony: – Jól megkelt a maga férje is! Ez jutott eszébe, a múltkorában, amikor kinyitotta a szekrényt és keresett benne valamit. – Lehet, hogy még egyszer jó lesz! – mondta magának, de titkon, nem hitt az egészben. Így elhessegette magától a gondolatot, hogy egyszerűen, foglalkozzon az öltönnyel.

Történt aztán egyszer, hogy a téli tüzelő felaprításához, segítséget kellett keresni. Sándor elfoglalt volt az irodában, ha jött a hétvége, akkor inkább pihenni szeretett, nem pedig valamiféle aktív, izmokat megmozgató munkát végezni. Cserépkályhával fűtötték a lakás két szobáját. Vettek valamennyi szenet, mondván, ha nagyon hideg lesz, ezzel rásegítenek, de a fával való fűtés gazdaságosabbnak mutatkozott, hiszen a kisközséget, itt a hegyekben, körbe erdő vette körül. Többen dolgoztak a faluból az erdészetnél és kaptak illetmény fát, melyet inkább eladtak, pénzzé tették. Sándor is vett két pótkocsis vontatóval. Mikor leborították az udvarba, olyan volt, mint egy óriási fahegy. Látván ezt a sok fát, már attól borsódzott a háta, hogy fűrészelt vegyen a kezébe. Aztán azzal nyugtatta önmagát, hiába lenne az elhatározás, nem tudna tenni semmit, hiszen nincs fűrész, meg bakja, melyre fel kell tenni a fát ahhoz, hogy karikára lehessen szeletelni. Legjobb lenne egy motoros szalagfűrészest elhívni, az egy-kettőre összedarabolná ezt a hatalmas fakupacot. Sajnos a fűrészcsak egy hónap múlva tud jönni, addigra pedig jócskán megjönnek ezek a tél előtti hidegek. Más megoldást kellett találni és a töprengés, gondolkodás, információ szerzés ütemébe, került képbe Bohus bácsi. Első hallásra idegenkedett ettől a megoldástól, hiszen Bohus bácsi öregember, ő már nem bírja húzni a fűrész, aztán hogyan birkózna meg ekkora tömegű fával? Többen próbálták meggyőzni Sándort. Mondták: – Bohus bácsi, igaz, hogy öreg, lehet vagy közel hetven, de szokott ő napszamba járni. Vállal ő kertészt, favágást, biztosan fűrészelt is. Özvegyember, már jó pár éve meghalt a felesége. A csekélyke nyugdíja mellé jól jön az a pár forint, meg reggelit, ebédet is szokott kapni, ameddig dolgozik, ez sem közömbös számára. Pár napra így legalább megvan az ellátása is. Mondták még, rendes, megbízható, vallásos ember. Ez utóbbiról Sándor is hallott, hogy az öreg Bohus

bácsi, minden vasárnap ott van a misén, templomba járó embernek ismerték. A templomba nem szokott a padokba leülni, mert a le és fel állás, térdelés, már nem az ő lábainak való. Szerény, szürke, már eléggé kopottas öltönyében, melyet egy fehér inggel csak vasárnap fect fel, ott állt az utolsó sorokban, a fal mellett és áhítattal hallgatta, amit a pap prédikál. Néha még az éneklésbe is belekapcsolódott.

Sándor szólt a szomszédjának, mert annak olyan távoli rokona volt Bohus bácsi, hogy jöjjön el, szeretné vele megbeszélni ezt a fa fűrészelési dolgot. Másnap este meg is jelent az öreg. Nem sokat beszélt, felmérte mit kell tennie, megitta azt a kupica pálinkát, melyet Sándor töltött neki. Aztán annyit mondott: - Rendben van, holnap reggel jövök! Bohus bácsi elment! Ági a felesége kérdezte: - Mindent megbeszéltek? – Mindent! – mondta Sándor. – Ő hoz szerszámot? És meddig tart a munka? – kérdezett vissza Ági. Sándor erre nem tudott mit válaszolni. Most döbönt rá arra, hogy tulajdonképpen, nem beszéltek meg semmit. – Biztosan tudja, mit kell elvégezni! – összegezte, hogy feleségén kívül, önmagát is megnyugtassa. Átmeneti izgalom kerítette hatalmába, de aztán azzal összegezte: – Biztosan nem most teszi ezt, először!

A megbeszélte időben, reggel hét órakor megjelent az öreg. Hozott magával fűrészelt, baltát, olyan hosszú nyelű hasogatót és fűrészbakot is. Felállította az udvar sarkában és feltette az első ölfa darabot. Meghúzta a fűrész feszítő pántját és elkezdett fűrészelni. Nem rontott neki, szép egyenletes mozdulatokkal húzta, tolt a fűrészelt, amely szélesre tágított, éles fogaival harapta a fát. Mozdulataiban volt valami különleges, egy kicsit talán mókás mechanizmus is. Ugyanis amikor tolt a fűrészelt a fába, kissé megroggyantotta térdben a két lábát. Ezekkel a mozdulatokkal egy különleges ütemet kölcsönzött fűrészelésének. Sándor távolról nézte Bohus bácsi mutatványát. Először egy kicsit mosolygott, majd csodálkozott rajta. Csodálkozott, mert a fahasábok egymás után kerültek a bakra és mellette egyre nagyobb halmot, képeztek a levágott fakarikák.

Bohus bácsi hat napon át, jött fát fűrészelni. Pontban hét órakor mindig megjelent. Elővette a faskamrából a bakot, meghúzta a fűrészlapot feszítő zsineget, majd oldalról oda támasztotta a bakhoz és beköszönt, hogy megjött. Szó és ellenvetés nélkül elfogadta Ági pálinkáját, mert Sándor a hivatalban volt és nem tudta megkínálni és elkezdte a munkát. Két órát, megállás nélkül fűrészelt. Úgy kilenc óra körül Ági szólt az öregnek, kész a reggeli, jöjjön, fogyassza el. Bohus bácsi a nadrágjába, két oldalról megtörölte a kezét és leült az asztalhoz. Nem beszélt sokat, ha megszólalt, akkor is inkább az időjárásról ejtett szót, másról nem. Ági szalonját sütött és tojást ütött rá, vagy kolbászt karikázott le, hagymával és tojással. Igyekezett tartalmas reggelit összeállítani, hogy az öregnek legyen ereje a fűrészelt húzni. Kérdezte, hogy mit szeretne enni, de az öreg csak annyit mondott: – Mindegy, nem vagyok válogatós! Ez megkönnyítette az ebédtervezést és elkészítést. Csinált pörköltet, sütött oldalast, főzött gulyáslevest, mindig annyit, hogy nekik is jusson belőle. Az öreg úgy egy óráig felváltva fűrészelt és időnként a felkarikázott fát, behordta a kamrába, és szép sorába felhalmozta a fal mellett. Ebből aztán, majd a nagy hidegekben könnyű lesz egy-egy kosárral bevinni, mert összehasogatta, így fűtésre kész. Sándor, amikor hazament, örömmel nyugtázta, mégis jó volt, hogy az öreget hívták el fát vágni. Csak akkor keseredett el egy kicsit, amikor esténként találkozott a már indulóban lévő Bohus bácsival, aki eléggé sovány, fáradt ember képét mutatta. Aztán másnap este mikor újból hazament, látta, hogy a napról-napra felhalmozott mennyiség nem kevesebb, akkor egy kicsit megnyugodni látszott, hogy annak ellenére, milyen képet mutat kifelé, bírja magát az öreg. Valóban bírta, bírnia kellett, nem most, már fiatal kora óta. Nála nem volt megalkuvás, lazulás a munkában, mert ha egy kis lazaságot engedett volna, akkor nem lenne sehol. A munka adta az értelmet, tudta, nem lehet lustálkodni, henyélni, mert amit elvállalt,

azt mindig becsülettel teljesíteni kell. Hol állna a világ, ha csak úgy egyszerűen ellazsálná mindenki a dolgát? A pihenésre ott a vasárnap, meg a téli hosszú esték, de tavasztól ősziig, dolgozni kell. Így látta ezt apjától, nagyapjától, most már ő sem tehet másként, de nem is lenne kedve hozzá. A rendszeres elfoglaltság, ami elteti, mert tudja, hogy holnap is van mit tennie.

Eltelt a hat nap. A fa az első kosártól az utolsóig, felfűrészelve, hasogatva, összerakva, ott állt a kamrában. Öröm volt látni ezt a precizitást, ezt a szép munkát. Sándor beszélt a munka végeztével, az öreggel. Megköszönte a munkát, meg is dicsérte. Látszott Bohus bácsin, hogy a pénzen kívül, amely szerény összeg volt, mert csak annyit kért és fogadott el, ez a pár kedves szó esett neki a legjobban. Már búcsúzkodtak, kezet is ráztak, az öreg összeszedte a szerszámait, a fűrész a vállára akasztotta, a baltát fejével felfelé, fordítva a hóna alá csapta. A bakot, pedig a fűrész mellé, a vállára vette, amikor Sándor megállította az öreget. – Bohus bácsi, várjon egy kicsit! – mondta és eszébe jutott az érettségi öltöny. Nem mondta ki, de hirtelen eldöntötte, oda adom, ott lesz a legjobb helyen! Az öreg csak állt és várt, már meg is sokallta az időt, lerakodott. Sándor jött egy nagy nejlon zacskóval, benne az eddig őrzött, sötétkék színű öltöny. Zakó, pantalló, tehát komplett ünnepi viselet. – Fogadja el! – mutatta és még hozzá tette: – Én már rég kihíztam, nem férek bele, de magának még jó lesz! Az öreg szabadkozott, nem akarta elfogadni. Sándor ki is vette a zacskóból és megmutatta neki, hozzá is illesztette. Bohus bácsi csak nézett, csodálkozva. Ilyen szép öltönye neki, még sohasem volt. Talán az jutott az eszébe, mit csináljon vele? Sándor, mintha elleste volna a gondolatát, gyorsan hozzátette: – Vasárnap, ebben megy a templomba! Erre az öregnek egy pillanatra megállt a tekintete, gondolkodott, mintha tényleg elképzelné, hogy vasárnap, ebben a szép sötétkék öltönyben megy a misére. – Magának, tényleg nem kell már? – kérdezte óvatosan. – Nem! Tényleg nem! Nem is tudnám felvenni. Kihíztam! – mondta Sándor és mutatta, hogy milyen nagy lett a pocakja. – Akkor jó! – nyugtázta. – Elfogadom! Nagyon szépen köszönöm! Megállt egy pillanatig, nem is tudta, hogy ezt a most, nagyon értékessé vált zacskót, hová is tegye. Sándor mondta: – Segítek! – és kézbe fogta. Megvárta, amíg az öreg újból felszerelvényezte magát a favágó eszközeivel, odaadta a kezébe és még hozzá tette: – Használja, egészséggel! Már a kapuban volt, amikor visszaszólt: – Köszönöm! Szikár alakja, lassan elveszett az esti szürkületben. Sándor hetek, elteltével hallotta, hogy Bohus bácsi a templomba a sötétkék öltönyben volt, úgy feszített benne, mintha ő is, most érettségizne.

ÓDOR GYÖRGY

Korszakváltás

Egy keskeny kis földútról indultam
a szennybe, a panelsorok közé,
szomorú búzatáblák bódultan
sárgállnak emlékeim köldökén,

ma szűk kapualjban fehérlenek
a madárcsontok, ott virrasztanak
felettük dölyfösen kevély legyek.
A kutya féltében sírva szalad.

Torz, kialvatlan arcomra szárad
a szürkeség, a bitumen pora,
a maszkot, bevehetetlen várat
rögzíti egy kamera szemfoga,

kávém keserítik a rémhírek,
nagyfőjű közhivatalnokok
levesemet átsózzák néphitnek.
Tetovált bűnözők a bajnokok.

Nem ismerhetem fel a pusztulást,
pedig jön szembe velem, mint a szél.
Futok a bűzt árasztó busz után
és porlad alattam a csigahéj.

SASS ERVIN

kis élet

élet volt csak egy kis élet
elmúlt ahogy múlnak évek
két szem volt futkosó lábak
nem kérdezte merre járnak
beszélt is talán szótlantul
miért hogy minden alkonyul

és nem lesz már az ami volt
amikor minden zakatolt
amikor így szólt egy angyal
hitte hogy majd megvigasztal
neked ebből jutott ennyi
egy kis élet semmi semmi

VERASZTÓ ANTAL

Arcok mögötti történetek

„A múltban mindig van valami képtelen.”

Péter, mi a lélek? Ami valójában te vagy.

Takács Péter nem volt egészen biztos benne, hogy álmában vagy ébredése után hallotta ezt a kinyilatkoztatást. A késem hova lett? És én még megvagyok-e? Próbált tisztába jönni önmagával. Végül addig-addig matatott maga mellett, míg meg nem találta a gyíklesőjét a széna derékaljon, amelyen az éjszakát töltötte.

A juhászok ritkán találhatnak kocsmajótóra. Péter életében a tegnapi este ilyen ritka

alkalomnak számított. Halvány emlékek jönnek elé arról, hogy a kebelbéli juhász cimborákkal mulatoztak kicsit. Meg arról is, hogy a, vivát, ivó három pohárért - amiket földhöz csaptak – járó néhány karajcárt is becsülettel kifizették. Most, ébredés után erőtlennek érezte magát, akárcsak a harangzúgást, ami valahonnan nagyon távolról hallatszott ide. Majd csak talpra állok valahogy – gondolta magában –, apám fia volnék, vagy mi a fészkes fene!

Fogadalmat tett magában, ha megtudja, hogyan került ide, ebbe az istállóba, ahol éjszakázott, senkinek sem fogja elmondani. Egy horgasra hajlított rozsdás dróton viharlámpa lógott le a plafonról, szellőzőnyílásának árnyéka rávetült az istálló falára. Egy öregember üldögélt alatta a fekhelyéül szolgáló dikó szélén. Falatozott. Hagymát és szalonnát evett a kenyérhez. Az arca úgy össze volt ráncosodva, mint az ómamák sifonérjának tetején felejtett alma. Péter egy darabig csak nézte az öregot, majd megkérdezte, bátyám virrad-e már odaki?

– Éppen úgy, mint tegnap – válaszolta a kérdező.

– Akkor hát ideje, hogy jó reggelt kívánjak!

– Noked is fiam. Mások ilyenkor azt is hozzátesszik, hogy Józsi bátyám, gondolom neked is megteszi.

– Meg hát, Isten éltesse. Józsi bátyám, megtudom magától, hogyan kerültem ide?

– Úgy, hogy a *Vakegér*ből, ahol a torkodat öblögetted, erre vetted az irányt fiam, de megrekentél az udvari gémeskútnál a vályú mellett. Mivel egy percig se hittem, hogy azért jöttél volna erre, hogy a lovak elől elidd a porciójukat, hát betámogattalak ide az istállósarokba és ledűtöttelek a szénára.

– Akkor most már mondja, hogy menjek.

– MÉR? A nélkül nem tudsz? Ámbár felőlem maradhatsz is, ha nem hiányzol a birkáknak.

– Apám állja a helyemet alkonyatig. Jóságos Isten, hogy véhettem el az utat?

– Nem te vétetted el, a bor tan ácsára indultál el ellenkező irányban, mint amerre a birkák meg a hodály van. Most aztán ebben a régi uradalmi istállóban párologtatod a gőzt a fejedből. Fiatalság, bolondság. Magam is jártam így nem egyszer ifjabb koromban.

– Aztán ennél-e valamit? Vagy még háborog a gyetrád?

– Háborog bizony Józsi Bátyám, háborog.

– Van kis kosár jó körte az ablakmélyedésben, idehozom, hátha jót tesz a gyomrodnak.

Péter észreveszi, hogy az öreg egyik lábára sántít.

– Mi történt a lábával Józsi bátyám?

– Hát tudod fiam, beleléptem... De, hát mibe? A nyolcvanadikba, fiam. Láthatod, holtvágányra juttatott az öregség. Pedig, ha hiszed, ha nem, valamikor huszár voltam, most meg jó ideje itt vigyázok a lovak körül. Úgy élek itt, mintha életfogytiglani büntetésemet tölténém. Kész szerencse, hogy az éjjel, míg aludtál, nem történt semmi kravaj a lovak körül. Pár nappal ezelőtt bizony ott a sorban a hetedik ló, az a komor csődör valahogy elszabadult, és ha éppen nincs itt a két hazakészülődő kocsis, aki megfékezze és jászolhoz kösse, nem tudom, mi lett volna a vége a dolognak. Pedig elhíheted, ha nem félnék tőle annyira, megmutattam volna neki, hogy mi a huszárvirtus!

BALOGH ÖRSE

Ufólázam lenne?

Kibővült a világegyetem, legalábbis számomra úgy tűnik, a földönkívülieket nem lehet tovább figyelmen kívül hagyni. Korunk tudományának a kialakulóban lévő UFÓ-kultusz egyik legnagyobb kihívását jelenti.

Van, aki modern babonának tartja az egészet. Azok az emberek, akik már találkoztak ufókkal, ufonautákkal, és végre is hajtották űrbéli testvéreik utasításait, arról számoltak be, nem tehettek mást.

Senki sem oldotta meg eddig az idegenek rejtélyét, az asztrofizikusok sem. A földi és földön kívüli lények között ez ideig még nincs kommunikációs kapcsolat. Csak a kölcsönös félelem van, gondolom én. Pedig ez a kapcsolat, ha létezne, könnyen meglehet, mindannyiunk életét, továbbélési lehetőségeink átformálását, Földünk megmaradásának lehetőségét szolgálhatná.

Semmit, vagy alig tudunk valamit a különböző bioszférák élőlényeinek egymás közötti hatásáról, kapcsolatáról. Úgy tűnik mintha a földönkívülieknek az utóbbi időkben fontossá vált volna a velünk való találkozás.

A találkozásokról leírt élmények igen intenzív hatásúak. Ha nem is félelmetesek, de a félelem mégis állandó velejárója ezeknek a találkozásoknak. Amelyet az ismeretlentől való félelem támaszt bennünk. Jelek mutatnak arra, hogy az UFÓK már rég tudják, amit mi még föl sem foghatunk: a teret, az időt, és a tudást tágítani. Találkozásaik emlékét fényképként rögzítik a földi ember agyában.

Nálam hozzáértőbbek azt állítják: Az űrbéli lények azt tesznek velünk és az agyunkkal, amit csak akarnak. Állítólag törölni is tudják emlékeinket. Ki tudhatja, mit hoz a jövő? Még az is előfordulhat, hogy mi földiek valóságos kapcsolatba kerülhetünk a földön kívüli lényekkel, de kinek kell ehhez okosabbnak lennie, merül fel bennem a hétköznapi gondolat?

Triád: *„Erőre van szükség, hogy elviseljük a tüzet, bátorságra, hogy belelépjünk, és intelligenciára, hogy élve kijussunk belőle.”*

Ez egy olyan hármaskövetelmény, amely nem csak jól hangzik, de mondandóm végére illik. Ha múlik a lázam, majd újra jelentkezem.

VASI FERENC ZOLTÁN

Álomrianás – imátlanság

Az éjfél felriaszt,
mint nyugtalan rab
keresgélek iratokat,
hogy majd holnapután
szépnek vélt verset remélve
billentyűzzem gépbe
mit ma éjjel előtalálok.
Fáradok, figyelmem kihagy,
aludni nem támad kedvem,
s azon töprenkedek éppen,
hogyan fogom a virrasztást
álmodó reggelre cserélni.
Magyarázatot fogok-e lelni
mi a mai embereszményképem,
de csak készülődöm rá,
s a mögöttes jelenlétet élem?
Végtagjaim bogtalanok,
s milyen nehéz a csönd súlya ---
Isten magányos! – s én
maradtam hű famulusa:
álmatlan. Tessék rendet tenni,
ám fáradt az akarat,
és nem bír engedelmeskedni.
Hideg az úri szél,
a szobába is behúz,
csontjaimig megdideregtet,
s elmarad a remélt remény,
valami értelmeset-érzelmeset
a papírra kitenni.
Így leszek közösség-,
és egyéntagadó,
egyedül enyém az este,
alusznak a bútorok is,
magukba fordulva állnak,
s hanyatt hanyatlanék,
testemre véve a sötétet,
hogy meleg álomba merülve
merjem és mérjem a holnapi tervet.

DANIELISZ ÉVA

Az öreg kéz

Öregedő kéz, ráncos és eres,
tétován keres egy fiatal kezet,
s az félrelöki, nem durván, csupán
mert oda sem figyelt egyáltalán.
S az öreg kéz visszahúzódik lassan,
egy élet kínja van e mozdulatban.
Kicsit reszket még, szégyenlős, zavart,
pedig nem kérni, csak adni akart.

BÁRDOS LÁSZLÓ

Oblomov esélyei

I.

Ennyit, Uram? Mind a műért? Istenem,
akkor már azt se nézem, *az* vagy-e nekem,
vagy a másik. Megegyeztünk.
Törpe valóm százszorosára
duzzadhat, nyelhet, töltekezhet bizalommal,
s bőven ráér versem is — mi az?
még ez is tisztáznivaló —, a bizonyítás.
Elöttem a kényelem birodalma, méretarányos
országterkép, legelve, hívva baktathatok gyepén,
fűszálat diófához, forgácsot fogalomhoz mérve napestig.
Minden a helyén, a kép a kéregre ráterítve,
a nyomtatvány nem hagy nyomot, minden szóra sem érdemes buckát
jelöl valami pont, minden kifigyelhetetlen esetlegest
számon tart a térkép. És én majd egyeztetek,
átlót, sugarat, érintőt húzok... főleg csak érintőt. S végül elem áll
valamely pazar ábra, szavak erdeje, a világ három emelete, a belső várkastély.
Mondhatom akárhogy — akárhogy? —, az az egész
úgyis roppant szervezet lesz, amelyben
végre minden mindennel összefügg...
Összekötő vonalak hatványozott, örök rendje,
az enyém, az enyém. Fölnézek róla,
a nyelveken szólás is megadatik —
addigra immár megadatott —, s összetett igeidők sávjai
osztják fel igazságosan birodalmam... csakhogy ne egyszerre,
ne segíts rajtam akkorát, én kéjesen elpiszmogok
az elemzéssel, ragasztással, vonzatokat tanulok,
s majd magamban tornyot építek szótáraimból.
S majd a legvégén — Uram, harminc, ötven év? —,
ha visszanezék ábrámra, hagyd eldöntenem,
hogy kezdjem-e végre a szószaporítást,
vagy a létrejött mű-e a művem. S befejeztem.

II.

Most, hogy róla így eldöntetett,
hónapjai vannak hátra,
mint kábítószer-élvező, szégyelli a napokba mértéktelenül
fecskendezett ajzószer.
Nincs is mit tennie,
minden másodperc következményért kiált,

valami megfelelésért. Él, visszszámol, ír, újra ír.
Minden emlék mindenható, a leghatalmasabb
bőség zavarában mégsem torpan meg,
a szó már oly sűrű, mint a végét érő csillag anyaga...
S ha nem? Féltre a gördülékeny apokalipszissal. Ha az ajánlat
így szólna: „Megkapod a rövidített időt,
a sötétzárka-teret, ütemes fájdalmak szünetjeleit,
a tölcésrészükülést, a hal gyomrát,
hogy ott kiáltozz, és szaporodjanak és sokasodjanak
a te villanó metaforáid, és lepjék el a földet
a te titokkal túlsúfolt szókapcsolataid,
és élj te tovább minden elvarratlan jelentésszálban,
és élj te tovább minden végtelenül táguló szövegtérben
vagy inkább parányira gyömöszölt ősmagjában” —
akkor ő nem, nem fogadná el. Nem
a kínba ékelt keresgélést,
a tenyéryni, magas falú, forró vizű medencében kapálózva
a tengeri hajózás üdítő hasonlatait.
Szavai csillogóak, áttetszőek, csak önmaguk,
vagyis a többiekéi. Közhelyek.
Ő pedig
göggel kitér.

FETYKÓ JUDIT

Berti, meg azok a dolgok...

(az írás korábban megjelent a Kaláka internetes periodikán <http://www.kalaka.com/>)

5.

Október végén Erzsike egyre gyakrabban emlegette a megholtakat, a temetőket. Egy alkalommal, mikor felmentek a városba – a kisváros a hegyvonulat és a sík határán terült el, egyik fele hegyre, a másik a síkra épült –, be is vásárolta a szokásos gyertyákat, mécseseket. Berti hallgatta, ahogy az asszony sorolt, miből mennyi kell. Előre tudta, a húsz szálás gyertyadoboz el nem maradhat, azt otthon égetik el a holtakért.

Kividult az idő, a férfi igyekezett a kerti munkákat befejezni. Csalóka napok, délelőttök jöttek, a feltámadó északnyugati szél nem hozott jelentős lehűlést, inkább kora őszeinek tűnt az idő. Amint a kertben ásott, a vizes, agyagos földdel a felszínre került néhány giliszta, a nedves, enyhe időben újra nyílt az ibolya. Hosszú őszi lesz – gondolta.

Gyakran eszébe jutott az apja, akinek az ősz sem hozott sok pihenést. Nappal a földekkel, az állatokkal törődött; esténként meg a házban, ahogy a legnagyobb szobát hívták – ahol a nagyméretű asztal felett a házam-ékességének nevezett majolika porcelánból világított a százas petrós-lámpa –, intézte a falu épp esedékes ügyeit. Hozzá jöttek, ha állatot adtak el, és ki kellett adnia rédiát, vagy más iratot, aztán jött a kisbíró, néha a pap meg a tanító is csatlakozott, hosszú beszélgetések következtek, mikor elfogyott az aznapra jutó „hivatal”.

Tizenégyben Berti ötéves gyerek volt. A háborús hírek jöttek az átutazókkal, meg a hivatalos közleményekben; a faluból a férfiak nagy részét behívták katonának. Öreg Berti mentesült a szolgálat alól – a bírói hivatal miatt. Valami furcsa, meg nem nevezhető nyugtalanság volt az emberekben. Nyáron, ősz elején kezdtek el mondogatni: „mire lehull a lomb”, itthon lesznek a katonák. A lomb meg hullt, a fák megkopaszodtak, és a gyors győzelemben hívők, a nagyszájú győzelemvárók elhalkultak, kevesebbet hangoztatták, magyarázták a háború kimenetelét. A falu hallgatott, aggódás, rémület, vibráló bizonytalanság fedett el mindent. Az asszonyok kénytelenek voltak az eke szarvához állni, és elkezdni az őszi szántást, bevetni a búzát, mert enni kell, ki tudja, mi lesz még jövő tavaszig... aztán megjöttek az első értesítések a harcokban elesett katonákról... A legfőbb hírforrás a posta meg a vasút volt. Az utazók, a vasutasok hoztak híreket, a postán érkező levelekből lehetett következtetni rá, hogy az innen származó katonák merre vannak, hol harcoltak legutóbb. Ez a „legutóbb” hosszú időre, akár több hétre is utalhatott, amely a tábori lapok, levelek megírása és megérkezése között telt el.

Berti tizenöt őszen kezdte az első osztályt, a falu iskolájában már csak az öreg tanító volt, meg a tanítónők, a többi tanító valahol a fronton... a férfi gyakran gondolt vissza az utóbbi években kisgyerekkori éveire. Öregszem, attól van – állapította meg magában az öregektől hallott igazságot, és valóban, voltak olyan régi, a lélek legmélyén már annyira lerakódott emlékek, amik eddig soha nem jutottak eszébe, csak mostanában.

Egy hatalmas terem volt az a kisiskola, ahol az összes gyerek tanult, egészen negyedik osztályos koráig: ezt a pulya taposónak hívták. A falu délkeleti részén lévő utcában ez az épület volt a legnagyobb, a tanítók az épület túlsó végében kaptak lakást. Aztán volt még egy másik, a református templom mellett, ahova a nagyok jártak, legtöbbször még két osztályt, a hatosztályos végzettség akkoriban már soknak számított. Akik a gyerekeket még eztán is taníttatni akarták (ritkaság volt), azok a helmei iskolába küldhették, járja ki ott a felső tagozat utolsó két évét. Az iskolát a közigazgatás meg a falu tartotta fenn (mikor beállt a hideg, minden gyerek a hó alatt egy darab fával ment reggelként az iskolába), de telente, mikor már fogyóban volt mindenütt a tüzelő, a kegyelmes grófné, született Széchenyi Mária, kiutaltatott annyi fát, hogy az tavaszig, ahogy-úgy, elég legyen. Nagy ritkán el is látogatott az iskolába, ahol a gyereknép felállva köszöntötte, a tanítók

meg zavarban voltak, igyekeztek megfelelni a főrangú asszony kérdéseire. A grófné elvárta, hogy legyen kézmosó víz a pulyának, meg törülköző, mivel saját maga túl kényes volt a tisztaságra: tartott tőle, ha a parasztok közt kiüt valami járvány, az átterjedhet a kastélyba... a fertőzésektől való félelem miatt elvárta, hogy a gyereknép kézmosó vizébe tegyenek egy kevéske mosólúgot, pontosan azt a fahamut (ha nem volt más, és általában nem volt), csak igen kis mértékben, amivel az asszonyok szapultak. Bertiek a falusi templomba jártak vasárnaponként, csak kivételesen mentek a kastély kápolnájába; a fiú nagyünnepkor az apjával mehetett, és mikor áldozáshoz elhaladtak a padok előtt, ahova a grófi család ült (a grófék nem áldoztak a nép közt, ők a sekrestyében vették magukhoz Krisztus testét), a fiú érezte a nők parfümjének illatát, ami átment a tömjén, a templom ember-szagán.

– Milyen fura az élet – gondolta Berti. – Ez a kegyelmes asszony állandóan kesztyűben járt, soha senkihez, semmihez nem ért hozzá csupasz kézzel, a cselédség meg kibeszélte, hogy még az otthonában is állandóan kezet mos, öreg korában mégis igen nagy betegségben, rákban halt meg... a sok vigyázás attól nem bírta megvédeni...

Reggeltől estig tartott az iskola, a pulya délben hazament ebédelni, délutánra meg vissza kellett, hogy térjenek a tanterembe. Télen nem is volt ezzel baj, de míg be nem állt a hideg ősz, meg mikor a tavasz elkezdett nyílni, és szükség volt a gyerekmunkára, a családok otthon tartották a nebulókat. Még jó, ha csak a délutáni tanításból hiányoztak. Bertinek minden nap iskolába kellett mennie a tanév alatt, ami akkoriban a gazdák gyerekei közt kivételesnek számított.

Az apja számolt a fiú jövőjével, meg kellett tanulnia rendszeresen az írást, olvasást, a számolás műveleteit, ami az életükhöz nélkülözhetetlen volt, és tudnia kellett alkalmazni is; egy tankönyv volt, abba minden belefért az első négy osztályos tananyagból: írás, földrajz, történelem, gazdasági ismeretek, természetan... Otthon elég hamar befogták mártós tollal írni, mert szükség volt rá, hogy azt hamar megtanulja, ne vessen a tolla, ne pocsolja a tintát. A ténzt, ahogy a nagyapa mondta... A többi pulya írt, ahogy tudott, de Bertinek *tudnia* kellett írni. (Talán ekkor kezdődött el a betűk iránti érdeklődése, ami aztán fiatal felnőtt korában rákapatta a regények olvasására; aki csak megfordult náluk az esti órákban, azzal tért haza, hogy a „Berti csak olvas”. Berti mindig olvas. Szokatlan elfoglaltság volt ez akkoriban a parasztok között...)

Az apja nem engedte meg, hogy kimaradjon a tanulásból. Az első betűket palavesszővel kezdte írni, palatáblára. Hosszú fülű, vállra vethető vászontáskája volt majd minden gyereknek, abban vitték azt a keveset, ami tudományukhoz kellett. Berti erős, magas gyerek volt, emlékezett rá, hogy hányszor eltört a palatábla meg a palavessző egy-egy lökdösődésben, verekezésben a fiúgyerekekkel. Nagyapja a harmadik-negyedik alkalom után elunta a figyelmeztetést, és kiküldte a fiúcskát, hogy vágjon egy jó fűzfavesszőt, azt hozza be. Az öregember szava olyan parancs volt, aminek senki sem mert ellentmondani a családban. Berti apja sem, pedig hát most ő volt a falubíró... előtte meg a legöregebb Berti volt, a nagyapa. Legöregebb Berti lemondott a bíróságról, a testi bajok, főleg a reuma megviselte, de ráunt a változó időkhöz, helyi érdekekhez való folytonos alkalmazkodásra is... a fia került a helyére, a falu őt választotta meg. Más alkalmas írástudó személy nem is volt, aki ismeri a bírói feladatot. Akadtak azért, akik rágtak a dolgon egy ideig, bár ők maguk is megszavazták, de hát azért csak meg kellett rágni, hányni-vetni a dolgot... a háború kitörése után ez volt a család szerencséje, hiszen a közigazgatásból nem sorozták be az apát. És ez volt a rosszakaratúak szemében a szálka, hogy ha a többi férfit elvitték katonának, akkor épp ezt miért nem...

Öreg Berti kezébe vette a fűzfavesszőt, rámutatott a karos-ládára, és a kisfiú tudta, hogy nincs más választása, karjaival a láda padjára támaszkodva tűrte, hogy a nagyapa elfenekelje. Néhány suhintás után a vessző darabokra tört. Az öregember rögtön rájött a csínytevésre.

– Na, hol van az a bicsak, kisfiam? – kérdezte, mire a gyerek elővette a zsebéből a szép új bicskát, amit a nagyapától kapott a szeptemberi Mária-búcsúkor.

Nyújtotta az öregnek. Az kinyitotta, a pengén még rajta volt a vessző zöldjének nyoma.

– No, jól van fiacskám, látom, megvan a magadhoz való eszed, így hát más lesz a büntetés. Mariska! – szólt a menyének. – Hozd csak elő azt az új palatáblát!

A meny hozta. Az öreg leültette az onokát, és diktálni kezdett:

– Írjad csak, fiam. Megy mán neked jól az írás, hát írjad: „Vigyázni kell a palatáblára”. No, írjad csak, míg be nem telik a tábla! Ha betelt, megmutatod, letörölöd utána, és kezded előlről! – Esteledett, mire befejeződött az írás.

A háború vége felé még nagyobb lett a bizonytalanság. A gróf elment, valahol tán Bécsbe, vagy ki tudja, hol volt, tizenhét óta nem járt a birtokon. Az intézője se volt biztos benne, hova ment. Alig telt el néhány nyugalmasabb hét a fehér meg a vörös csapatok mozgolódása után –, hiszen még szeptember elején is egymást váltva jöttek-mentek a faluba –, november végen híre jött, hogy vége a háborúnak. A templomban hálaadó misét mondott a pap, a kilencéves fiúcska ministrált; az asszonyok könnyezetek, volt aki egészen meghatódott; és voltak sokan, akiknek ez a béke sem hozott nyugalmat, az ő férjeik, testvéreik ott maradtak valahol az olasz fronton, csak abban reménykedhettek, hogy csak eltemette őket valaki, csak állítottak feljükk egy fejfát, mert hát ott is keresztény emberek élnek, legalábbis itt úgy tudták arról az országról... a mostban legnagyobb baj a férfierő hiánya volt, a szegénységben élők még szegényebbek lettek, egyik napról a másikra tengődtek. Hazajött néhány katona, azok beszélték a családjaiknak, hogy a muszkáknál igen nagy forradalom volt, ott az meg sem állt, tán még mindig zajlik. A hivatalos hírek ezen része nem jutott el a falusiakhoz, ezt nem dobolta a kisbíró... azért voltak kevesen, akik viszonylag tájékozottak voltak: a helmeci jegyzőnek járt a Pesti Hírlap, a református öreg lelkésznek a Vasárnapi Hírek. Volt egy sántának született szociáldemokrata gazdálkodó a szomszéd faluban (sokak szemében szálka volt ez az ember, meg is jegyezték, nem elég, hogy ilyen nyomorultnak született, még ezt az újságot olvassa... .. milyen kár, hogy most meg mehetett volna harcolni, de nem megy, mert sánta...), annak meg a Népszavát hozta a posta. Egymás újságjait körbeolvasták, a hírek, a közölt képek csudaszámba mentek, ha egy-egy falusi megnézhetette azokat.

Két évvel később nyár közepén kidobolták a hírt, hogy megváltozott a határ, most már nem lehet csak úgy járni-kelni, mint korábban. Azt is dobolták, hogy akinek a földje átnyúlik a határon, annak mezőgazdasági igazolványt kell majd kiváltania. A parasztok értetlenül álltak, ez olyan hihetetlen volt, hogy most ők már nem magyarországiak. Trianont emlegettek, akik járatosak voltak a világ eseményeiben, estelente a tanítók, a pap el-elmentek a bíróhoz, ott próbálták megérteni a megérthetlent. Berti ekkor már a tizenharmadik évébe fordult, hallgatta a felnőttek beszédét, és megérezte, bármennyire is összeszokottak, egymást ismerők voltak ezek a férfiak, valami furcsa vibrált a hangjukban, valami meg nem nevezhető feszült a lelkükben, ami erősen hasonlított arra, amit a fiúcska a háborús évek alatt érzett a felnőttek hangjában. Ez azonban más volt, ebbe belehallotta a bizonytalanság, a félelem rezgése alatt a bizalmatlanság lassan megjelenő árnyalatait; ezek az emberek lassacskán elkezdtek félni egymástól. Berti érzékeny volt az emberi beszédhangokra, ahogy később a fülével értette meg a motorok bűgását-zűgását; a cséplőgép zakatolásából, hogy az jól forog-e, vagy valami baja készül, az autómotorról, hogy az baj nélkül, vagy valami bajjal rezeg-e. A másik beszédéből többet megértett, mikor nem nézett a illetőre, hanem csak hallgatta; így volt ez a családtagjaival is, ha kihallotta a fals, mellébeszélő, néha valótlanítást állító hangok mögül az elhallgatott valóságot, de mivel nem akarta ezzel szembesíteni őket, saját maga lett tüskés, időnként váratlanul goromba.

Sok év múlva, mikor már ő maga is kiszolgált katona volt, a Csehszlovák Állam kiszolgált katonája, egyik szerelmétől tudta meg, mi az a név valójában, amit akkor a felnőttek emlegettek. Hallott ő már róla később is, de kedvese, Kvetinka, a cseh tanítónő mondta, hogy az egy francia kastély neve. Berti ezt magában tartotta, valami szégyennel vegyes, tehetetlen düh vett rajta erőt, hiszen a nő tudta, miről van szó, miről volt ott szó, ő maga meg csak homályosan sejtette a békediktátum helyét, aminek nem is egészen az volt a neve, ahogy itthon emlegették, hiszen ez csak egy kastély... mégis mivé lett a lelkekben az a név...

Berti akkoriban nagy hévvel szerette Kvetát, bár érezte, hogy a nő a másik világ gyermeke, ahonnan ő jött, ott mások az értékek, és részben más az élet, azt is érezte, hogy a nő lelkéig sosem érhet el. Mégis együtt tartotta őket a szerelem. Kvetta képes lett volna Bertiért felvállalni annak másik nemzetből, másik rétegből, hagyományokból jött sajátosságait: kérte, követelte a házasságot. A férfi mondott nemet, akkor maga sem tudta, miért. Sokáig visszatérő gondolat volt benne ez a nő, aztán az épp élt jelen elnyomta, elhalványította, és az új szerelem meg a család kioltotta.

Érdekes – gondolta Berti –, hogy ezen az őszön megint annyiszor eszembe jut... biztosan az öregség miatt van... vagy közeledik a vég...

Az is sokszor felmerült benne az elmúlt hetekben, hogy vajon milyen életük lett volna, ha ő elveszi ezt a tanítónőt... Érezte, hogy a nő belső hajtóereje, becsvágya nem hagyta volna, hogy ő csak egy géplakatos maradjon. De hát mi lett volna? (Később, évtizedekkel később a kohászatban látta, mire képesek azok a tanult emberek, akik maguk is paraszti sorból jöttek: mérnökök, oktatók...) Ahhoz értett: a földhöz, gépekhez, a kovácsmesterséghez... az ő világa meg Kvetinka világa igen távoli volt. A férfi világába nem fért bele, hogy feleségül vegyen egy olyan nőt, aki már mást is ölelt, aki a szeretője volt... (Tudott róla, ahogy mindenki tudta a környéken, hogy József gróf elvette a szerelmét, aki táncos nő volt az Orfeumban, aki még grófné korában is rövid, tépentre vágott haját viselt, hosszú szipkából cigarettázott: ki is utasította a kegyelmes grófné őket a kastélyból, a monyhái kis-kastélyban éltek.) Kötötte Bertit a beleszületés, hitte: úgy van jól, ahogy ő gondolja.

6.

Hajnalonta fagyott, a kert fái a földre hullatták az utolsó leveleiket is. Az asszony becsomagolta éjszakára a krizantémokat, reménykedett, hogy csak kibírják, míg eljön a Mindenszentek.

Nekik sokáig nem volt a temetőben halottuk. A kislány időnként kérdezgette az anyját, hogy ők mért nem mennek a temetőbe. Este, mikor Berti hazaért a munkából, Erzsike elmondta, hogy a gyerek miket kérdez, miről beszél napközben. A kislány már ágyban volt ilyen tájt, a behallatszó beszédből érezte, hogy a szülők közt érzelmileg hogyan billeg a temető és a temetés, meg a halottakra való emlékezés.

Berti minden nap beutazott a megyeszékhelyen lévő munkahelyére, hajnalban kelt, este későn érkezett, a vonatozás napi négy órát vett igénybe, amiben nem volt benne a vonatig majd a munkahelyig érés ideje, meg ugyanez visszafelé. Szombaton is dolgoztak azokban az években, de csak délig. Be viszont be kellett menni, arra fél napra is, és az út meg a körülményei elvitték az időt. Volt, hogy a férfi csak a késői vonattal, vagy épp a legkésőbbi éjfélvi vonattal ért haza, ami fél tizenkettő tájt ért be a pályaudvarra. Alig aludt négy-öt órát, mehetett vissza a másik vonathoz. Néha volt ezekben a később hazaérésekben más is, mint ami a munkához kötődött. Az asszony sejtette az okot, ám soha nem tette szóvá. Az ok néhány hét, vagy hónap után megszűnt, és a férj ismét a szokott menetrend szerint közlekedett. Ez az ingázás elég volt ahhoz, hogy Bertinek nem sok türelme maradt a szokások, ünnepek követéséhez. A gyerek nevelése, vele való beszélgetés, terelgetés szinte csak az asszony dolga volt.

– Menj ki vele a Kotska Józsi sírjához. Úgyse jönnek hozzá... – mondta a férfi.

És ez így is volt. Nem jöttek. A háború már régen túlhaladt a vidéken, mikor az öreg Kotska Józsi kézigránátokat talált valahol. Azon a napon ismét nagy ivásban volt, már hajnal óta járt a pálinkára. A szénakazalhoz támasztott láptón felmászott a hatalmas kazal tetejére, és ott zsonglörködött, dobálta és elkapta a gránátokat, közben nagyokat kurjongatott. Épp ez a kurjongatás hívta rá fel a figyelmet, a felesége kiáltozott neki, hogy hagyja azt abba, mit idétlenkedik ott fenn. Az egyik fia –, aki a család szemefénye volt, a háború előtt jogot tanult, míg ki nem vitték a frontra, most meg épp hazaért, nem esett fogságba –, kiment a pajta mögé a kiabálásra. Az öregek között folytatódott a veszekedésbe torkolló le- és felkiabálás, az öreg nem volt hajlandó lejönni a kazal tetejéről. A feleség igen megaláztatónak érezte a helyzetet. A szomszédok is felfigyeltek a hangoskodásra. Az asszony tanítónő volt, akkoriban is az volt. Mikor férjhez ment a jóképű gazdálkodóhoz, nem is sejtette, hogy a férfi vidám, társasági természete goromba, nagy ivóvá fog átfordulni. A fiú felmászott az apja után a kazal tetejére. Azonnal látta, mivel játszik az apja. Kérte, hagyja abba, tegye le szépen nyugodni azokat a gránátokat, és másszon le a földre. Az öreg hangosan kacagott, a csitítás még inkább feltüzelt, és elkezdte összeütögetni a kézigránátokat. A fiút székéren vitték be a városi kórházba, mindkét keze könyöktől lefelé odaveszett, az apát is bevitték a kórházba, de nem volt semmi élet benne, mire odaértek, talán azonnal meghalt... Nem

vitték haza, a városi temetőben hantolták el. Eleinte még csak jöttek a sírjához, de mióta a felesége is meghalt, azóta senki... be is nőtte a gaz azt a táblát. Sokakat a háború végén odatemettek, a hegyoldalban lévő temető feletti hadászati pontokért hetekig tartott a lövöldözés, a sírkertnek ez a vége meg részben takarásban volt, temetni csak kellett valahova akkor is...

– Na, pont annak a vén... – elharapta a szót az asszony, latort, vagy disznót akart mondani. – Aki miatt a fia nyomorék lett, annak a sírjához menjek?

– Nincs más. Még nincs. Hál Istennek – válaszolt Berti, és maga is egyet értett vele, hogy kár volt az unokabátyjának az apja után menni a kazalra, meg azzal is, amit az asszony most elhallgatott...

Erzsike végül kísértelt a kislánnyal Mindenszentekkor, vittek is a sírra a kerti krizantémokból. Aztán a következő őszi nem mentek. A közvetlen rokonok sem jöttek.

Az idő haladt, és már volt kinek a sírjához kijárni... ez az asszony feladta maradt, főleg mikor sok virág nyílt a kertben, akkor. Erzsike maga is úgy hitte: a holt a holttal, az élő az élővel... Berti még Mindenszentekkor se érezte, hogy neki ott a sírnál kéne emlékeznie a meghalt rokonokra. A férfiban inkább az ébresztett hiányt, hogy a szülőfalujuktól távol eltemetett rokonoknak inkább a többi elhalt közelében, a földjükben lenne a helye, nem itt a távoli városka temetőjében. Ahogy haladt saját leélt idejében, egyre gyakrabban érezte, hogy a p-i homokban szeretne majd nyugodni... és azt is tudta, az nem úgy lesz, ahogy ő elérzékenyült pillanatiban arra vágyik, és még jobban hitte, hogy ha meghal, akkor mindegy hol nyugszik. Ez a temetőkultusz, a sírokhoz való kijárási már mindegy a halottnak, azok nem tudnak ott semmit. A vallása szerinti hit, hogy a lélek túléli a testet, a test kopásával az öregség lassan és biztosan bekövetkező visszafordíthatatlan változásaival megérellelte a férfiban a saját meggyőződését: elég egy embernek egy élet, azt is jókor kell befejezni, míg nem jut vissza a pelenkáig. Ritkán, keserűen élcelődő kedvében ki is mondta: a pelenkától a pelenkáig haladunk az időben...

Erzsike gondosan készült a halottak napi esti gyertyagyújtásra. Délelőtt már letudta a temetőt, mikor kiszállt a taxiból épp ebéidő volt. Koraeste Berti elment a templomba a szokásos mindenszenteki esti szertartásra, mire hazaért, az asszony is felkészült a gyertyagyújtásra.

Épp húsz szál gyertyát gyújtottak minden éven a halottakért. Erzsike elmondta a fájdalmas Rózsafüzért, megemlegetve név szerint a legközelebbi holtakat, volt azokból is bőven... Bertiben felsejlettek régi emlékek. Egészen elmerült a gondolatiban. Meg se lehet már számolni hányan is mentek el az évtizedek alatt. Egy falunyi népet kitenne a sok rokon meg ismerős...

Elégtek a gyertyák, az asszony kiszellőztette a gyertya-szagot, összeszedte a csomagolópapírra olvadt fagyút, és bedobta a kályhába. Sercegve égett.

– Eszembe jutott Polgár Jóska... – szólalt meg a férfi.

– Nekem is járt ma az eszembe. Zsazsa még nem volt ki hozzá. Biztos megvárja a fiáékat, majd együtt...

Polgár Jóska, az idősebb Polgár Jóska az asszony hűgának a férje volt. Hirtelen halt meg, Zsazsa sokáig siratta. Eleinte hetente járt a temetőbe, aztán egyre ritkábban, mostanában jó ha évente két-három alkalommal, főleg mikor a gyerekei is hazajönnek, és kocsival mennek a város túlsó végén lévő sírkertbe.

– Már van vagy húsz éve – jegyezte meg Berti a sógor körülbelüli halálának idejét.

– Több. Az idén huszonöt. Az imakönyv végére felírtam, épp ma néztem meg... – mondta Erzsike.

Berti gondolati a sógor körüli emlékeknél maradtak. Polgár Jóska nagy szerelemben élt a feleségével vagy húsz évig. Karon fogva jártak, úgy beszéltek egymással, mint a szerelem, a szerelmek elején az udvarló párok. Aztán történt valami, és Jóska egyik napról a másikra elnémult, bámult maga elé a semmibe. Se a felesége, se a már középiskolás fia nem tudta ebből kiközösíteni. Hetekig megtörhetetlen volt az otthoni közöny, míg egy alkalommal Zsazsa váratlan időben, és nem is a szokott úton meglátogatta a férjét az irodájában. Jóska vidáman cigarettázott, az asztalon meg egy nő ült keresztbe vetett lábakkal, a szoknyája a térde fölé csúszva, hallhatóan jó ízű beszélgetésben voltak. Mikor a férfi meglátta a feleségét, elnémult, arca megmerevedett. A nő annyira mondta a magáét, hogy először nem is vette észre a változást, valami tréfásat mondott, és

ültében áthajolva az íróasztalon, a férfit szájon csókolta a férfit. Az gyorsan kibontotta magát a csókból, és az ajtó felé ment. Kint nem volt senki. Zsazsa cipőjének sarka már a forduló mögül kopogott. Akkor is közel volt a Mindenszentek, vagy egy héttel előtte voltak. Vasárnap Zsazsa és a kis Józsi ebéd után átmentek Bertiekhez. Zsazsa felháborodása, tehetetlensége és sírása csillapíthatatlan volt.

Hetek múlva megérkezett a szokásos látogatóba Polgár néni, aki megdöbbenve hallgatta a menyé panaszát. Majd mikor a fiával négyszemközt is jól kibeszélgették magukat, azt mondta a menyének: szerelmes a fiam... – ezzel az anyós részéről le is volt tudva a dolog, mintha ezt a „szerelmes a fiam”-ot nem is a menyének mondta volna, aki idáig maga is nagy szerelemben élt Polgár Jóskaival...

Berti meglátogatta őket, még a mama is itt volt. Hosszan beszélgettek mindenféléről. Az öregasszony férjének a háború előtt malma volt. Malom-tulajdonsok voltunk – mondta időnként Polgár Jóska, ha a szülei, főleg az apja foglalkozásáról akart beszélni. Arról nagyokat hallgatott, hogy bérlők voltak, nem tulajdonosok, ami így is szép jövedelmet hozott, ám egy lapon sem lehetett említeni a tulajdonosok korabeli társadalmi helyével és jövedelmével... Berti meg az öregasszony a szőlő, a bor, a méhészet, az őszibarack idei alakulását már átbeszéltek. Zsazsa igyekezett uralkodni magán, aprósüteménnyel, kávéval kínálgatta őket, néha kiment a konyhába, megrakta fával a sparhertet, hogy a tűzhelyben ki ne aludjon a parázs, a férje az utóbbi hetekben nem járt haza ebédelni, de hátha akar még enni az ebédből, ami maradt... a nő azt megértette, addig is a másik nő közelében marad... már nem sírt. Az önuralom győzött a csalódottságán.

– Másról is akarok beszélni Polgár nénival... – kezdett bele a férfi a mondókájába, látván faliórán, hogy hamarosan hazaér a sógor, és ideje a lényegére térni ennek a látogatásnak. Most már, hogy így belemelegedtek a beszélgetésbe, következhetett a lényeg.

A mama hallgatott.

– Tudja azt Polgár néni, hogy a fia igen pocskul viselkedik a családjával...

A néni tovább hallgatott.

– Úgy van ez kedves Polgár néni, hogy a család az család, a kurva meg kurva. A kettőnek semmi köze sincs egymáshoz.

– Szerelmes a fiam... – mondta az öregasszony megértő hangszívallyal.

– Szerelmes volt akkor is, mikor elvette Zsazsát, mikor gyereket csinált neki. Ez a feleség, az a kurva. Azt meg b-ni, p-csán rúgni, az asszonynak otthon kezét csókolni, és annál jobban bánni vele, minél édesebb volt a kurva...

– Ezt épp maga meri nekem mondani. És így mondani? – háborodott fel az öregasszony.

– Épp én, kedves Polgár néni. Épp az én kurvám volt a maga lyánya, ha valaki, én tudom ez mit jelent. Maga kurvát nevelt, azért ilyen engedékeny a fia botlásával. Beszéljen a fiával, hogy hol a férj helye, ha nem teszi meg, igen csúnya vége lesz a dolognak. Ha még nem tudják a maguk falujában, kik maguk, tesztek róla, hogy megtudják...

Az öregasszony elpirult a feje búbjától a lába ujjáig. Jolán lánya volt a férfi szeretője, ez a lány most a helyi postát vezeti, igencsak nem lenne szükség rá, hogy ez a Berti beállítson és a kocsmában nagyhangon előadja, hogy jött a régi szeretőjét megnézni... meg másról is eljárjon a szája... hiszen jól tudta azt az öregasszony, hogy ők úgy jöttek át a határon a háború után, ahogy itt jelentkeztek kárpótlásért, mert elvették tőlük a vagyionkájukat... azért kapták meg azt a nagy házat, meg a hozzá tartozó telket... egy helybéli házát... jaj, de nem lenne az jó, ha ez a Berti kipofázná az igazat abban sváb faluban... mi is ahhoz képest, hogy a Berti szeretője volt Polgár Joli, vagy az ő fia most szerelmes...

Berti figyelte az öregasszony arcát, sejtette miféle gondolatok járhatnak annak a fejében.

Zsazsa felfigyelt a férje lépteinek hangjára. Késve, de hazaért Polgár Jóska. Elvont volt, a nap emlékével feltelődve távolinak érezte az anyját, a sógorát, a feleségére rá se nézett.

– Sógor! Elfeleddet megcsókolni a feleségedet! – szólt rá Berti, halkán, de a hangjában vibrált valami, amitől a másik férfi ideges lett, cigarettára akart gyújtani, de az öngyújtót többedszerre sem tudta lángra csíkolni. Kelletlenül megpuszilta Zsazsa arcát.

– No sógor, anyádnak van egy kis mondanivalója, most, itt, előttünk. Csak tessék neki megmondani kedves Polgár néni, amit kell! – folytatta Berti.

A mama irult-pirult, látta, itt nincs más választása, meg kell változtatnia az eddigi megértő véleményét. Lassan belekezdett.

– Fiam... én meghánytam-vettem ezt a te nagy szerelmedet... bizony fiam, ezt nem szabad... van neked szép feleséged, okos gyermeked... jaj fiam, fiam... – sírt, zokogott a nénike.

– Csak tessék folytatni! – szólt rá Berti.

– Jaj, hogy nekem ezt... jaj fiam... nem válhattok tik el, neked a feleségeddel kell maradni. Majd kiábrándulsz abból a másik nőből...

Polgár Jóska felkapta a kabátját és kiszaladt a házból. Kint már rég besötétedett. Berti komótosan felöltözött, és utána indult, igen jól bírt gyalogolni, a katonaságban is a gyalogosok közt volt hajdanában, az erős északnyugati szélben beérte a sógort, aki mint egy morcos kölyök, sál nélkül, begombolatlan kabátban sietve haladt a város vége felé.

– Nem addig az sógor! – kapta el a grabancát Berti, mikor beérte a vele magas, de fizikailag hozzá képest gyenge férfit. – Gyere csak haza sógor! Otthon a helyed a feleséged mellett!

A sógor szó nélkül ment Berti előtt, mint egy megfenyített gyerek. Az udvarban lakók kikilestek, hogy mi ez a nagy mozgolódás itt a szomszédban, a sógor ettől még idegesebb és tehetetlenebb lett.

Nagyot csapódott a hatalmas külső ajtó, mikor a lakásba értek. A mama már felszárította a könnyeit, egy szót sem mert szólni.

Zsazsa várta, hogy mi lesz, és némi reménység kezdett benne pislákolni, mert azt soha nem hitte, hogy öelötte Berti felvállalja, hogy neki szeretője volt Polgár Joli. Akkor, mikor Berti már régen Erzsike férje volt. Szóval igaza volt a nővérenek...

– Polgár Jóska! – emelte fel a hangját Berti az ajtón belül. – Na te Polgár Jóska! Úgy viselkedj, hogy a feleséged megint viruljon! Megértetted! Maga meg, mama, maga úgy viselkedjen, ha mán kurva lányt nevelt, hogy a más lányát a maga fia ne szomorítsa meg egy ribancért! Maga álljon a menyé pártjára! Megértettétek, ti malom-tulajdonosok?! – az utolsó szavakat olyan hangerővel mondta, hogy belerezgett a szoba. Kezet csókolt Zsazsának, és hazament.

Ma még nem volt Zsazsa a temetőben... no, majd megy. Viszi a rózsákat az ura sírjára...

Bertiben ismét előjöttek az előbbi emlékek. Meg a folytatásuk. Karácsonykor telt be a mérték. Az egész családon belül végighullámozott a hír: Polgár Jóska csak nem tért magához. Megint hazajár ebédelni, valamennyit hajlandó beszélgetni a feleségével, de esténként elfordul az ágy széle felé, és azonnal elalszik. Nem volt ugyan olyan távolságtartó Zsazsával mint pár hónapja, de olyan sehogy se voltak. Érezni lehetett: nem maradt el a nő mellől. Zsazsa kevésbé volt már esékény, de a karácsony közeledte ismét sírósbabbá tette. A gyerek is hazajött a fővárosi kollégiumból, feldíszítették az apjával a karácsonyfát, de semmi nem tudott úgy lenni, mint egy évvel korábban. Karácsonyra látogatókat kaptak. Zsazsa két fivére jött át az ünnep másnapján a határon túlról. Polgár érezte, hogy ez a látogatás nem olyan, mint a korábbiak. Elégedetten nyugtázta: Berti nem jött velük.

Alkonyatkor a fivérek elindultak egy kis városnézőbe. Polgár is indítványozta, hogy sétáljanak be a városközpontba, a mindenki karácsonyfájáig. Zsazsa összekapta magát, a gyerek is, hiszen ez mindig így volt, karácsonykor esténként sétáltak egyet a városban... a vendégek előre mentek, Zsazsa belekarolt a férjébe, aki most nem tért ki a felesége elől, karonfogva mentek ki az udvarból. A gyerek is az anyjába kapaszkodott, majdnem olyan volt, ahogy hárman összekapaszkodva mentek, mint még mielőtt kiütközött a baj.

Az utcán seholy nem látták a két fivért. Míg a Polgár család a főtér felé tartott, a két fivér, meg a hozzájuk csatlakozó Berti is látogatóba ment, a pályaudvarhoz közel eső utcába. Berti ismerte a nő férjét, az is Berti volt, a druzsák néha beültek valamelyik kocsmába beszélgetni, meg borozni. A férfi furcsállta a látogatást, de beengedte őket. Berti kézcsókkal köszönt, és bemutatkozott a kedves nagyságos asszonynak, sőt a két vele tartó odaátról jött sógort is bemutatta.

A két bátyj meglepődve látta, hogy *a nő*, az ellenlábás, pont az az alkat, mint Zsazsa, olyan a szeme színe, a haja, a hangja is igen hasonló a húgukéhoz.

Az általános és semmiről nem szóló társalgás aztán átfordult a jövetel igazi céljába.

– Druszám, mi igen komoly dologban jöttünk hozzátok! – kezdte Berti.

– Komoly? – a férj nem érette az egész látogatást, és a három férfi megjelenése most egyszerre baljóslatúnak rémlett.

– A legkomolyabb dolgokról lesz itt szó. A kedves felesége jelenlétében, persze... – tette hozzá az idősebbik sógor.

– Csakis a felesége jelenlétében. Hiszen épp órála lesz az a szó – folytatta a másik sógor.

A férj értetlenül nézett. A nő megsejtette, hogy itt olyasmi fog történni, amire eddig a legrosszabb álmában sem gondolt... Arról nem tudott mindent, hogy hogyan zajlott az az októberi este, mikor Berti hazaterelte a sógorát a világgá futásból... Polgár szégyellte volna elmondani az igazat, csak annyit mondott, hogy a család erősen fellépett, és ő most átmenetileg kénytelen úgy tenni, mint aki komolyan veszi őket...

– Kedves Berti druszám – kezdte Berti a nő férjének. – Meg persze kedves nagyságos asszony! A komoly dolog a következő: a kedves nagyságos asszony a mai naptól felhagy a sógorunkkal, Polgár Jósikával való hempergéssel, szerelemmel...

– Micsoda! – kiáltott fel a férj. – Ez nem igaz!

– Igaz. Bizony igaz! Drusza, mért nem kezelgeted te az asszonyt az ágyban, hogy ne menjen rá más nő férjére? Miféle férfi vagy te? Az meg hihetetlen, hogy ne tudj, ezek mit művelnek már hónapok óta. Az egész pályaudvar tudja, az egész város tudja...

– Nem való ilyen csúnya dolgot művelni, kedves asszonyom – mondta az egyik bátyj.

A nő kiabálni kezdett, egészen belevörösödött.

– Takarodjanak innen! Miféle druzsád van teneked! – kiáltott rá a férjére. – Zavard ki ezeket a házamból!

A férjet elöntötte a düh.

– Mit csináltál te!!! – ordított rá az asszonyra. – Maguknak meg mi köze ehhez! Ez csak a mi dolgunk!

– Az bizony! – mondta Berti, és úgy hátba vágta a férjet, hogy az a földre zuhant. – Állj fel rögtön, te senki! Akinek a felesége ilyen kurva, az ne pofázzon, mikor kiderül.

A férj felállt, alig bírta magát tartani. Az asszony sikítózott, az egyik bátyj megragadta a vállánál, és a férje felé fordította.

– Verj le neki két pofont! Verj le a kurva feleségednek, vagy te kapod! – szól halkán.

– Csönd! – szólta rá az idősebbik bátyj a nőre, mire az azonnal elhallgatott. – Mire vársz? – nézett a férjre. – Nálunk az ilyen asszonynak ez jár. Állj a lábodra, és tedd helyre a feleségedet!

A férj összeszedte magát. Közben feléledt benne a düh, hiszen ő is egy másik nő férje volt, mielőtt ez onnan elmarta... micsoda ígéretés volt, hogy ez mekkora szerelem... hát nem tudott lenyugodni? Csak nem volt neki ő elég?... ömellette is csak megint más kellett neki... kit is vett ő el? kiért hagyta el a családját?... Magasba emelte a kezét...

Ma még nem volt Zsazsa a temetőben... biztos megint felvásárolta az utolsó piros rózsákat a férje sírjára... hümm... milyen piros rózsás lett annak a ribancnak az arca a férji pofonoktól...

Jordánia, Wady Rum – a vörös homok nyomában

Fotó: BODÓ CSIBA GIZELLA